

STAND UP, EUROPE!

ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΥ

**ΜΙΑ ΣΥΛΛΟΓΗ ΑΠΟ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ
ΚΑΙ ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΕΣ ΒΙΟΓΡΑΦΙΕΣ ΑΠΟ
ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΧΩΡΕΣ**

Erasmus+

Enriching lives, opening minds.

© Erasmus+ project 2019-2022 “The Courage to Stand Up For Diversity In Europe - Then And Now“

Αυτό το βιβλίο είναι αφιερωμένο σε όλους τους μαθητές/τις μαθήτριες που συμμετείχαν στο project "The Courage to stand up for diversity in Europe - then and now“.

Ευχαριστούμε όλους εσάς τους υπέροχους νέους Ευρωπαίους που αντισταθήκατε σε μια πανδημία για να αποδείξετε ότι το αληθινό ευρωπαϊκό πνεύμα της φιλίας είναι ζωντανό.

Το project, όπως και αυτό το αναγνωστικό, έγινε δυνατό χάρη στην γενναϊόδωρη χρηματοδότηση του Erasmus+.

Με συγχρηματοδότηση από το πρόγραμμα «Erasmus+» της Ευρωπαϊκής Ένωσης

**ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΓΙΑ ΣΧΕΔΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΜΑΘΗΜΑΤΑ**

ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΥ

**ΜΙΑ ΣΥΛΛΟΓΗ ΑΠΟ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΚΑΙ ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΕΣ
ΒΙΟΓΡΑΦΙΕΣ ΑΠΟ ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΧΩΡΕΣ**

ΒΑΣΙΣΜΕΝΟ ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ERASMUS+
The Courage To Stand Up For Diversity In Europe – Then And Now
**ΤΟ ΘΑΡΡΟΣ ΝΑ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΤΕΙΣ ΤΗΝ
ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ – ΤΟΤΕ ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΑ**

Περιεχόμενα

Εισαγωγή 5

ΜΕΡΟΣ 1ο

ΙΣΤΟΡΙΑ. ΤΟ ΕΘΝΙΚΟΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

1	Γενικά στοιχεία	9
2	Η Γερμανία υπό τον εθνικοσοσιαλισμό	17
3	Η Τσεχία υπό τον εθνικοσοσιαλισμό	30
4	Η Γαλλία υπό τον εθνικοσοσιαλισμό	42
5	Η Ελλάδα υπό τον εθνικοσοσιαλισμό	53

ΜΕΡΟΣ 2ο

ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΥ. ΒΙΟΓΡΑΦΙΕΣ

6	Αντίσταση κατά του ναζισμού	72
7	Γερμανική αντίσταση	75
8	Τσεχική αντίσταση	92
9	Γαλλική αντίσταση	108
10	Ελληνική αντίσταση	124

ΜΕΡΟΣ 3ο

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

11	Αντιμετωπίζοντας τον εθνικοσοσιαλισμό σε σχέδια δράσης και μαθήματα	141
12	Πως να χρησιμοποιήσετε τα κείμενα και τις βιογραφίες	143
13	Οδηγίες διδακτικής προσέγγισης	150
14	Πηγές και σύνδεσμοι	158
15	Επί του σχεδίου δράσης	166

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αυτό το αναγνωστικό και βιβλίο εργασίας είναι το αποτέλεσμα της συνεργασίας τριών (αρχικά τεσσάρων) ευρωπαϊκών σχολείων στο πλαίσιο του χρηματοδοτούμενου από το Erasmus+ προγράμματος "Το θάρρος να υπερασπιστούμε τη διαφορετικότητα στην Ευρώπη - τότε και τώρα (2019-2022)". Τα κείμενα που παρέχονται εδώ αντιπροσωπεύουν ένα μόνο σημείο εστίασης του έργου - το θάρρος που έκανε τους ανθρώπους να ορθώσουν το ανάστημά τους ενάντια στο καθεστώς τρόμου του εθνικοσοσιαλισμού σε ολόκληρη την Ευρώπη (τουλάχιστον στις τέσσερις χώρες που συμμετείχαν: Τσεχία, Γαλλία, Γερμανία και Ελλάδα).

Η άλλη πτυχή του έργου ήταν το θάρρος να υπερασπιστεί κανείς σήμερα τη διαφορετικότητα και τις ευρωπαϊκές αξίες. Αν και το να υπερασπιστούμε την Ευρώπη σήμερα και να προσφέρουμε στους νέους σε όλη την Ευρώπη την ευκαιρία να γίνουν ενεργοί, εμπλεκόμενοι και αφοσιωμένοι οικοδόμοι του "σπιτιού της Ευρώπης" είναι εξαιρετικά σημαντικό, οι πτυχές με τις οποίες ασχοληθήκαμε κατά τη διάρκεια του έργου μας δεν είναι παρά μεμονωμένα παραδείγματα.

Ωστόσο, τα κείμενα και οι βιογραφίες που παρουσιάζονται εδώ είναι κάτι πολύ περισσότερο από παραδείγματα, ενώ προσπαθούν να δώσουν μια γενική εικόνα της ανεξίτηλης ιστορίας που επέβαλε ο εθνικοσοσιαλισμός στην Ευρώπη. Σε εποχές που παλιές και νέες ριζοσπαστικές απόψεις αναδύονται σε όλη την Ευρώπη, είναι πιο σημαντικό από ποτέ να δώσουμε στις νέες γενιές μια εικόνα για τις συνέπειες της σιωπής ή ακόμα και της υποστήριξης ριζοσπαστικών ιδεών. Η εστίαση και η εκμάθηση της εποχής μεταξύ 1933 και 1945 δεν σημαίνει ότι ρίχνουμε το βάρος της ενοχής σε κανέναν από τις σημερινές και μελλοντικές γενιές των Ευρωπαίων, ούτε καν στους Γερμανούς. Όμως, όλα αυτά έχουν να κάνουν με το να συνειδητοποιήσουν οι σημερινοί Ευρωπαίοι τη συνεχιζόμενη ευθύνη που απορρέει από το παρελθόν.

Ο λόγος της έκδοσης αυτού του εγχειριδίου είναι ότι μπορεί να βοηθήσει τόσο άλλους καθηγητές όσο και μαθητές στην ανάληψη αυτής της ευθύνης να θυμηθούν το παρελθόν για να υπερασπιστούν μια Ευρώπη με ελευθερία, ειρήνη και φιλία.

Τα κείμενα συντάχθηκαν από τους καθηγητές που συντόνισαν το χρηματοδοτούμενο από το Erasmus+ έργο, λαμβάνοντας υπόψη μόνο λίγα από τον τεράστιο όγκο της ιστορικής βιβλιογραφίας (ένας σύντομος κατάλογος παρατίθεται στο τέλος του αναγνώστη). Σε καμία περίπτωση δεν διεκδικούμε την πληρότητα ή την επιστημονική αξία των κειμένων. Ο σκοπός των κειμένων και των σύντομων βιογραφιών για τους αγωνιστές της αντίστασης ήταν να παρέχουν στους μαθητές τις βασικές πληροφορίες που χρειάζονται για να αποκτήσουν μια γενική εικόνα της ιστορίας και να τους επιτρέψουν μια προσέγγιση πολύ πιο ρεαλιστική και συγκινητική από όσο τα επιστημονικώς ιστορικά δεδομένα θα μπορούσαν ποτέ να προσφέρουν.

Το παρόν βιβλίο αποτελείται από τρία μέρη. Το σημείο αφετηρίας είναι μια χρονολογική ιστορική επισκόπηση της εθνικοσοσιαλιστικής εποχής γενικότερα και στις τέσσερις χώρες - Γερμανία, Τσεχία, Γαλλία και Ελλάδα. Το δεύτερο μέρος ασχολείται με την αντίσταση κατά της εθνικοσοσιαλιστικής τρομοκρατίας με βάση ορισμένες επιλεγμένες βιογραφίες. Το τρίτο μέρος θεωρείται ότι θα δώσει στους εκπαιδευτικούς και τους συντονιστές κάποιες ιδέες για το πώς να αντιμετωπίσουν το θέμα, είτε κατά τη διάρκεια των μαθημάτων είτε κατά τη διάρκεια ευρωπαϊκών προγραμμάτων. Ένας κατάλογος των πηγών που χρησιμοποιήσαμε για τη σύνταξη των κειμένων καθώς και περαιτέρω υλικού ολοκληρώνει το εγχειρίδιο.

Η ιστορία, ωστόσο, είναι, τρόπον τινά, μόνο ένα προγεφύρωμα. Χρειάζεται πάντοτε το αντίβαρό της για τον προβληματισμό σχετικά με το παρόν και το μέλλον. Εδώ είναι που οι εκπαιδευτικοί και οι συντονιστές των προγραμμάτων πρέπει να αναπτύξουν τις δικές τους ιδέες να ταιριάζουν με τα ενδιαφέροντα των μαθητών τους. Υπάρχει όμως μια πνυχή που πρέπει να διευκρινιστεί από την αρχή της ενασχόλησης με τον Εθνικοσοσιαλισμό: Η ενασχόληση με την ιστορία δεν είναι παρά η αφετηρία για την από κοινού δημιουργία μιας ειρηνικής, ανοικτής, ελεύθερης και

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ποικιλόμορφης Ευρώπης. Δεν είναι να επιρρίψουμε στις διαδοχικές γενιές την ενοχή που οι πρόγονοί τους φόρτωσαν στους ώμους τους.

Η ενοχή βαρύνει την προηγούμενη γενιά των Γερμανών και τους διεθνείς συνεργάτες τους που έφεραν όλες τις κακουχίες, τον τρόμο και το θάνατο στους άλλους Ευρωπαίους. Αυτή η ενοχή δεν μπορεί και δεν πρέπει να παραλειφθεί, να ξεχαστεί, να παραμεληθεί. Αλλά η ενοχή δεν μπορεί να μεταφερθεί στις νέες γενιές.

Ωστόσο, αυτό που πρέπει να μεταφερθεί και να αναληφθεί συνειδητά ως διαρκές καθήκον είναι το εξής: να μάθουμε για το καθεστώς της τρομοκρατίας και τα δεινά που αυτό σήμαινε για εκατομμύρια ανθρώπους σε όλη την Ευρώπη, προκειμένου να αναλάβουμε την ευθύνη και "το θάρρος να υπερασπιστούμε τη διαφορετικότητα στην Ευρώπη" - τώρα και για τους επόμενους χρόνους.

Η μνήμη εκείνων των ανθρώπων που διακινδύνευσαν τη ζωή τους, καταδιώχθηκαν και δολοφονήθηκαν από το καθεστώς για τον μόνο λόγο ότι αντιστάθηκαν στον τρόμο και την απανθρωπιά είναι ο σπόρος που πρέπει να μπει στις καρδιές των νέων και των μεγαλύτερων ανθρώπων για να υπερασπιστούν τις ευρωπαϊκές αξίες.

Η μεγαλύτερη ομάδα ανθρώπων που διώχθηκαν, φυλακίστηκαν και δολοφονήθηκαν συστηματικά, ωστόσο, λείπει από αυτό το βιβλίο: οι Ευρωπαίοι Εβραίοι. Ο λόγος για την παράλειψη του εβραϊκού ολοκαυτώματος δεν είναι σε καμία περίπτωση άγνοια ή αμέλεια - το αντίθετο! Παραλείψαμε αυτό το θέμα επειδή είναι τόσο εξαιρετικά σημαντικό που δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί μαζί με άλλα θύματα της εθνικοσοσιαλιστικής τρομοκρατίας. Το εβραϊκό ολοκαύτωμα, καθώς είναι η υπέρτατη τρομοκρατία που μπορεί να σκεφτεί κανείς, αξίζει να αντιμετωπιστεί μόνο του.

Μέρος 1ο

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΜΕΡΟΣ 1ο

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΟ ΕΘΝΙΚΟΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

1

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η ΕΥΡΩΠΗ ΥΠΟ ΤΟΝ ΕΘΝΙΚΟΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟ
ΚΑΙ Ο Β' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

ΠΩΣ ΠΡΟΕΚΥΨΑΝ ΟΛΑ

Η προσπάθεια να κατανοήσουμε πώς προέκυψε ο εθνικοσοσιαλισμός και η άνοδος του Χίτλερ είναι δύσκολη λόγω των πολλών διαφορετικών αιτίων που εμπλέκονται. Αλλά ακόμη και η αποκάλυψη αυτών των αιτίων δεν δίνει τελικά μια ικανοποιητική απάντηση στο ερώτημα γιατί ο Χίτλερ μπόρεσε να χειραγωγήσει ολόκληρο τον γερμανικό πληθυσμό, χρησιμοποιώντας τον ως όργανο για τις φρικαλεότητες του και να παραπλανήσει σχεδόν όλες τις άλλες ευρωπαϊκές κυβερνήσεις.

Κάποιες αιτίες της ανόδου του εθνικοσοσιαλισμού βρίσκονται στις συνέπειες του **Α' Παγκοσμίου Πολέμου (1914-1918)**: (1) Καθώς όλη η Ευρώπη βρισκόταν φοβερά κατεστραμμένη και θρηνούσε εκατομμύρια θύματα, η *Συνθήκη των Βερσαλλιών* του 1919 επέβριψε στη Γερμανία όλες τις ευθύνες και της φόρτωσε τεράστια βάρη αποζημιώσεων. (2) Στο τέλος του πολέμου, το 1918, είχε προηγηθεί σοβαρή πολιτική κρίση στη Γερμανία και επανάσταση που οδήγησε στην παραίτηση του αυτοκράτορα, στην κατάργηση της μοναρχίας και στην εγκαθίδρυση δημοκρατίας, της *Δημοκρατίας της Βαϊμάρης*. (3) Οι οικονομικές κρίσεις, η μαζική ανεργία, ο φόβος για την εξάπλωση του κομμουνισμού, η δυσφορία του λαού για τη νέα δημοκρατική μορφή

διακυβέρνησης και το πλήθος των πολιτικών κομμάτων άφησαν τους περισσότερους Γερμανούς αποπροσανατολισμένους, τόσο κοινωνικά όσο και πολιτικά, απογοητευμένους και ανικανοποίητους, επιθυμώντας έναν νέο ισχυρό ηγέτη.

Διαφέροντας από τους άλλους ευρωπαϊκούς φασισμούς (Ισπανία, Ιταλία), η άνοδος του εθνικοσοσιαλισμού στη Γερμανία συνδέεται στενά με αυτές τις ιδιαίτερες κοινωνικοπολιτικές εντάσεις, που εκδηλώνονται με την άρνηση της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας και την υποστήριξη ριζοσπαστικών, αντιδημοκρατικών κινήματων.

Όταν το **φθινόπωρο του 1923** ο υπερπληθωρισμός αχρήστεψε σχεδόν όλη την αξία των χρημάτων και οι ριζοσπαστικές δεξιές οργανώσεις έγιναν όλο και πιο ελκυστικές, ο Χίτλερ, ο ηγέτης του μικρού κόμματος NSDAP στο Μόναχο της Βαυαρίας, είδε την ώρα του να πλησιάζει. Στις **8 Νοεμβρίου του 1923** συγκέντρωσε τους άνδρες του Sturmabteilung («τμήμα καταιγίδας») και τους ένοπλους Βαυαρούς για μια πορεία προς το Βερολίνο για να πολεμήσει αυτό που αποκαλούσε "εβραϊκή-μαρξιστική φυλή" και να καταλάβει την εξουσία. Καθώς αυτή η απόπειρα πραξικοπήματος δεν ήταν καθόλου οργανωμένη, οι επιτιθέμενοι συνελήφθησαν και το NSDAP απαγορεύτηκε σε όλη τη Γερμανία. Τον **Φεβρουάριο του 1924** ο Χίτλερ καταδικάστηκε σε 5 χρόνια φυλάκιση, αλλά λόγω "καλής διαγωγής" αποφυλακίστηκε μετά από 9 μήνες. Στη φυλακή ο Χίτλερ είχε γράψει το "Mein Kampf", ένα βιβλίο στο οποίο κατέγραφε τους στόχους του για την εξάλειψη όλων των Εβραίων, την καταπολέμηση του κομμουνισμού και την εγκαθίδρυση δικτατορίας στην Ευρώπη.

Όταν τον **Φεβρουάριο του 1925** το NSDAP αποκαταστάθηκε, ο Χίτλερ ενίσχυσε τις ηγετικές του αξιώσεις ως ο μόνος «Φύρερ» που έθεσε σε εφαρμογή τις εθνικοσοσιαλιστικές ιδέες. Καθώς η άκαμπτη οργάνωση του κόμματος, οι αντιδημοκρατικές ιδέες του και η λεγόμενη «αρχή του Φύρερ» έμοιαζαν ελκυστικές σε πολλούς ανθρώπους, το κόμμα κέρδισε υποστηρικτές σε όλη τη Γερμανία, αν και εξακολουθούσε να παραμένει χωρίς μεγάλη επιρροή.

Μέχρι το 1924 ωστόσο, η Δημοκρατία της Βαϊμάρης φαινόταν να έχει εδραιωθεί και να πηγαίνει καλά, οι διεθνείς σχέσεις βελτιώθηκαν και η οικονομία και η κοινωνία έζησαν καλές εποχές

(η λεγόμενη Χρυσή δεκαετία του '20) μέχρι το 1929, όταν το μεγάλο χρηματιστηριακό κραχ (Μαύρη Τρίτη) στις ΗΠΑ προκάλεσε παγκόσμια οικονομική ύφεση. Η Γερμανία αντιμετώπισε και πάλι μαζική ανεργία και μια σειρά πολιτικών κρίσεων ριζοσπαστικοποίησε πολλούς ανθρώπους, γεγονός που σήμαινε τεράστιο κέρδος επιρροής και εξουσίας για τον εθνικοσοσιαλισμό. Τον **Ιούλιο του 1930** το κοινοβούλιο διαλύθηκε και οι νέες εκλογές στις **14 Σεπτεμβρίου 1930** κατέστησαν το NSDAP το δεύτερο ισχυρότερο κόμμα στο κοινοβούλιο.

Ενώ η κρίση συνεχιζόταν χωρίς η νέα κυβέρνηση -στην οποία συμμετείχε το NSDAP- να είναι σε θέση να αντιμετωπίσει τις ολοένα και νέες αρνητικές εξελίξεις, ο Χίτλερ σταθεροποιούσε συνεχώς την εξουσία του, ενίσχυε με επιτυχία την οργάνωσή του και κατάφερε να διεισδύει όλο και περισσότερο στα μυαλά των απλών ανθρώπων με τις ριζοσπαστικές, αντιδημοκρατικές, ρατσιστικές ιδέες του.

Τον **Ιανουάριο του 1933**, προσπαθώντας να εγκαθιδρύσει ένα λειτουργικό κοινοβούλιο, ο πρόεδρος Πάουλ φον Χίντενμπουργκ διόρισε τον Χίτλερ καγκελάριο, ελπίζοντας ότι οι συντηρητικές δυνάμεις στο κοινοβούλιο θα μπορούσαν να ελέγξουν τον Χίτλερ και να τον κρατήσουν εντός των ορίων της δημοκρατικής πολιτικής. Όμως ο Χίτλερ δεν θα επέτρεπε να τον ελέγξουν και αντίθετα ξεκίνησε να καταστρέψει ριζικά τη δημοκρατία και να εγκαθιδρύσει δικτατορία σχεδόν αμέσως μετά την ημέρα που ονόμασε «κατάληψη της εξουσίας» (*Machtergreifung*).

Λόγω ελλείψεων στο σύνταγμα της *Δημοκρατίας της Βαϊμάρης*, δόθηκαν στον καγκελάριο εκτεταμένες εξουσίες, τις οποίες ο Χίτλερ χρησιμοποίησε καταχρηστικά για να εγκαθιδρύσει τη δικτατορία του: Κατά τη **διάρεια του 1933** απαγορεύτηκαν τα αντιπολιτευόμενα κόμματα, διώχθηκαν και φυλακίστηκαν κομμουνιστές, σοσιαλδημοκράτες και μέλη των συνδικάτων. Και ο Χίτλερ άρχισε αμέσως να εφαρμόζει στην πράξη τις απάνθρωπες ρατσιστικές ιδέες του: Οι Εβραίοι, οι Σίντι και οι Ρομά μαζί με όλους τους άλλους ανθρώπους που δεν ταίριαζαν με την αντίληψή του για την «Άρια φυλή» διώχθηκαν, φυλακίστηκαν και καταδικάστηκαν σε καταναγκαστική εργασία.

Μέχρι το τέλος του 1933, όλα τα κόμματα, εκτός από το NSDAP, είχαν απαγορευτεί, ο Χίτλερ κατείχε όλη την εξουσία και - βασιζόμενος στη βαρβαρότητα των βοθητών του στις εθνικοσοσιαλιστικές οργανώσεις - συνέχισε να εδραιώνει τη δικτατορία του ως *Φύρερ*. Οι στόχοι του να ξανακάνει τη Γερμανία μεγάλη, πλούσια και με επιρροή και να εγκαθιδρύσει την εθνικοσοσιαλιστική κυριαρχία σε όλη την Ευρώπη τέθηκαν κατά συνέπεια σε εφαρμογή τόσο στο εσωτερικό της Γερμανίας όσο και διεθνώς, σε μεγάλο βαθμό χωρίς να αντιδράσουν άλλοι Ευρωπαίοι πολιτικοί άνδρες.

Παραβιάζοντας τη Συνθήκη των Βερσαλλιών, ο Χίτλερ εισήγαγε την υποχρεωτική στρατιωτική θητεία το 1935, λίγο μετά την "επανάταξη" της επαρχίας του ελεγχόμενου από τη Γαλλία Σάαρλαντ στη Γερμανία. Τον **Μάρτιο του 1936** κατακτήθηκε η αποστρατιωτικοποιημένη ζώνη της Ρηνανίας, επίσης υπό γαλλικό έλεγχο. Οι σχέσεις με τους άλλους δύο φασίστες δικτάτορες έγιναν ισχυρότερες και το 1936 η χιτλερική Γερμανία πλάι στις ιταλικές δυνάμεις υπό τον Μουσολίνι υποστήριξε τον δικτάτορα Φράνκο στον ισπανικό εμφύλιο πόλεμο.

Το **φθινόπωρο του 1937**, η Αυστρία, όπου μεγάλα τμήματα του πληθυσμού υποστήριζαν τον εθνικοσοσιαλισμό, έγινε μέρος του Γερμανικού Ράιχ, και το 1938 η Τσεχοσλοβακία προσαρτήθηκε σε δύο στάδια, έτσι ώστε το «Ράιχ» του Χίτλερ να φτάσει σχεδόν στο μέγεθος που είχε η Γερμανία πριν από τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Όλα αυτά συνέβαιναν ενώ οι Ναζί συνέχιζαν να πραγματοποιούν τις θηριωδίες τους, καταδιώκοντας, φυλακίζοντας και εκτοπίζοντας τους Εβραίους, τους οποίους ο Χίτλερ κατηγορούσε για όλα τα οικονομικά και πολιτικά προβλήματα, και έπαιρναν όλα τα απαραίτητα μέτρα για έναν πόλεμο κατά της Σοβιετικής Ένωσης, προκειμένου να κερδίσουν ζωτικό χώρο στην Ανατολή και να υποτάξουν όλους τους ανθρώπους που οι Ναζί αποκαλούσαν "υπάνθρωπους". Πριν όμως ο Χίτλερ επιτεθεί στη Ρωσία, έπρεπε να επικεντρωθεί στην Πολωνία και γι' αυτό, αποκρύπτοντας τα σχέδιά του, συμφώνησε με τον Ρώσο δικτάτορα Στάλιν σε μια συνθήκη (τη λεγόμενη "Συνθήκη Χίτλερ-Στάλιν") αμοιβαίας μη επίθεσης σε περίπτωση επίθεσης από τη Γαλλία ή τη

Βρετανία και περιελάμβανε μία μυστική αναφορά που χώριζε την Πολωνία μεταξύ της Γερμανίας και της Ρωσίας. Αυτήν ακριβώς την μυστική αναφορά χρειαζόταν ο Χίτλερ για να ξεκινήσει τον πόλεμο, όταν την **1η Σεπτεμβρίου 1939** τα γερμανικά στρατεύματα κατέλαβαν τα δυτικά τμήματα της Πολωνίας.

ΤΙ ΣΥΝΕΒΗ ΠΟΥ ΚΑΙ ΠΟΤΕ

Τα **έξι χρόνια του Δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου** - που μόνο αργότερα θα γινόταν παγκόσμιος πόλεμος - ξεκίνησαν με την άγρια επίθεση της γερμανικής *Βέρμαχτ* (στρατός) στην Πολωνία την **1η Σεπτεμβρίου 1939**, με το ψευδές πρόσχημα της πολωνικής επίθεσης κατά της Γερμανίας.

Στις **27 Σεπτεμβρίου 1939**, η Πολωνία παραδόθηκε, ενώ ο σοβιετικός στρατός (σύμφωνα με το *γερμανοσοβιετικό σύμφωνο μη επίθεσης*) είχε επιτεθεί στην ανατολική Πολωνία από τις 17 Σεπτεμβρίου. Χρειάστηκαν μόλις 5 εβδομάδες για να υποταχθεί η δυτική Πολωνία υπό το ναζιστικό καθεστώς. Παρόλο που η Μεγάλη Βρετανία και η Γαλλία, ως εταίροι της Πολωνίας (ακολουθούμενες από την Αυστραλία, τη Νέα Ζηλανδία, τον Καναδά και τη Νότια Αφρική - όλες [πρώην] βρετανικές αποικίες), είχαν κηρύξει τον πόλεμο στη Γερμανία ήδη από τις 3 Σεπτεμβρίου 1939, οι δύο χώρες παρέμειναν σε αμυντική στάση, προσπαθώντας να διασφαλίσουν τα σύνορά τους.

Χωρίς να κηρύξει πόλεμο, ο στρατός του Χίτλερ κατέκτησε στη συνέχεια τις ουδέτερες χώρες της Δανίας και της Νορβηγίας (λίγες μόνο ημέρες πριν οι Βρετανοί θελήσουν να αποβιβάσουν στη Νορβηγία) σε ένα *Blitzkrieg* τον **Απρίλιο του 1940**, προκειμένου να αποκτήσει μια πλεονεκτική θέση για πόλεμο εναντίον της Βρετανίας και να αποκτήσει εύκολα τα σουηδικά μεταλλεύματα (απαραίτητα για την παραγωγή χάλυβα).

Χωρίς να περιμένει τις μάχες στο Βορρά, ο Χίτλερ έδωσε εντολή να επιτεθούν στις δυτικές χώρες στις **10 Μαΐου 1940**. Σε έναν άλλο *Blitzkrieg* οι Ναζί κατέλαβαν το Λουξεμβούργο, κατέλαβαν το Βέλγιο και την Ολλανδία και στη συνέχεια εισήλθαν στη Γαλλία, η οποία δεν ήταν προετοιμασμένη για επιθέσεις από τα βόρεια

σύνορά της. Απωθώντας τόσο τον γαλλικό όσο και τον βρετανικό στρατό (που είχε σταθμεύσει στη Γαλλία για να βοηθήσει τη Γαλλία) πίσω στο Καλαί (από όπου περισσότεροι από 300.000 στρατιώτες διασώθηκαν από τους Βρετανούς), οι Ναζί κατέλαβαν τα δύο τρίτα της Γαλλίας μέσα σε λίγες εβδομάδες. Η γαλλική κυβέρνηση παραδόθηκε στις **17 Ιουνίου 1940**, αφήνοντας το βόρειο και το δυτικό τμήμα της Γαλλίας υπό την κυριαρχία των Ναζί, ενώ τους επέτρεπε να κυβερνήσουν οι ίδιοι το νότιο τμήμα υπό στενή γερμανική παρακολούθηση.

Ο πόλεμος κατά της Βρετανίας, που ξεκίνησε τον **Αύγουστο του 1940**, ωστόσο, ήταν ανεπιτυχής παρά τις σφοδρές αεροπορικές επιδρομές στο βρετανικό έδαφος και τα πολλά βρετανικά θύματα, καθώς και επειδή οι ΗΠΑ -που δεν είχαν ακόμη εμπλακεί άμεσα στον πόλεμο- βοήθησαν τη Βρετανία από πολλές απόψεις.

Τον **Σεπτέμβριο του 1940** υπογράφηκε το *Τριμερές Σύμφωνο* μεταξύ Γερμανίας, Ιταλίας και Ιαπωνίας, με το οποίο σχηματίστηκαν οι λεγόμενες *δυνάμεις του Άξονα*. Ο στρατός της Ιταλίας, ωστόσο, ήταν αδύναμος και η Ιαπωνία ήταν πολύ μακριά για να γίνει στενός εταίρος.

Παρά το *Σύμφωνο Μη Επίθεσης*, ο κύριος στόχος του Χίτλερ ήταν ο πόλεμος κατά της Σοβιετικής Ένωσης, γιατί ήθελε να κερδίσει ζωτικό χώρο για τους λεγόμενους Αρειανούς, να καταστρέψει τον μπολσεβικισμό και να υποτάξει τους ανθρώπους που αποκαλούσε *Untermenschen* ("υπανθρώπους") και να εξαφανίσει τους Εβραίους. Ο Στάλιν, από την άλλη πλευρά, ήθελε να κερδίσει ο ίδιος νέα εδάφη στη Φινλανδία και την Ουγγαρία, τη Γιουγκοσλαβία, τη Ρουμανία καθώς και τη Βουλγαρία. Οι συνομιλίες μεταξύ της Ρωσίας και της Γερμανίας για μια "ειρηνική" λύση ήταν χωρίς επιτυχία. Καθώς πολλές από αυτές τις χώρες φοβόντουσαν τον Στάλιν και τον μπολσεβικισμό, ο Χίτλερ τους φάνηκε αρχικά η καλύτερη λύση.

Πριν ο Χίτλερ μπορέσει να στείλει τα στρατεύματά του στη Ρωσία, έπρεπε να βοηθήσει τη σύμμαχό του Ιταλία: Μέχρι το **τέλος του 1940**, τα στρατεύματα του Μουσολίνι δέχονταν επιθέσεις στη βόρεια Αφρική (από τους Βρετανούς) και στην Αλβανία (που τότε ανήκε στην Ιταλία), αφού η Ελλάδα είχε καλέσει τη Βρετανία για βοήθεια. Στη συνέχεια η Ιταλία επιτέθηκε στη Γιουγκοσλαβία και

την Ελλάδα, αλλά υπέστη βαριές απώλειες, με αποτέλεσμα ο Χίτλερ, αρχής γενομένης από τον **Απρίλιο του 1941**, να εισβάλει στα Βαλκάνια και την Ελλάδα, προκειμένου να εξασφαλίσει τα νότια τμήματα της Ευρώπης από μια βρετανική εισβολή. Η Γιουγκοσλαβία παραδόθηκε στις 17 Απριλίου και η Ελλάδα στις **21 Απριλίου 1941**.

Στη συνέχεια, στις **22 Ιουνίου 1941**, 3 εκατομμύρια Γερμανοί στρατιώτες άνοιξαν πόλεμο εναντίον της Ρωσίας, με τον Χίτλερ να πιστεύει ότι θα ήταν ένας ακόμη *Blitzkrieg*. Κατά τη διάρκεια των πρώτων 6 μηνών του πολέμου, οι Γερμανοί κατέκτησαν μεγάλα εδάφη, αλλά καθώς δεν ήταν προετοιμασμένοι για τον ρωσικό χειμώνα, ο καιρός ήταν αυτός που τους εμπόδισε να καταλάβουν τη Μόσχα. Ο ρωσικός στρατός μπόρεσε τελικά να αντεπιτεθεί και υπήρξαν τεράστιες απώλειες στον γερμανικό στρατό. Ο Χίτλερ όμως δεν ήθελε να υποχωρήσει και να αποσυρθεί, αλλά προπαγάνδιζε τον "ολοκληρωτικό πόλεμο".

Όταν η Ιαπωνία, σύμμαχος της Γερμανίας, επιτέθηκε στον αμερικανικό στόλο στο Περγλ Χάρμπορ στις **7 Δεκεμβρίου 1941**, οι ΗΠΑ εισήλθαν τελικά στον πόλεμο και ο Χίτλερ κήρυξε τον πόλεμο στην Αμερική στις 11 Δεκεμβρίου 1941.

Το **καλοκαίρι του 1942**, οι Ναζί κέρδισαν μερικές ακόμη μάχες, αλλά το **χειμώνα του 1942/43** ο ρωσικός στρατός κατάφερε να περικυκλώσει τα γερμανικά στρατεύματα κοντά στο Στάλινγκραντ. 200.000 Γερμανοί στρατιώτες πέθαναν ή πιάστηκαν αιχμάλωτοι πολέμου. Από τότε τα γερμανικά στρατεύματα έχαναν σχεδόν παντού.

Στις **αρχές του καλοκαιριού του 1943** τα γερμανικά και ιταλικά στρατεύματα αναγκάστηκαν να παραδοθούν στους Βρετανούς στη βόρεια Αφρική, επιτρέποντας στα βρετανικά στρατεύματα να αποβιβαστούν στη Σικελία και να προωθηθούν προς τα βόρεια για να απελευθερώσουν την Ιταλία.

Μετά την **6η Ιουνίου 1944** - τη λεγόμενη "D-Day" - όταν αμερικανικά στρατεύματα με την υποστήριξη Βρετανών και Γάλλων στρατιωτών και Γάλλων ανταρτών αποβιβάστηκαν στη βόρεια Γαλλία, οι "Σύμμαχοι" (ΗΠΑ, Μεγάλη Βρετανία, Γαλλία και Ρωσία, έχοντας συνάψει "Σύμφωνο κατά του Χίτλερ")

απώθησαν όλο και περισσότερο τους Γερμανούς, απελευθερώνοντας τη Γαλλία.

Μέχρι τον **Αύγουστο του 1944** τα σοβιετικά στρατεύματα είχαν απωθήσει τους Γερμανούς στην περιοχή από όπου είχαν ξεκινήσει τον πόλεμο το 1941 και στη συνέχεια προχώρησαν προς τα γερμανικά εδάφη.

Μέχρι το **τέλος του 1944**, οι Γερμανοί κατακτητές εκδιώχθηκαν τελικά και από την ηπειρωτική Ελλάδα, αν και η Κρήτη και ορισμένα μικρά τμήματα της χώρας απελευθερώθηκαν μόλις το 1945.

Το φθινόπωρο και το **χειμώνα του 1944/45** τα συμμαχικά στρατεύματα προελαύναν από όλες τις πλευρές, νικώντας τα γερμανικά στρατεύματα και απελευθερώνοντας όλες τις ευρωπαϊκές χώρες από το ναζιστικό καθεστώς, μέχρι που την άνοιξη του 1945, τελικά - μετά από 12 χρόνια ναζιστικής τρομοκρατίας πάνω από όλη την Ευρώπη-, απελευθερώθηκε η ίδια η Γερμανία. Ο Χίτλερ αυτοκτόνησε στις 30 Απριλίου 1945 και η υπόλοιπη πολιτική ηγεσία υπέγραψε τα χαρτιά της πλήρους παράδοσης τον **Μάιο του 1945**.

2

Η ΓΕΡΜΑΝΙΑ ΥΠΟ ΤΟΝ ΕΘΝΙΚΟΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟ

Η Γερμανία δεν κατοικείται, όπως ίσως φαίνεται, μόνο από αδαείς, φανατικούς οπαδούς του Χίτλερ και του εθνικοσοσιαλιστικού κόμματός του, αλλά η πλειοψηφία δεν δίστασε να υποστηρίξει τον "Φύρερ" και να υιοθετήσει τις ιδέες του για τη "φυλετική καθαρότητα" - για να αναφέρουμε μόνο μια πτυχή - καθώς και να υπακούσει απλώς σε διαταγές, καθιστώντας έτσι τον εαυτό τους ένοχο που δεν υπερασπίστηκε μια ανθρώπινη, ποικιλόμορφη κοινωνία. Ωστόσο, οι πιθανότητες για μια αλλαγή σε πολιτικό, κοινωνικό και σε όλα τα άλλα πεδία της ζωής ήταν ελάχιστες και ο χρόνος ήταν λίγος.

Τα σχέδια του Χίτλερ ήταν προφανή από τότε που γράφτηκε το βιβλίο του "Mein Kampf", και είχε λάβει πονηρά όλα τα μέτρα για να μετατρέψει την ασταθή δημοκρατία σε δικτατορία από την αρχή της διακυβέρνησής του. Τα άλλα πολιτικά κόμματα, ιδίως τα συντηρητικά, είχαν υποτιμήσει σε μεγάλο βαθμό τον Χίτλερ, την αδίστακτη θέλησή του για εξουσία, καθώς και την επιρροή του στην κοινωνία και τον προπαγανδιστικό του μηχανισμό.

Μέσα σε μόλις μισό χρόνο, το ναζιστικό κόμμα NSDAP είχε γίνει το μόνο νόμιμο πολιτικό κόμμα και σχεδόν όλοι οι αντίπαλοί του είχαν είτε φυλακιστεί ή είχαν φιμωθεί. Ως επόμενο η αντίσταση κατά του Χίτλερ ερχόταν με την μεγαλύτερη θυσία που μπορεί κάποιος να σκεφτεί: με την ίδια του τη ζωή.

Η ΑΝΟΔΟΣ ΤΟΥ ΧΙΤΛΕΡ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΥ (1919-1932)

Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΠΛΟΥΡΑΛΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΝΑ ΚΑΤΑΣΤΕΙ ΑΔΥΝΑΤΗ Η ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ

Το **DAP** (*Deutsche Arbeiterpartei*/ Γερμανικό Εργατικό Κόμμα) ήταν ένας πολύ μικρός κύκλος δεξιών, αντιδημοκρατικών εθνικιστών που ιδρύθηκε στο Μόναχο το 1919 και μετέτρεψε το όνομά του σε NSDAP το 1920. Ο Χίτλερ - γεννημένος Αυστριακός και αποτυχημένος πρώην φοιτητής των καλών τεχνών, πρώην στρατιώτης στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο και εθνικιστής, αντιδημοκράτης, αντικομμουνιστής και μισητής της εβραϊκής θρησκείας - κατευθύνθηκε γρήγορα προς την ανάληψη της ηγεσίας του νέου κόμματος. Επειδή ο Χίτλερ ήταν λαμπρός ομιλητής και επικεντρωνόταν στην προπαγάνδα προκειμένου να αναστατώσει το ακροατήριο στις συγκεντρώσεις των άλλων κομμάτων, σύντομα ήρθε σε σύγκρουση με την αστυνομία. Αλλά από την άλλη πλευρά, κατάφερε να στρατολογήσει πολλούς οπαδούς και ίδρυσε το 1921 την οργάνωση των "**Ταγμάτων Εφόδου**" (*Sturmabteilung/ SA*) - άνδρες που ήταν πολύ πρόθυμοι να ασκήσουν βίαιη βία σε συγκεντρώσεις δημοκρατικών κομμάτων ή στους δρόμους. Αρχικά τα Τάγματα Εφόδου και, από το 1925 και μετά, το "**Προστατευτικό Κλιμάκιο**" (*Schutzstaffel/SS*) αποτέλεσαν ένα είδος ιδιωτικού στρατού του Χίτλερ για να υποστηρίξει και να φέρει σε πέρας όλες τις φρικαλεότητες του με τη μέγιστη βιαιότητα, ανεξάρτητα από το πού και τι ήταν αυτό.

Το 1923 τα μέλη του ναζιστικού κόμματος (NSDAP) υπό τον Χίτλερ συγκεντρώθηκαν στο Μόναχο για μια πορεία προς το Βερολίνο με σκοπό να ανατρέψουν την κυβέρνηση. Ωστόσο, **η απόπειρα πραξικοπήματος απέτυχε** και ο Χίτλερ συνελήφθη και **καταδικάστηκε σε 5 χρόνια φυλακή**, αλλά αποφυλακίστηκε μετά από 9 μήνες λόγω "καλής διαγωγής". Το **ναζιστικό κόμμα** (NSDAP) διαλύθηκε και **απαγορεύτηκε** μέχρι το 1925

Κατά τη διάρκεια της φυλάκισής του ο Χίτλερ έγραψε το βιβλίο του "*Mein Kampf*" ("Ο αγώνας μου") στο οποίο κατέγραψε όλες τις βασικές ιδέες του, τις οποίες αργότερα έθεσε σε εφαρμογή βήμα προς βήμα: Αυτές ήταν: (1) η βαθιά απόρριψη κάθε μορφής δημοκρατίας, την οποία συμερίζονταν πολλοί Γερμανοί που ήθελαν μάλλον πίσω τον αυτοκράτορα ή μια άλλη ισχυρή ηγετική φυσιογνωμία, καθώς κατηγορούσαν τη δημοκρατία για όλες τις δυσκολίες μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, (2) η περιφρόνηση του απέναντι στον κομμουνισμό/μαρξισμό, την οποία συμερίζονταν επίσης πολλοί Γερμανοί, (3) το μίσος του για τους Εβραίους, τους οποίους κατηγορούσε για όλα τα οικονομικά προβλήματα στον κόσμο.

Μετά την **επανάδρυση του ναζιστικού κόμματος** (NSDAP) στις αρχές του 1925, ο Χίτλερ αποφάσισε να ακολουθήσει τον νόμιμο δρόμο για να καταλάβει την εξουσία με νίκη στις εκλογές - αλλά και πάλι χρησιμοποιώντας προπαγάνδα και βάζοντας τους βίαιους οπαδούς του, τα τάγματα εφόδου, να εκφοβίζουν και να βιαιοπραγούν κατά των αντιπάλων. Χρειάστηκε να φτάσει το 1929 για να αποκτήσει **το ναζιστικό κόμμα** (NSDAP) **επιρροή** πέραν της Βαυαρίας, λόγω του **χρηματιστηριακού κραχ του 1929 (Μαύρη Τρίτη)**, το οποίο ακολούθησε μια μακροχρόνια παγκόσμια οικονομική και κοινωνική κρίση. Η κυβέρνηση της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης δεν μπόρεσε να βελτιώσει την κατάσταση, ο γερμανικός λαός απομακρύνθηκε όλο και περισσότερο από τις δημοκρατικές ιδέες, προτίμησε τον ριζοσπαστισμό και ζήτησε έναν ισχυρό ηγέτη, όταν το 1930 είχαν καταστεί αναγκαίες **νέες εκλογές**.

Από το 1925 και μετά ο Χίτλερ χρησιμοποίησε με επιθετικό τρόπο το ρητορικό του ταλέντο **για προπαγάνδα εναντίον όλων των άλλων πολιτικών απόψεων** και παράλληλα στηρίχθηκε στα τάγματα εφόδου. Αυτοί οι ένθερμοι θαυμαστές του Χίτλερ χρησιμοποιούσαν ωμή βία για να σκορπίσουν τον τρόμο στους ανθρώπους που είχαν διαφορετικές πολιτικές πεποιθήσεις. Τα Τάγματα Εφόδου οργάνωναν και πραγματοποιούσαν **μαζικές διαδηλώσεις** για προπαγανδιστικούς λόγους και για να κερδίσουν περισσότερα μέλη για το NSDAP και να δείξουν ότι η πραγματική κοινότητα και συντροφικότητα ήταν δυνατή μόνο εντός της κομματικής οργάνωσης.

Παράλληλα με την επίδειξη δύναμης, τα Τάγματα Εφόδου και το ναζιστικό κόμμα (NSDAP) προσέφεραν **ευκαιρίες αναψυχής** για τους εργάτες και τις οικογένειές τους και ειδικά για τα αγόρια να συμμετάσχουν σε θερινές κατασκηνώσεις - κάτι που χαιρετίστηκε με μεγάλη χαρά από πολλούς από τους φτωχότερους ανθρώπους και, φυσικά, εξασφάλισε ότι θα ακολουθούσαν τον Χίτλερ στο μέλλον. Αφού **ο Χίτλερ ανέβηκε στην εξουσία** τον Ιανουάριο του 1933, αυτές οι **ευκαιρίες αναψυχής για τη νεολαία** μετατράπηκαν σε **παραστρατιωτικά στρατόπεδα εκπαίδευσης**, προκειμένου να προετοιμάσουν τη νέα γενιά για τον πόλεμο, και όλοι οι νέοι έπρεπε να ενταχθούν στη "Χιτλερική Νεολαία" ("*Hitler-Jugend*" για τα αγόρια) ή στην "Ένωση Γερμανών Κοριτσιών" ("*Bund Deutscher Mädel*" για τα κορίτσια).

Ως εκ τούτου, ο Χίτλερ **κέρδισε την υποστήριξη** πολλών Γερμανών κάνοντας μαζική χρήση της δυσφήμισης, της προπαγάνδας, του εκφοβισμού, της τρομοκρατίας και της ωμής βίας κατά των ανθρώπων που είχαν διαφορετικές πολιτικές απόψεις. Ταυτόχρονα, κέρδισε πολλούς αδιάφορους, δυστυχημένους, δυσαρεστημένους ανθρώπους, επειδή βίωσαν την επί μακρόν χαμένη κοινότητα και σκέφτηκαν ότι ο Χίτλερ ήταν ένας ισχυρός ηγέτης που θα τους οδηγούσε σε ένα λαμπρό μέλλον και θα ανακτούσε δύναμη και επιρροή.

Όταν ο Χίτλερ έγινε καγκελάριος, υπήρχαν μόνο άλλοι δύο εθνικοσοσιαλιστές υπουργοί στο υπουργικό του συμβούλιο. Οι υπόλοιποι ήταν μέλη συντηρητικών και εθνικιστικών κομμάτων που πίστευαν ότι μπορούσαν να εμποδίσουν τον Χίτλερ να θέσει σε εφαρμογή τη ριζοσπαστική πολιτική του. Ως εκ τούτου, ένα από τα πρώτα πράγματα που έκανε ο Χίτλερ ως καγκελάριος, ήταν να ζητήσει **τη διάλυση του "Ράιχσταγκ"** (κοινοβουλίου) και να προκηρύξει **νέες εκλογές** στις 5 Μαρτίου 1933. Προκειμένου να κερδίσει αυτές τις εκλογές, ο Χίτλερ συνέχισε την **επιθετική προπαγάνδα** του, υποβοηθούμενος από τον τρόπο που σκόρπισαν στον πληθυσμό τα **τάγματα εφόδου** του, για παράδειγμα ξυλοκοπώντας ανθρώπους σε συγκεντρώσεις άλλων κομμάτων.

Τον **Φεβρουάριο του 1933** ο Χίτλερ κήρυξε **παράνομο το Γερμανικό Κομμουνιστικό Κόμμα** (*Kommunistische Partei Deutschlands*,

KPD), γεγονός που σήμαινε ότι τα ηγετικά στελέχη του μαζί με χιλιάδες απλούς βουλευτές του **διώχθηκαν και τέθηκαν υπό τη λεγόμενη "προστατευτική κράτηση"** (*Schutzhaft*). Ήδη από το 1925 υπήρχε μια κομμουνιστική ομάδα με την ονομασία "*Roter Frontkämpferbund*" (**μονάδα μάχης κόκκινου μετώπου**, RFB), η οποία αρχικά πολέμησε τις δημοκρατικές ιδέες της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης και ήθελε να εγκαθιδρύσει ένα κομμουνιστικό καθεστώς στη Γερμανία. Η ομάδα αυτή **διαλύθηκε με νόμο το 1929**, αλλά σχηματίστηκαν αμέσως διάφορες αντιστασιακές ομάδες που την διαδέχθηκαν. Μόλις απαγορεύτηκε το κομμουνιστικό κόμμα, οι **παράνομες μονάδες μάχης RFB ανέλαβαν την αντίστασή τους** κατά του ναζιστικού καθεστώτος στρατολογώντας νέους, εκπαιδεύοντάς τους σε παραστρατιωτικές δραστηριότητες, αλλά και υποστηρίζοντας φτωχούς και διωκόμενους κομμουνιστές. Όταν τους έπιαναν οι Ναζί, **τους χτυπούσαν και τους βασάνιζαν**, με την επίσημη εξήγηση ότι κατά την "επανεκπαίδευσή" τους έπρεπε να πειστούν να γίνουν υποστηρικτές της ναζιστικής ιδεολογίας.

Η ΕΓΚΑΘΙΔΡΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑΣ ΣΤΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ (1933) ΕΚΜΗΔΕΝΙΣΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΠΛΟΥΡΑΛΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΔΡΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ

Αμέσως μόλις ο Χίτλερ έγινε καγκελάριος τον Ιανουάριο του 1933, διέλυσε το νεοεκλεγέν κοινοβούλιο και διεξήγαγε **νέες εκλογές** τον Μάρτιο του 1933, με το αποτέλεσμα να είναι μάλλον απογοητευτικό, 43,9% για το NSDAP. Εν τω μεταξύ, κατάφερε να εισαγάγει μια σειρά από **νέους νόμους** που ήταν απαραίτητοι για να απαλλαγεί από τα άλλα πολιτικά κόμματα.

(1) Καθώς ο γερμανικός λαός φοβόταν τον κομμουνισμό και έβλεπε να απειλείται από τη Σοβιετική Ένωση, το σύνθημα του Χίτλερ «Πολεμήστε τον μαρξισμό» έγινε σε μεγάλο βαθμό δεκτό με ικανοποίηση. Στην πραγματικότητα αυτό σήμαινε ότι από τον Φεβρουάριο του 1933 και μετά **τα μέλη του κομμουνιστικού κόμματος, αλλά και οι σοσιαλδημοκράτες τρομοκρατούνταν**, εκφοβίζονταν και ταπεινώνονταν - για τον μοναδικό λόγο ότι ο Χίτλερ ήθελε το NSDAP να είναι το μοναδικό κόμμα στη Γερμανία. Κομμουνιστές και σοσιαλδημοκράτες φυλακίστηκαν και βασανίστηκαν προκειμένου να στραφούν προς τον εθνικοσοσιαλισμό. Μετά την **απαγόρευση και τη διάλυση του κομμουνιστικού κόμματος** (Φεβρουάριος 1933), τα μέλη του **Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος** ήταν τα επόμενα που **διώχθηκαν, φυλακίστηκαν και βασανίστηκαν** (από τον Μάρτιο του 1933 και μετά).

Τον Ιούνιο του 1933 το **Γερμανικό Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα (SPD) απαγορεύτηκε με νόμο**. Αυτό επέτρεψε αφενός στον Χίτλερ να εγκαθιδρύσει ένα μονοκομματικό κράτος (δηλαδή δικτατορία) και αφετέρου σήμαινε ότι οι **σοσιαλδημοκράτες διώκονταν συστηματικά**.

Τα **εργατικά συνδικάτα** (που ήταν οι οργανώσεις των εργατικών τάξεων) απαγορεύτηκαν επίσης και τα μέλη τους διώχθηκαν και

φυλακίστηκαν (από τον Απρίλιο του 1933 και μετά). Οι σοσιαλδημοκράτες και οι συνδικαλιστές συχνά συνεργάζονταν σε **μικρές τοπικές ομάδες αντίστασης**, αλλά συχνά προδίδονταν και συλλαμβάνονταν από τη Γκεστάπο (*Geheime Staatspolizei*, Μυστική Κρατική Αστυνομία), φυλακίζονταν και από το 1936 και μετά **απελαύνονταν σε στρατόπεδα συγκέντρωσης** (για παράδειγμα στο Νταχάου ή στο Μπούχενβαλντ).

(2) Τον Φεβρουάριο του 1933 **επετράπη στην αστυνομία η χρήση όπλων εναντίον όλων των πολιτικών αντιπάλων**, πράγμα που σήμαινε ότι οποιοσδήποτε μπορούσε να πυροβοληθεί μόνο και μόνο επειδή ήταν μέλος άλλου κόμματος, επειδή συμμετείχε σε συγκέντρωση του κομμουνιστικού ή του σοσιαλδημοκρατικού κόμματος ή επειδή είχε μια λέξη κατά του εθνικοσοσιαλισμού. Χιλιάδες πολιτικοί αντίπαλοι ή άνθρωποι που είχαν καταγγεληθεί από άλλους εκτελέστηκαν στους δρόμους. Ο νόμος αυτός **αχρήστευε κάθε είδους οργανωμένη αντίσταση** κατά του νέου καθεστώτος.

(3) Ο Χίτλερ κατηγορήσε τους Εβραίους για όλη την οικονομική δυστυχία και βάλθηκε να "εξαφανίσει την εβραϊκή φυλή". Έτσι, οι οπαδοί του προέβησαν στις **πρώτες βίαιες ενέργειες εναντίον Εβραίων βουλευτών, καθώς και εναντίον καταστημάτων εβραϊκής ιδιοκτησίας**, ήδη από τον Φεβρουάριο του 1933. Ένα μεγάλο μέρος των Γερμανών Εβραίων ήλπιζε (μάταια, όπως απέδειξε η ιστορία) ότι οι διώξεις θα σταματούσαν μόλις ο Χίτλερ εγκαθιστούσε ένα νέο κράτος δικαίου και τάξης. Μόνο μια μειοψηφία Εβραίων εγκατέλειψε οριστικά τη χώρα.

(4) Στις 27 Φεβρουαρίου 1933, το κτίριο του **«Ράιχσταγκ» πυρπολήθηκε**. Οι Ναζί ισχυρίστηκαν ότι επρόκειτο για τρομοκρατική επίθεση κατά του εθνικοσοσιαλισμού και του κράτους, που πραγματοποιήθηκε από ένα αριστερό ριζοσπαστικοποιημένο άτομο, αλλά η επίθεση θα μπορούσε κάλλιστα να είχε αναληφθεί από μια ομάδα των ίδιων των Ναζί για προπαγανδιστικούς λόγους. Στις 28 Φεβρουαρίου, ο Χίτλερ έπεισε τον πρόεδρο του κράτους φον Χίντενμπουργκ να υπογράψει ένα **«διάταγμα έκτακτης ανάγκης»** (*Notverordnung*), το οποίο καθόριζε ένα καθεστώς έκτακτης ανάγκης που στην πραγματικότητα διήρκεσε μέχρι το τέλος του εθνικοσοσιαλισμού

και επέτρεπε στον Χίτλερ να κυβερνά χωρίς τη συγκατάθεση του κοινοβουλίου. Το διάταγμα αυτό ονομάστηκε "*Reichstagsbrandverordnung*" και ανέστειλε τα βασικά πολιτικά δικαιώματα της ελευθερίας του λόγου, της ελευθερίας του συνέρχεσθαι και της δημιουργίας κομμάτων ή συλλόγων και της ατομικής ελευθερίας - ένα ακόμη βήμα προς την αποδυνάμωση της αντίστασης.

(5) Το διάταγμα έκτακτης ανάγκης «νομοποίησε» τη φυλάκιση όλων των πολιτικών αντιπάλων και των μελών των συνδικάτων. Μέχρι τα τέλη Απριλίου 1933 περίπου **25.000 πολιτικοί αντίπαλοι φυλακίστηκαν** και κρατήθηκαν στη λεγόμενη «προστατευτική κράτηση» και οι Ναζί άρχισαν να κατασκευάζουν τα πρώτα στρατόπεδα συγκέντρωσης. Ο τρόμος στους δρόμους, που εξαπλώθηκε από τα τάγματα εφόδου, και ο φόβος μήπως καταγγελθούν από τους γείτονες, έκαναν τον λαό να σιγήσει, έτσι ώστε δεν έμεινε σχεδόν κανείς να προσπαθήσει έστω και να αντιταχθεί ανοιχτά στην πολιτική του Χίτλερ.

Καθώς ο Χίτλερ έμεινε χωρίς ιδιαίτερη αντίσταση, έκανε το επόμενο και αποφασιστικό βήμα για την εγκαθίδρυση του μονοκομματικού του κράτους με την εισαγωγή του λεγόμενου «νόμου περί εξουσιοδότησης» (*Ermächtigungsgesetz*) στις 23 Μαρτίου 1933. Αυτό σήμαινε ότι κανένα άλλο πολιτικό κόμμα δεν επιτρεπόταν, ενώ τα συνδικάτα και οι εργατικές ενώσεις απαγορεύονταν δια νόμου.

Τον Απρίλιο του 1933 ακολούθησε ο «Νόμος για την αποκατάσταση του συστήματος των δημοσίων υπαλλήλων» (*Gesetz zur Wiederherstellung des Berufsbeamtentums*), ο οποίος σήμαινε ότι **όλοι οι δημόσιοι υπάλληλοι που θεωρούνταν ότι δεν ήταν ναζιστές εκδιώχθηκαν από τις θέσεις τους**. Αυτό περιελάμβανε όλους τους Εβραίους. Ακολούθησε η λεγόμενη «Άρια Παράγραφος»: κάθε δημόσιος υπάλληλος, και αργότερα όλοι, έπρεπε να αποδείξουν ότι δεν ήταν Εβραίοι ή ότι δεν είχαν Εβραίους προγόνους. Ο νόμος αυτός συνοδεύτηκε από **μυϊκοτάξ των εβραϊκών καταστημάτων και βιομηχανιών και από βία κατά του εβραϊκού πληθυσμού**.

Τα βήματα του Χίτλερ προς τη ριζική καταστροφή του πολιτικού πλουραλισμού και της διαφορετικότητας της σκέψης σήμαινε ότι υπό την έννοια της «**πολιτικής ευθυγράμμισης**» ο γερμανικός

λαός (ως επί το πλείστον εθελοντικά) ευθυγραμμίστηκε κάτω από την «Αρχή του Ηγέτη/Φύρερ», η οποία **απαιτούσε άνευ όρων πίστη και υποταγή στον Χίτλερ** - δηλαδή καμία αντιπολίτευση, καμία διαφορετικότητα της σκέψης, καμία προσωπική ελευθερία. Μια έκφραση αυτής της ευθυγράμμισης και υποταγής ήταν **το κάψιμο βιβλίων** που είχαν γραφτεί από τους λεγόμενους «μη Γερμανούς» συγγραφείς τον Μάιο του 1933. Όσοι δεν υποστήριζαν τον Χίτλερ προσπαθούσαν να σχηματίσουν υπόγειες ομάδες αντίστασης σε τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο, κινδυνεύοντας πάντα να συλληφθούν ή να καταγγεληθούν από τους ναζιστές γείτονές τους

Το αποκορύφωμα της «αρχής του Φύρερ» επιτεύχθηκε τελικά τον Αύγουστο του 1934, όταν, μετά το θάνατο του κρατικού προέδρου Πολ φον Χίντενμπουργκ, ο (επανιδρυθείς) **στρατός έπρεπε να ορκιστεί στο πρόσωπο του Χίτλερ** (όχι πια στο γερμανικό κράτος) και ο Χίτλερ είχε καταφέρει **να κάνει το λόγο του, και μόνο το λόγο του, νόμο**. Αυτό σήμαινε ότι η αντίσταση στις τάξεις του στρατού και της αστυνομίας κατέστη αδύνατη - μέχρι που ήταν πολύ αργά για να αντιστραφούν τα πράγματα.

ΕΥΘΥΓΡΑΜΜΙΣΗ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ «ΦΥΛΕΤΙΚΗΣ ΚΑΘΑΡΟΤΗΤΑΣ» ΚΑΙ ΤΗΣ «ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ» (1934-1941) ΔΙΩΞΕΙΣ, ΚΡΑΤΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΟΛΟΦΟΝΙΕΣ

Μόλις καθιερώθηκε ως δικτάτορας και Φύρερ των Γερμανών (Αύγουστος 1934), ο Χίτλερ προπαγάνδιζε ότι οι Γερμανοί και μόνο λίγοι άλλοι λαοί «με συγγενικό αίμα» ήταν «Άριοι» και ότι αυτοί ήταν οι καλύτεροι άνθρωποι και οι μόνοι αληθινοί ηγέτες του κόσμου.

Όμως η λεγόμενη Άρια φυλή απέκλειε πολλούς ανθρώπους: όλους εκείνους που δεν ήταν ακόμα μέλη του NSDAP, τους Εβραίους, τους Σίντι και τους Ρομά, τους ομοφυλόφιλους, τους ανθρώπους που δεν μπορούσαν να εργαστούν ή δεν μπορούσαν να βρουν δουλειά, τους ανθρώπους που έπασχαν από ασθένειες και φυσικά τους ανθρώπους των περισσότερων άλλων εθνών. Ο Χίτλερ είπε ότι αυτοί οι άνθρωποι ήταν «ανάξιοι να ζουν» και ότι έπρεπε να απαλλαγεί κανείς από όλα τα «στοιχεία» που ήταν «ακάθαρτα», άρρωστα ή που δεν ήθελαν να συμμετάσχουν στις κοινές προσπάθειες για την ίδρυση μιας νέας, αληθινής κοινότητας του λαού (*Volksgemeinschaft*) και της Άριας φυλής.

Τον Ιανουάριο του 1934 τέθηκε σε ισχύ ο «Νόμος για την πρόληψη των απογόνων με κληρονομικές ασθένειες» (που είχε ψηφιστεί το 1933): Οι Ναζί έθεσαν σε εφαρμογή τη λεγόμενη «Ευγονική», η οποία προπαγάνδιζε ότι οι διανοητικά ανάπηροι και άλλοι που έπασχαν από «κληρονομικές ασθένειες» (ακόμη και η κατάθλιψη θεωρούνταν κληρονομική!) ήταν «ανάξιοι να ζήσουν» και δεν έπρεπε να τους επιτραπεί να κάνουν παιδιά. Όλοι αυτοί οι άνθρωποι (περισσότεροι από 400.000 μέχρι το 1945) στερώθηκαν παρά τη θέλησή τους.

Ως εκ τούτου, κυρίως από το 1935 και μετά, ο Χίτλερ έβαλε τα τάγματα εφόδου, την αστυνομία και άλλους ένθερμους οπαδούς του να διώξουν, να φυλακίσουν, να βασανίσουν, να καταδικάσουν

σε καταναγκαστική εργασία και τελικά να σκοτώσουν όλους εκείνους τους ανθρώπους που θεωρούνταν ότι δεν υποστήριζαν τη νέα κοινότητα του λαού.

Το 1935-36 ήταν τα χρόνια κατά τα οποία αυξήθηκε η πίεση και οι διώξεις κατά των Γερμανών Εβραίων για να αναγκαστούν οι Εβραίοι να εγκαταλείψουν τη χώρα. Όσοι έμειναν στερήθηκαν όλα τους τα δικαιώματα: δεν έπρεπε να εργάζονται, κανένα κατάστημα δεν τους εξυπηρετούσε, ενώ τα παιδιά δεν επιτρεπόταν πλέον να φοιτούν σε σχολεία μαζί με τα «άρια» παιδιά, για παράδειγμα.

Ειδικά από το 1937/38 και μετά, πολλά στρατόπεδα συγκέντρωσης κατασκευάστηκαν για να φυλακίσουν όχι μόνο τους Γερμανούς Εβραίους αλλά και όλους όσους, σύμφωνα με τους Ναζί, δεν ταίριαζαν με την ιδεολογία τους. Αυτό σήμαινε ότι το 1938 έγιναν «εκκαθαρίσεις» (“Säuberungsaktionen”) για να φυλακιστούν όλοι οι άνθρωποι που ήταν άνεργοι και είχαν διαπράξει μικρά εγκλήματα (όπως, κλοπές), οι ομοφυλόφιλοι, οι ανάπηροι και οι ανάπηροι πρώην στρατιώτες του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, οι πόρνες, οι Σίντι και οι Ρομά και τα άτομα που οι Ναζί θεωρούσαν απλώς ότι συμπεριφέρονταν με «αντικοινωνικό τρόπο».

Οι κρατούμενοι έπρεπε να κάνουν καταναγκαστική εργασία εν μέρει σε υπόγεια στρατόπεδα εργασίας για να παράγουν στρατιωτικό εξοπλισμό για τον πόλεμο που ο Χίτλερ ήθελε πάντα για να υποτάξει τα άλλα ευρωπαϊκά έθνη. Μόλις η Τσεχία καταλήφθηκε το 1938 και ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος ξεκίνησε (Σεπτέμβριος 1939), τεράστια στρατόπεδα συγκέντρωσης χτίστηκαν σχεδόν σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες.

Το 1939 έγινε το επόμενο βήμα: οι άρρωστοι και ανάπηροι ή «εγκληματικά παράφρονες» καταγράφηκαν συστηματικά, εξαναγκάστηκαν σε ψυχιατρεία και -από τον Ιανουάριο του 1940- δολοφονήθηκαν, κυρίως με δηλητηρίαση ή απλά αφήνοντάς τους να πεθάνουν από την πείνα. Όταν η λεγόμενη «Επιχείρηση T4» έγινε γνωστή στη δημοσιότητα, σταμάτησε επίσημα, αλλά συνεχίστηκε κρυφά μέχρι το 1945. Περισσότεροι από 200.000 δολοφονήθηκαν σε ψυχιατρεία και ιδρύματα.

Παρά τους κινδύνους που σήμαινε η αντίσταση στη Γερμανία, υπήρξαν κάποιες ομάδες και οργανώσεις που τόλμησαν δραστηριότητες για να αντιταχθούν στο ναζιστικό καθεστώς, μέλη του διαλυμένου κομμουνιστικού και σοσιαλδημοκρατικού κόμματος και των συνδικάτων αλλά και άλλων ομάδων.

Η **συμμετοχή στη Χιτλερική Νεολαία** (*Hitlerjugend*) και στην **Ένωση Κοριτσιών** (*Bund deutscher Mädel*) έγινε **υποχρεωτική το 1936** για όλα τα παιδιά. Υπήρχαν όμως και **νέοι που δεν υπάκουαν**, όχι επειδή είχαν κάποια ξεχωριστή πολιτική θέση, αλλά επειδή **δεν τους άρεσαν τα παραστρατιωτικά στρατόπεδα εκπαίδευσης** της Χιτλερικής Νεολαίας. Μια άλλη ομάδα **λάτρευε την αμερικανική τζαζ** και την swing μουσική - κάτι που οι Ναζί αποκαλούσαν «αντιγερμανική» και «εκφυλισμένη». Αυτές οι **ομάδες της νεανικής αντιπολίτευσης απαγορεύτηκαν το 1939** και τα μέλη τους φυλακίστηκαν.

Το 1942 και το 1943, η περίφημη ομάδα «**Λευκό Τριαντάφυλλο**», που σχηματίστηκε από φοιτητές του Πανεπιστημίου του Μονάχου, κάλεσε για την **ανατροπή του καθεστώτος του Χίτλερ** όταν έμαθε για τον βάνουσο πόλεμο. Τύπωσαν και διέδωσαν φυλλάδια, αλλά συνελήφθησαν και εκτελέστηκαν.

Το 1940 ορισμένοι πολίτες σχημάτισαν μια ομάδα αντιπάλων (που ονομάστηκε “**Kreisauer Kreis**”), η οποία εργάστηκε για την **ανατροπή του καθεστώτος και το σχεδιασμό ενός μεταπολεμικού δημοκρατικού γερμανικού κράτους**. Εκτός από τη δημιουργία ενός **πανευρωπαϊκού δικτύου** μεταξύ των αντιπάλων του Χίτλερ, η ομάδα αυτή συνεργάστηκε στενά με ορισμένες **ηγετικές στρατιωτικές τάξεις** για να αποτολμήσει τη μοναδική οργανωμένη προσπάθεια απαλλαγής από τον Χίτλερ.

Όταν έγινε όλο και πιο φανερό ότι η Γερμανία δεν μπορούσε να κερδίσει τον πόλεμο **στα τέλη του 1943/αρχές του 1944**, **ορισμένοι στρατιωτικοί αποφάσισαν τελικά να δράσουν εναντίον του Χίτλερ**, παρόλο που αυτό σήμαινε ότι κινδύνευαν συνεχώς να ανακαλυφθούν και να εκτελεστούν για εσχάτη προδοσία. Μετά από πολύμηνη προετοιμασία, που περιλάμβανε επίσης πολλούς δισταγμούς, στις **20 Ιουλίου 1944**, ο εξαιρετικά παρασημοφορημένος Claus Schenk **Graf von Stauffenberg** (ο οποίος

ήταν ένθερμος οπαδός του Χίτλερ τα πρώτα χρόνια) ήταν τελικά αυτός που **έφερε λαθραία μια βόμβα** μέσα σε μια μικρή βαλίτσα σε ένα κτίριο όπου ο Χίτλερ συναντούσε τους αξιωματικούς του για να συζητήσουν για την περαιτέρω πολεμική επιχείρηση. Η βόμβα εξερράγη μόλις λίγα λεπτά αφότου ο φον Στάουφενμπεργκ είχε φύγει από το κτίριο, προκαλώντας πολλούς νεκρούς και τραυματίες, αλλά ο **Χίτλερ επέζησε**. Σχεδόν **όλοι όσοι συμμετείχαν στον σχεδιασμό και την εκτέλεση της απόπειρας δολοφονίας συνελήφθησαν, καταδικάστηκαν σε θάνατο και εκτελέστηκαν** μέσα σε λίγες ημέρες.

Ήδη από τον **Ιούνιο του 1944**, οι **Συμμαχικές Δυνάμεις είχαν αποβιβαστεί στη Νορμανδία** (Γαλλία) για να απελευθερώσουν την Ευρώπη από τους Ναζί, νικώντας με αργό αλλά επιτυχημένο τρόπο τα ναζιστικά στρατεύματα στα δυτικά. **Από το 1942-43**, αφού οι Γερμανοί είχαν χάσει τη μάχη του Στάλινγκραντ, ο **ρωσικός στρατός κέρδιζε όλο και περισσότερο έδαφος και το καλοκαίρι του 1944** είχε κι αυτός αρχίσει να προελαύνει. Τον **Μάιο του 1945**, τελικά, η Γερμανία ηττήθηκε και **το Τρίτο Ράιχ του Χίτλερ έπαψε να υπάρχει**.

3

Η ΤΣΕΧΙΑ ΥΠΟ ΤΟΝ ΕΘΝΙΚΟΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟ

Η Τσεχία, μια πανέμορφη χώρα στη μέση της Ευρώπης, είναι μία από τις ευρωπαϊκές χώρες που σε μεγάλο βαθμό "παραλείπονται" όταν ασχολούμαστε με το εθνικοσοσιαλιστικό καθεστώς τρομοκρατίας. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι, όταν ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος ξεκίνησε, η Τσεχοσλοβακία (το όνομα του κράτους που έγινε αργότερα δύο ανεξάρτητα κράτη) είχε προσαρτηθεί στο *Τρίτο Ράιχ* – παράνομα, αλλά με τη συγκατάθεση της Μεγάλης Βρετανίας, Γαλλίας και των ΗΠΑ. Ο τσεχοσλοβακικός πληθυσμός και η πολιτική ηγεσία δεν ρωτήθηκαν καν, απλά έπρεπε να αποδεχτούν την απόφαση.

Το γεγονός ότι οι τσεχικές περιοχές κοντά στα γερμανικά σύνορα φιλοξενούσαν αρκετούς ανθρώπους γερμανικής καταγωγής, τους λεγόμενους *Σουδήτες*, δεν πρέπει να επισκιάζει το γεγονός ότι η πλειοψηφία του τσεχικού λαού απέρριπτε τόσο τη ναζιστική ιδεολογία όσο και την προσάρτηση που σήμαινε κατοχή. Ως εκ τούτου ο κατεχόμενος τσεχικός λαός επέλεξε σε μεγάλο βαθμό την αντίσταση, είτε παθητική είτε ενεργητική.

Η αντίσταση κατά της ναζιστικής κυριαρχίας επέφερε αντίστοιχη αύξηση της τρομοκρατίας, η οποία με τη σειρά της ενίσχυσε την αντιπολίτευση και το αντάρτικο του πληθυσμού - θέτοντας σε κίνηση έναν φαύλο κύκλο που αφαίρεσε εκατοντάδες χιλιάδες ζωές Τσέχων.

ΤΣΕΧΟΣΛΟΒΑΚΙΑ - Η ΠΡΩΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ (28 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1918 – 30 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1938)

Η Ίδρυση της Τσεχοσλοβακίας

Το τέλος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου έφερε αλλαγές στη σύνθεση των κρατών σε όλη την Ευρώπη. Το πιο σημαντικό για την Τσεχία ήταν το γεγονός ότι η Αυστροουγγρική Αυτοκρατορία (που ήταν σύμμαχος της Γερμανίας στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο) διαλύθηκε. Με την πώση της Αυστροουγγρικής Αυτοκρατορίας, τα τσεχικά εδάφη και η Σλοβακία που αποτελούσαν τμήματα της Αυτοκρατορίας ανακήρυξαν από κοινού την ίδρυση της ανεξάρτητης Τσεχοσλοβακίας στις 28 Οκτωβρίου 1918.

Στο πλαίσιο της Διάσκεψης Ειρήνης των Παρισίων μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, η ίδρυση του νέου κράτους συμφωνήθηκε

με τη Συνθήκη του Σεν Ζερμέν στις 10 Σεπτεμβρίου 1919 και αναγνωρίστηκε διεθνώς στις 16 Ιουλίου 1920. Η Πράγα έγινε η πρωτεύουσα της χώρας και το Κάστρο της Πράγας έγινε η έδρα του πρώτου προέδρου της Τσεχοσλοβακίας, Tomáš Garrigue Masaryk.. Η περίοδος μεταξύ του Α' και του Β' Παγκοσμίου Πολέμου ονομάζεται σήμερα "Πρώτη Δημοκρατία". Η Τσεχοσλοβακία είχε κοινοβουλευτική δημοκρατία, συγκέντρωνε το 70% της βιομηχανίας της πρώην Αυστροουγγρικής Αυτοκρατορίας και είχε μια οικονομία που ήταν από τις ισχυρότερες στον κόσμο.

Όταν ανακηρύχθηκε η νέα χώρα της Τσεχοσλοβακίας, οι ηγέτες της βρίσκονταν ακόμη στην εξορία (στη Μεγάλη Βρετανία, στις ΗΠΑ), όπου προετοίμαζαν την ανεξαρτησία της Τσεχοσλοβακίας.

Βοήθησαν στην ίδρυση της Τσεχοσλοβακικής Λεγεώνας στη Ρωσία, αλλά και άλλων στρατιωτικών στρατευμάτων που πολέμησαν στο δυτικό μέτωπο. Ταξίδευαν πολύ για να κερδίσουν την υποστήριξη των σημαντικότερων πολιτικών (π.χ. του προέδρου των ΗΠΑ, Γούντροου Ουίλσον).

Ο T.G.Masaryk επιλέχθηκε ως πρόεδρος και ο Edvard Beneš έγινε υπουργός Εξωτερικών της χώρας. Συμμετείχε στη Διάσκεψη Ειρήνης των Παρισίων (που διήρκεσε από τις 18 Ιανουαρίου 1919 έως τις 21 Ιανουαρίου 1920), στην οποία διαπραγματεύτηκαν τη νέα γεωπολιτική τάξη της Ευρώπης εκπρόσωποι 32 χωρών.

Προβλήματα με τα σύνορα

Το πρώτο καθήκον στη Διάσκεψη Ειρήνης των Παρισίων ήταν να εγκριθούν τα ιστορικά σύνορα που χώριζαν τη Βοημία και τη Μοραβία από τη Γερμανία και την Αυστρία. Κανένας από τους γείτονες της Τσεχοσλοβακίας (Γερμανία, Αυστρία, Ουγγαρία, Πολωνία) δεν ήταν ικανοποιημένος με τα νέα σύνορα, διότι οι χώρες αυτές δεν έχαναν μόνο εδάφη αλλά και μια καλά λειτουργούσα και παραγωγική οικονομία. Το μόνο "φιλικό" σύνορο ήταν το μικρότερο σε έκταση με τη Ρουμανία.

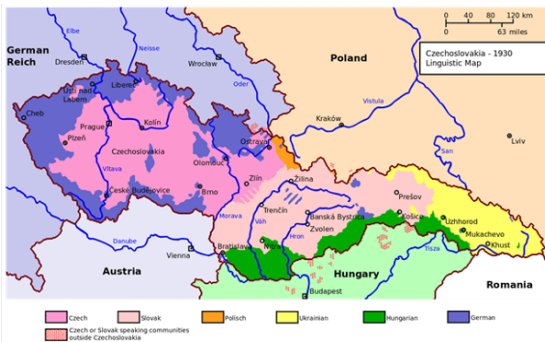
Από την αρχή, το νέο δημοκρατικό κράτος είχε να αντιμετωπίσει προβλήματα λόγω των πολλών εθνοτικών ομάδων που ζούσαν στην επικράτειά του. Ιδιαίτερα οι περιοχές που ανήκαν προηγουμένως στη Γερμανία και την Αυστρία, κατοικούνταν από ανθρώπους γερμανικής καταγωγής. Οι πολιτικοί εκφραστές των Γερμανών στη Βοημία και στη Μοραβία τάχθηκαν υπέρ της παραχώρησης της περιοχής που ήταν γνωστή ως Σουδητία στη Γερμανία ή την Αυστρία. Η Σουδητία περιελάμβανε τμήματα της βόρειας και δυτικής Βοημίας και της βόρειας Μοραβίας. Οι Γερμανοί ήταν η πολυπληθέστερη μειονότητα στη νεογέννητη χώρα (23%). Σε αντίθεση με τις περισσότερες άλλες ευρωπαϊκές χώρες, η Τσεχοσλοβακία παρέμεινε μια καλά λειτουργούσα δημοκρατία και είχε ισχυρή οικονομία καθ' όλη τη δεκαετία του 1920.

Προετοιμασία της προσάρτησης

Ο Χίτλερ δεν είχε ποτέ ταχθεί υπέρ του Τσεχοσλοβακικού κράτους και τάχθηκε ανοιχτά υπέρ της προσάρτησης (ή, όπως το έβλεπε, επανένταξης) της Σουδητίας στο Γερμανικό Ράιχ. Αλλά η προσάρτηση της Σουδητίας προετοιμάστηκε στην πραγματικότητα από τους Σουδητανούς Γερμανούς, οι οποίοι δεν ήταν ικανοποιημένοι στην Τσεχοσλοβακία και ενέκριναν τη γερμανική εθνικιστική, αντισεχική και αντισημιτική προπαγάνδα του Γερμανικού Κόμματος των Σουδητών (το οποίο ιδρύθηκε την 1η

Οκτωβρίου 1933) με επικεφαλής τον Konrad Henlein. Στις βουλευτικές εκλογές του Μαΐου 1935, το κόμμα έλαβε σχεδόν τα δύο τρίτα των ψήφων των Σουδητών Γερμανών και έστειλε το δεύτερο μεγαλύτερο

στο κοινοβούλιο της Τσεχοσλοβακίας. Μεταξύ 1935 και 1938, οι Σουδητανοί Ναζί αύξησαν τις δραστηριότητές τους, οι οποίες στόχευαν βασικά στην ένωση της Σουδητίας με τη Γερμανία και περιλάμβαναν εχθρικές εξάρσεις και προκλητικά επεισόδια. Τον Μάρτιο του 1938 ο Henlein συναντήθηκε με τον Hitler στο Βερολίνο, όπου του δόθηκε η εντολή να διατηρήσει την πολιτική ένταση στην Τσεχοσλοβακία δημιουργώντας εμπόδια, αλλά να αποφύγει αυστηρά κάθε είδους συμφωνία. Το κόμμα του Henlein όχι μόνο κατάφερε να φέρει σε δύσκολη θέση την τσεχοσλοβακική κυβέρνηση, αλλά έπεισε επίσης τη Μεγάλη Βρετανία και τη Γαλλία ότι η κατάσταση στη Σουδητία ήταν εξαιρετικά εμπρηστική και ότι οι τσεχοσλοβάκοι ηγέτες έπρεπε να πειστούν να λάβουν ακραία μέτρα, ακόμη και να παραχωρήσουν την περιοχή στη Γερμανία, για να αποφευχθεί ένας πόλεμος. Το καλοκαίρι του 1938, η βρετανική κυβέρνηση έστειλε στην Τσεχοσλοβακία μια αποστολή με επικεφαλής τον λόρδο Runciman -πρώην υπουργό. Στόχος της

ήταν να μεσολαβήσει σε μια διαμάχη μεταξύ της κυβέρνησης της Τσεχοσλοβακίας και του γερμανικού κόμματος των Σουδητών. Οι Βρετανοί διαμεσολαβητές δραστηριοποιήθηκαν στην Τσεχοσλοβακία στα τέλη του καλοκαιριού, εκδίδοντας την έκθεσή τους λίγο πριν από τη Διάσκεψη του Μονάχου τον Σεπτέμβριο του 1938. Ωστόσο, δεν βοήθησε στην επίλυση του ίδιου του προβλήματος.

ΤΣΕΧΟΣΛΟΒΑΚΙΑ - Η ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΤΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ ΚΑΙ Η ΔΕΥΤΕΡΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ (1 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1938 - 14 ΜΑΡΤΙΟΥ 1939)

Ο δρόμος προς τη Συμφωνία του Μονάχου

Κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού του 1938 η κατάσταση στην Τσεχοσλοβακία γινόταν όλο και πιο εύφλεκτη. Μετά την επιτυχή προσάρτηση της Αυστρίας από τον Χίτλερ τον Μάρτιο του 1938 η Γερμανία σχεδίαζε να "σώσει" 3 εκατομμύρια ανθρώπους γερμανικής καταγωγής που "υπέφεραν" στην Τσεχοσλοβακία. Ωστόσο, οι περισσότεροι Γερμανοί στην Τσεχοσλοβακία ζούσαν στη Σουδητία - συνοριακές περιοχές που ήταν ζωτικής σημασίας για την άμυνα της χώρας (υπήρχαν συνοριακές οχυρώσεις).

Οι στρατηγοί του Χίτλερ επεξεργάζονταν από τον Ιούνιο του 1937 ένα σχέδιο με την ονομασία "Πράσινη υπόθεση" (η κωδική ονομασία για την κατάληψη της Σουδητίας και την κατοχή της Τσεχοσλοβακίας). Το σχέδιο άλλαξε αρκετές φορές και τελικά οι Γερμανοί απέρριψαν τελικά το σχέδιο γιατί θα προκαλούσε "εχθρική παγκόσμια γνώμη που θα μπορούσε να οδηγήσει σε μια κρίσιμη κατάσταση". Φοβήθηκαν ότι η Γαλλία και η Μεγάλη Βρετανία θα αποφάσιζαν να υπερασπιστούν την Τσεχοσλοβακία.

Ωστόσο, ούτε η Γαλλία ούτε η Βρετανία αισθάνονταν έτοιμες να υπερασπιστούν την Τσεχοσλοβακία και αμφότερες ήθελαν να αποφύγουν μια στρατιωτική σύγκρουση με τη Γερμανία σχεδόν με

οποιοδήποτε κόστος. Η Γαλλία και η Μεγάλη Βρετανία συμφώνησαν ότι η Πράγα θα έπρεπε να πιεστεί να

προβεί σε εδαφικές παραχωρήσεις προς τη Γερμανία (διαχωρίζοντας τις γερμανικές περιοχές των Σουδητών από την Τσεχοσλοβακία). Πίστευαν ότι ήταν ο μόνος τρόπος για να διασωθεί η ειρήνη στην Ευρώπη.

Τον Σεπτέμβριο του 1938 ο Neville Chamberlain, ο Βρετανός πρωθυπουργός, πήγε στο Μπερχτεσγκάντεν και στο Γκόντεσπεργκ για να συζητήσει προσωπικά την κατάσταση με τον Φύρερ. Ο Hitler σκλήρυνε τις απαιτήσεις του που η Τσεχοσλοβακία απέρριπτε αυστηρά και διέταξε γενική κινητοποίηση στις 23 Σεπτεμβρίου. Έχοντας έναν από τους καλύτερα εξοπλισμένους στρατούς στον κόσμο και ισχυρά οχυρωμένα σύνορα εκείνη την εποχή, η Τσεχοσλοβακία ήταν έτοιμη να πολεμήσει αλλά δεν μπορούσε να νικήσει μόνη της.

Συμφωνία του Μονάχου

Σε μια προσπάθεια της τελευταίας στιγμής να αποφευχθεί ο πόλεμος, ο Chamberlain πρότεινε αμέσως μια διάσκεψη τεσσάρων δυνάμεων για τη διευθέτηση της διαφοράς. Ο Hitler συμφώνησε, και στις 29 Σεπτεμβρίου ο Hitler, ο Chamberlain (Βρετανός πρωθυπουργός), ο Daladier (Γάλλος πρωθυπουργός) και ο Ιταλός δικτάτορας Benito Mussolini συναντήθηκαν στο Μόναχο. Η συνάντηση άρχισε λίγο πριν από τη 1 μ.μ. Ο Χίτλερ ήταν έξαλλος και κανείς δεν τόλμησε να καλέσει τους δύο Τσέχους διπλωμάτες που περίμεναν σε ένα ξενοδοχείο του Μονάχου και να συμβουλευτεί μαζί τους την ημερήσια διάταξη.

Παρ' όλα αυτά, ο Mussolini παρουσίασε ένα γραπτό σχέδιο που έγινε αποδεκτό από όλους ως Συμφωνία του Μονάχου. Ήταν σχεδόν πανομοιότυπο με την πρόταση του Γκόντεσπεργκ: ο γερμανικός στρατός θα ολοκλήρωνε την κατάληψη της Σουδητίας μέχρι τις 10 Οκτωβρίου 1938 και μια διεθνής επιτροπή θα αποφάσιζε για το μέλλον των άλλων αμφισβητούμενων περιοχών. Η Τσεχοσλοβακία ενημερώθηκε από τη Βρετανία και τη Γαλλία ότι μπορούσε είτε να αντισταθεί μόνη της στη Γερμανία είτε να υποταχθεί στις προβλεπόμενες προσαρτήσεις. Η κυβέρνηση της Τσεχοσλοβακίας επέλεξε να υποταχθεί και να αποδεχθεί όλες τις γερμανικές απαιτήσεις.

Τόσο ο Daladier όσο και ο Chamberlain επέστρεψαν στην πατρίδα τους ανακουφισμένοι που η απειλή του πολέμου είχε περάσει. Ο Chamberlain δήλωσε στο βρετανικό κοινό ότι είχε επιτύχει "ειρήνη με τιμή". "Πιστεύω ότι είναι η ειρήνη για την εποχή μας". Τα λόγια του επικρίθηκαν αμέσως από τον Winston Churchill, ο οποίος δήλωσε: "Σας δόθηκε η επιλογή μεταξύ πολέμου και ατιμίας. Επιλέξατε την ατιμία και θα έχετε πόλεμο".

Η δεύτερη δημοκρατία (1 Οκτωβρίου 1938 – 14 Μαρτίου 1939)

Την 1η Οκτωβρίου 1938 τα γερμανικά στρατεύματα εισήλθαν στην Τσεχοσλοβακία. Ωστόσο, η προσάρτηση της Σουδητίας, που ολοκληρώθηκε σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα του Μονάχου, δεν ήταν η μόνη εδαφική απώλεια της Τσεχοσλοβακίας. Λίγο μετά την ετυμηγορία του Μονάχου, η Πολωνία έστειλε στρατεύματα για να προσαρτήσσει την περιοχή του Τέσεν (Οκτώβριος 1938) και η Ουγγαρία πήρε το ένα τέταρτο των σλοβακικών και ρουθηναϊκών εδαφών (Νοέμβριος 1938). Με όλους αυτούς τους ακρωτηριασμούς η Τσεχοσλοβακία έχασε περίπου το ένα τρίτο του πληθυσμού της και η χώρα ήταν ανυπεράσπστη. Ο οικονομικός αντίκτυπος της απώλειας εδαφών ήταν επίσης τεράστιος. Για να δώσουμε μόνο ένα παράδειγμα - η χώρα έχασε σχεδόν όλα τα αποθέματα άνθρακα σε μια νύχτα.

Ο πρόεδρος της Τσεχίας Έντβαρντ Μπένες παραιτήθηκε στις 5 Οκτωβρίου 1938 και πήγε στην εξορία στο Λονδίνο. Ένας νέος πρόεδρος, ο Emil Hácha, εξελέγη στις 30 Νοεμβρίου 1938. Το πολιτικό σύστημα της χώρας πληγώθηκε, ορισμένα πολιτικά κόμματα (π.χ., οι κομμουνιστές) απαγορεύτηκαν, εισήχθη λογοκρισία και η εξωτερική πολιτική ήταν συχνά φιλογερμανική, καθοδηγούμενη από την ιδέα να σωθεί τουλάχιστον το υπόλοιπο της χώρας.

Καθώς η χώρα έχασε τις γερμανικές, πολωνικές και ουγγρικές μειονότητες, οι Τσέχοι συμφώνησαν απρόθυμα να μετατραπούν σε μια ομοσπονδιακή χώρα. Οι Σλοβάκοι πίεσαν την Πράγα για πλήρη σλοβακική αυτονομία, η οποία ανακηρύχθηκε στις 6 Οκτωβρίου. Η χώρα άλλαξε το όνομά της σε Τσεχοσλοβακία.

Λίγους μήνες αργότερα, μετά από εμπιστευτικές διαπραγματεύσεις με το Βερολίνο, το σλοβακικό κράτος κήρυξε την ανεξαρτησία του στις 14 Μαρτίου 1939 και έγινε δορυφόρος της Γερμανίας. Ο Χίτλερ ανάγκασε τον Τσέχο πρόεδρο Hácha να παραδοθεί. Την επόμενη ημέρα, στις 15 Μαρτίου 1939, η Βοημία και η Μοραβία κατελήφθησαν και ανακηρύχθηκαν προτεκτοράτο του γερμανικού Τρίτου Ράιχ.

ΠΡΟΤΕΚΤΟΡΑΤΟ ΒΟΗΜΙΑΣ ΚΑΙ ΜΟΡΑΒΙΑΣ (15 ΜΑΡΤΙΟΥ 1939 – 1945)

Τη νύχτα της 14ης προς 15η Μαρτίου 1939, τα ναζιστικά-γερμανικά στρατεύματα πέρασαν τα σύνορα της Βοημίας. Υπό την πίεση του Βερολίνου, ο πρόεδρος της Τσεχοσλοβακίας Emil Hácha αναγκάστηκε να συμφωνήσει με τη ναζιστική κατοχή των τσεχικών εδαφών. Στις 16 Μαρτίου, το Προτεκτοράτο της Βοημίας και της Μοραβίας ανακηρύχθηκε από τον Αδόλφο Χίτλερ στην Πράγα. Τα τσεχικά εδάφη υπήχθησαν στη γερμανική κυριαρχία και οι Τσέχοι είχαν περιορισμένη μόνο αυτονομία. Επικεφαλής του Προτεκτοράτου ήταν ο Konstantin von Neurath.

Ο Hácha εξακολουθούσε να είναι πρόεδρος, αλλά το υπουργικό του συμβούλιο είχε μόνο πολύ περιορισμένες εξουσίες, πράγμα που σημαίνει ότι κάθε απόφαση μπορούσε να εκμηδενιστεί από τον Επικεφαλής του Προτεκτοράτου. Το ναζιστικό καθεστώς έλαβε αμέσως μέτρα για την καθυστάση του Προτεκτοράτου και έθεσε σε εφαρμογή το είδος της "εκκαθάρισης" που είχε ήδη λάβει χώρα στην ίδια τη Γερμανία: όλοι οι πολιτικοί αντίπαλοι (ιδίως οι σοσιαλδημοκράτες και οι κομμουνιστές), οι μετανάστες που είχαν διαφύγει από τη ναζιστική Γερμανία λόγω των αντίθετων πολιτικών τους απόψεων και οι Εβραίοι διώχθηκαν και συνελήφθησαν.

Ο απώτερος στόχος του Χίτλερ για τα τσεχικά εδάφη (όπως και αργότερα με την Ελλάδα) ήταν να εκμεταλλευτεί τους πλούσιους πόρους της χώρας και να υποτάξει πρώτα τον λαό για να κάνει καταναγκαστική εργασία για τη ναζιστική πολεμική βιομηχανία. Αργότερα θέλησε να εισαγάγει αυτό που ονόμασε "γερμανοποίηση": να κάνει τα τσεχικά εδάφη εντελώς γερμανικά, προσφέροντας νέες περιοχές εγκατάστασης μόνο για τους "Αρειανούς Γερμανούς" (πράγμα που σήμαινε ότι ο Χίτλερ ήθελε όλοι οι Τσέχοι να εγκαταλείψουν τη χώρα ή να σκοτωθούν).

Στις 28 Οκτωβρίου 1939 - την 20ή επέτειο της ανεξαρτησίας της Τσεχοσλοβακίας - έγιναν μαζικές διαδηλώσεις και απεργίες κατά της προσάρτησης και της ναζιστικής κυριαρχίας σε όλο το προτεκτοράτο, αλλά κυρίως στην Πράγα. Η εξέγερση καταπνίγηκε. Ένας φοιτητής, ο Jan Opletal, τραυματίστηκε και τελικά πέθανε. Η κηδεία του στις 17 Νοεμβρίου 1939 οδήγησε σε νέες αναταραχές κατά τη διάρκεια και μετά τις οποίες 9 φοιτητές εκτελέστηκαν και άλλοι 1.200 φοιτητές συνελήφθησαν και εγκλειστήκαν στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Sachsenhausen, ενώ όλα τα τσεχικά πανεπιστήμια έκλεισαν.

Για περίπου δύο χρόνια το τσεχικό προτεκτοράτο διατήρησε την επίφαση ενός αυτόνομου οργανισμού, αλλά τον Σεπτέμβριο του 1941, ο Reinhard Heydrich, επικεφαλής της γερμανικής μυστικής αστυνομίας, αντικατέστησε τον Neurath ως Επικεφαλής του Προτεκτοράτου και εγκαινίασε ένα βασίλειο τρόμου. Ο Χάιντριχ ήταν εξαιρετικά βίαιος προσπαθώντας να συντρίψει την τσεχική αντίσταση.

Υπό την εξουσία του Χάιντριχ συνελήφθη ο πρωθυπουργός Alois Eliáš (και αργότερα εκτελέστηκε τον Ιούνιο του 1942), η τσεχική κυβέρνηση αναδιοργανώθηκε και όλοι οι τσεχικοί πολιτιστικοί οργανισμοί έκλεισαν. Η Γκεστάπο συνέλαβε και σκότωσε χιλιάδες ανθρώπους. Οργανώθηκε η απέλαση των Εβραίων σε στρατόπεδα συγκέντρωσης, και η πόλη-φρούριο Τερεζίν μετατράπηκε σε σταθμό-γκέτο για τις εβραϊκές οικογένειες.

Ως εκδίκηση, προετοιμάστηκε η δολοφονία του Χάιντριχ: Τσέχοι πράκτορες βομβάρδισαν και πυροβόλησαν τον Χάιντριχ στις 27 Μαΐου 1942 (πέθανε στις 4 Ιουνίου). Μετά τη δολοφονία,

κηρύχθηκε στρατιωτικός νόμος και άρχισε η περίοδος του τρόμου (που ονομάζεται heydrichiáda στα τσεχικά): 10.000 Τσέχοι συνελήφθησαν και περισσότεροι από 1.300 σκοτώθηκαν. Ως "μέτρα εξιλέωσης", οι Ναζί κατέστρεψαν τα χωριά Lidice και Ležáky (μεταξύ άλλων), πυροβόλησαν σχεδόν όλους τους άνδρες κατοίκους και απέλασαν γυναίκες και παιδιά σε στρατόπεδα συγκέντρωσης, στις 10 Ιουνίου 1942 και στις 24 Ιουνίου 1942.

Ωστόσο, ο Hácha δεν είχε τη δύναμη να παραιτηθεί και, προσπαθώντας να κατευνάσει τη βαρβαρότητα της γερμανικής κυριαρχίας, παρέμεινε πρόεδρος. Ο στρατιωτικός νόμος τελικά καταργήθηκε (3 Ιουλίου 1942) μόνο επειδή οι Γερμανοί χρειάζονταν Τσέχους εργάτες για να διατηρήσουν την παραγωγικότητα της πολεμικής βιομηχανίας που είχαν εγκαταστήσει οι Γερμανοί στο προτεκτοράτο.

Κατά τη διάρκεια του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου, το καλά εκπαιδευμένο τσεχικό εργατικό δυναμικό και η ανεπτυγμένη βιομηχανία αναγκάστηκαν να συμβάλουν σημαντικά στη γερμανική πολεμική οικονομία. Δεδομένου ότι το προτεκτοράτο βρισκόταν ακριβώς εκτός της εμβέλειας των συμμαχικών βομβαρδιστικών, η τσεχική οικονομία μπόρεσε να λειτουργήσει σχεδόν ανενόχλητη μέχρι το τέλος του πολέμου.

Στις 14 Φεβρουαρίου 1945, η Πράγα βομβαρδίστηκε, σκοτώνοντας 700 αμάχους, και στις 25 Απριλίου, αμερικανικά αεροπλάνα έριξαν 638 τόνους βομβών στο Πίλσεν και ιδιαίτερα στα κτίρια της Skoda. Στις 5 Μαΐου 1945, η εξέγερση της Πράγας κατάφερε να ρίξει το ναζιστικό προτεκτοράτο, πριν τα σοβιετικά στρατεύματα απελευθερώσουν την Πράγα και την τσεχική χώρα από τη ναζιστική κυριαρχία στις 9 Μαΐου. Η ύπαρξη του κράτους τερματίστηκε με την παράδοση της Γερμανίας την ίδια ημέρα.

4

Η ΓΑΛΛΙΑ ΥΠΟ ΤΟΝ ΕΘΝΙΚΟΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟ

Η Γαλλία και η ιστορία της υπό τον εθνικοσοσιαλισμό είναι ίσως η πιο γνωστή από οποιασδήποτε άλλη ευρωπαϊκής χώρας. Η Γαλλία και η Γερμανία ήταν άσπονδοι εχθροί από τον γερμανογαλλικό πόλεμο του 1870, ο οποίος έληξε, όχι μόνο με την ήττα της Γαλλίας, αλλά και με την ανακήρυξη του Γερμανικού Ράιχ στις Βερσαλλίες και τη στέψη του Γερμανού αυτοκράτορα - μια πράξη ύψιστης ταπείνωσης για τη Γαλλία. Καθώς ο Α' Παγκόσμιος Πόλεμος έληξε στη συνέχεια με τη γερμανική παράδοση και την καταστροφή της Γερμανικής Αυτοκρατορίας, οι Γάλλοι επέβαλαν σκληρούς όρους αποζημίωσης στη νεοσύστατη γερμανική δημοκρατία (τη "Δημοκρατία της Βαϊμάρης") - κάτι που οι περισσότεροι Γερμανοί - και για την ακρίβεια ο Χίτλερ - θεώρησαν ταπεινωτικό.

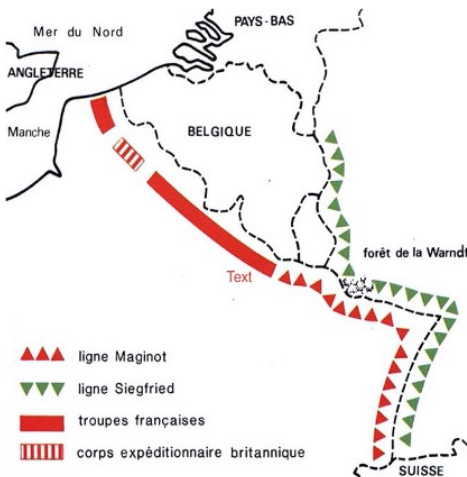
Μόλις ανέλαβε την εξουσία, ο Χίτλερ δεν δίστασε για πολύ να παραβιάσει κατάφωρα τη Συνθήκη Ειρήνης των Βερσαλλιών του 1919, όταν "επανενσωμάτωσε" τμήματα του πρώην Γερμανικού Ράιχ, για να αναφερθεί μόνο μία πτυχή. Από τη στιγμή που η Γερμανία είχε ξεκινήσει τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο με την εισβολή της Πολωνίας, η Γαλλία ήταν έτοιμη να αντιμετωπίσει τη ναζιστική επίθεση στη χώρα τους - τουλάχιστον έτσι πιστεύαν οι Γάλλοι.

Η αντίδραση και η αντίσταση του γαλλικού λαού κατά των Ναζι κατακτητών, καθώς και κατά της γαλλικής κυβέρνησης-μαριονέτας του Βισύ, έγινε διάσημη καθιερώνοντας την έκφραση *La Résistance* ως σύμβολο του θάρρους των απλών ανθρώπων να αντισταθούν κατά της καταπίεσης και της παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Ο ΨΕΥΤΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Το 1929, ακόμα τραυματισμένη από τις φοβερές εμπειρίες του πολέμου χαρακωμάτων, η Γαλλία άρχισε να οικοδομεί μια ανατολική γραμμή άμυνας, τη γραμμή Μαζινό, που πήρε το όνομά της από τον Γάλλο υπουργό πολέμου, André Maginot. Ήταν μια γραμμή από τσιμεντένιες οχυρώσεις, εμπόδια και οπλικές εγκαταστάσεις για να σταματήσει μια εισβολή της Γερμανίας, που εκτεινόταν από τη Νίκαια στο νότο έως τη Δουνκέρκη στα βόρεια.

Στη δεκαετία του 1930 οι Γερμανοί έχτισαν επίσης μια αμυντική γραμμή στα δυτικά εναντίον της Γαλλίας και των συμμάχων της απέναντι από τη γαλλική γραμμή Μαζινό, γνωστή ως γραμμή Ζίγκφριντ ή Δυτικό Τείχος, η οποία εκτεινόταν για περισσότερα από 630 χιλιόμετρα από το Kleve στα σύνορα με την Ολλανδία στα βόρεια, κατά μήκος των δυτικών συνόρων μέχρι τα σύνορα με την Ελβετία στα νότια και διέθετε περισσότερα από 18.000 καταφύγια, σήραγγες και παγίδες αρμάτων μάχης.

Στη συνέχεια, την 1η Σεπτεμβρίου 1939, τα στρατεύματα του Χίτλερ εισέβαλαν στην Πολωνία, έτσι ώστε τα προσκείμενα φιλικώς κράτη σε αυτήν (προστάτιδες δυνάμεις), η Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο, κήρυξαν τον πόλεμο στη Γερμανία δύο ημέρες μετά. Στη συνέχεια, τα γαλλικά και τα γερμανικά στρατεύματα βρέθηκαν αντιμέτωπα κατά μήκος των γραμμών Maginot

και Siegfried, περιμένοντας τη μεγάλη μάχη. Αλλά εκτός από μία μόνο στρατιωτική χειρσαία επιχείρηση στο δυτικό μέτωπο, όταν τον Σεπτέμβριο του 1939 τα γαλλικά στρατεύματα εισέβαλαν την

περιοχή Σάαρ της Γερμανίας, αλλά ηττήθηκαν από τα στρατεύματα της Βέρμαχτ στις 17 Οκτωβρίου, τίποτα δεν συνέβη. Οι στρατιώτες της γραμμής Ζίγκφριντ αντιμετώπισαν τους στρατιώτες της γραμμής Μαζινό και κανένας από τους στρατούς δεν είχε καν την πρόθεση να εξαπολύσει επίθεση για οκτώ μήνες. Έτσι, οι Γάλλοι ονόμασαν εκείνη την ήρεμη περίοδο "drôle de guerre", οι Βρετανοί μίλησαν για έναν "πόλεμο της οκνηρίας", οι Αμερικανοί δημιούργησαν τον όρο "Ψεύτικος Πόλεμος" και για τους Γερμανούς ήταν ένας "Sitzkrieg".

Αλλά μακριά από την ησυχία και την αδράνεια σε αυτό το μέτωπο οι αντίπαλοι του πολέμου ήταν πολύ δραστήριοι:

- Στις 23 Αυγούστου 1939 ο Χίτλερ και ο Στάλιν υπέγραψαν το "Nichtangriffsrakt" ή "Hitler-Stalin Pakt" που επέτρεψε τη γερμανική και σοβιετική εισβολή και τη διαίρεση της Πολωνίας.
  - Στις 30 Νοεμβρίου 1939 η Σοβιετική Ένωση πραγματοποίησε επίθεση στη Φινλανδία στο Καρέλια.
  - Στις 10 Απριλίου 1940 η Γερμανία ξεκίνησε την εισβολή στη Δανία και την Νορβηγία για να εξασφαλίσει τις προμήθειες πρώτων υλών. Τα συμμαχικά στρατεύματα αποβιβάστηκαν αλλά αποσύρθηκαν ως απάντηση στη γερμανική εισβολή στη Γαλλία.
  - Μικρές αερομαχίες μεταξύ βρετανικών και γερμανικών μαχητικών αεροσκαφών.
  - Η Βασιλική Πολεμική Αεροπορία (RAF) έριξε προπαγανδιστικά φυλλάδια στη Γερμανία.
  - Τα πρώτα καναδικά στρατεύματα έφτασαν στη Βρετανία.
  - Η Δεύτερη Μάχη του Ατλαντικού διεξήχθη μεταξύ βρετανικών και γερμανικών αεροσκαφών και πολεμικών πλοίων.
- Στις 10 Μαΐου 1940 τα γερμανικά στρατεύματα εισέβαλαν στο Βέλγιο, τις Κάτω Χώρες και το Λουξεμβούργο, σηματοδοτώντας το τέλος του Ψευδοπόλεμου και την έναρξη της Μάχης της Γαλλίας.

Η ΓΑΛΛΙΑ ΥΠΟ ΕΠΙΘΕΣΗ “BLITZKRIEG”

Η κυριολεκτική μετάφραση του "*Blitzkrieg*" είναι "κεραυνοβόλος πόλεμος" που σημαίνει ότι ο εχθρός χτυπιέται απροσδόκητα και παραλύει, με τον τρόπο που μια ξαφνική αστραπή χτυπάει το έδαφος σε κάποια απροσδόκητη περιοχή ή αντικείμενο.

Η στρατηγική *Blitzkrieg* της Γερμανίας χαρακτηριζόταν από εκτεταμένους βομβαρδισμούς από νωρίς για να καταστρέψει την αεροπορική ικανότητα του εχθρού, τους σιδηροδρόμους, τις γραμμές επικοινωνίας και τις αποθήκες πυρομαχικών, ακολουθούμενη από μια μαζική χερσαία εισβολή με τεράστιο αριθμό στρατευμάτων, τανκς και πυροβολικό. Στη συνέχεια, το πεζικό εισέβαλε, καταστρέφοντας όποια αντίσταση είχε απομείνει. Η εισβολή στην Πολωνία αποτέλεσε ένα δοκιμαστικό για τη στρατηγική Blitzkrieg του Χίτλερ.

Οι γαλλικές και βρετανικές συμμαχικές δυνάμεις ήταν προετοιμασμένες για αμυντικό πόλεμο, βασιζόμενες στη δύναμη της γραμμής Μαζινό. Έτσι, η συμμαχική διοίκηση αιφνιδιάστηκε εντελώς όταν τα ξημερώματα της Παρασκευής, 10 Μαΐου 1940, ογδόντα γερμανικές μεραρχίες σάρωσαν το Βέλγιο, την Ολλανδία και το Λουξεμβούργο με αλεξιπτωτιστές, καταλαμβάνοντας στρατηγικά σημεία, ενώ η Γερμανική Luftwaffe βομβάρδιζε την Ολλανδία. Τα συμμαχικά στρατεύματα προσπάθησαν να ενωθούν με τον βελγικό στρατό βορειότερα στον ποταμό Dyle (σχέδιο D) για να εμποδίσουν τους Γερμανούς να εισβάλουν στη Γαλλία από το Βέλγιο. Ωστόσο, οι Ολλανδοί παραδόθηκαν στις 20 Μαΐου και το Βέλγιο συνθηκολόγησε στις 28 Μαΐου 1940.

Αλλά πώς θα μπορούσε να συμβεί αυτό; Τα γαλλοαγγλικά στρατεύματα είχαν καταφύγει στο Βέλγιο για άμυνα, όπως ακριβώς περίμεναν οι Γερμανοί. Αλλά σχεδόν την ίδια στιγμή, τον Μάιο τρεις τεθωρακισμένες γερμανικές μεραρχίες υπό τη διοίκηση του στρατηγού Guderian εξαπέλυσαν επίθεση στα βουνά των Αρδεννών. Οι Γάλλοι θεωρούσαν τις Αρδέννες ένα φυσικό,

ανυπέρβλητο εμπόδιο για τις βαριές τεθωρακισμένες δυνάμεις, συμπεριλαμβανομένων των τανκς, αφού υπήρχαν μόνο στενά και άστρωτα κακοτράχαλα δασικά μονοπάτια και επομένως είχαν προβλέψει μόνο αδύναμη άμυνα στην περιοχή αυτή. Γι' αυτό και οι Γερμανοί μπορούσαν να προελάσουν σχεδόν ανενόχλητοι και να πραγματοποιήσουν εισχώρηση στο Σεντάν. Μέσα σε λίγες ημέρες το μέτωπο διασπάστηκε και αρκετές γαλλικές μεραρχίες καταστράφηκαν. Τώρα τα γερμανικά στρατεύματα άλλαξαν κατεύθυνση και κατευθύνθηκαν βόρεια προς τη Μάγχη, την οποία και έφτασαν στις 20 Μαΐου.

Εκεί παγίδευσαν αρκετές εκατοντάδες χιλιάδες Άγγλους και Γάλλους στρατιώτες στην παραλία του γαλλικού λιμανιού της Δουνκέρκης.

Αλλά με μια απίστευτα θαρραλέα γαλλική και βρετανική προσπάθεια, χρησιμοποιώντας όλο το διαθέσιμο ναυτικό, κωπήλατες βάρκες που ρυμουλκούνται από αλιευτικά σκάφη και ιδιωτικά γιοτ, 340.000 στρατιώτες μπόρεσαν να εκκενωθούν στη Βρετανία.

Τότε όλες οι γαλλικές γραμμές άμυνας έσπασαν με λίγες μόνο γαλλικές μονάδες να έχουν απομείνει για να αντισταθούν στους Γερμανούς.

Στις 14 Ιουνίου 1940 το Παρίσι καταλήφθηκε από τους Γερμανούς και στις 19 Ιουνίου τα γερμανικά στρατεύματα προέλασαν προς τη Λυών και το Cherbourg. Στις 25 Ιουνίου οι Γερμανοί, που τότε είχαν εγκατασταθεί ήδη στο Μπορντό και τη Βαλάνς, η γερμανική προέλαση σταμάτησε με μια συμφωνία ανακωχής.

Η ΓΑΛΛΙΑ ΥΠΟ ΝΑΖΙΣΤΙΚΗ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ ΑΝΑΚΩΧΗ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ

Ξεκινώντας την 10^η Μαΐου 1940 η Γαλλία δέχθηκε εισβολή από τη ναζιστική Γερμανία. Η Βέρμαχτ κατέκτησε γρήγορα τη Γαλλία παρακάμπτοντας τη γραμμή Μαζινό. Οι γαλλικές δυνάμεις βρισκόνταν σε γενική υποχώρηση και μέχρι τον Ιούλιο του 1940 ήταν προφανές ότι οι Γάλλοι είχαν χάσει. Ο Γάλλος πρωθυπουργός παραιτήθηκε και ο στρατάρχης Φιλίπ Πεταίν, ήρωας του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, ανέλαβε το αξίωμά του. Αναγνώρισε την ήττα των Γάλλων και ζήτησε ανακωχή με τη Γερμανία. Στις 22 Ιουνίου 1940 υπογράφηκε η ανακωχή από τους Γάλλους και τους Γερμανούς σε ένα βαγόνι τραίνου στο δάσος της Κομπιέν -- σε αυτό ακριβώς το βαγόνι στο οποίο οι Γερμανοί είχαν παραδοθεί και υπογράψει τη συνθηκολόγησή τους το 1918.

Οι όροι ανακωχής που επιβλήθηκαν στη Γαλλία ήταν σκληροί. Όλα τα έξοδα κατοχής έπρεπε να τα επωμιστεί η Γαλλία. Σχεδόν 2.000.000 Γάλλοι πιάστηκαν αιχμάλωτοι, μερικοί από τους οποίους έπρεπε να εκτελέσουν καταναγκαστική εργασία για τους Γερμανούς. Η Γαλλία έπρεπε να πληρώσει ένα βαρύ φόρο σε χρυσό, τρόφιμα και προμήθειες.

Τα τρία πέμπτα της Γαλλίας βόρεια και δυτικά της γραμμής που περνάει από τη Γενεύη και την Τουρ καταλήφθηκαν από τους Γερμανούς για να δοθεί πρόσβαση στο γερμανικό ναυτικό σε όλα τα γαλλικά λιμάνια της Μάγχης και του Ατλαντικού. Η μη κατεχόμενη ζώνη, το "Γαλλικό Κράτος" ή "Γαλλία του Βισύ", διοικούνταν από τον

στρατάρχη Philippe Rétaïn στο Vichy και παρέμεινε υπεύθυνος για την πολιτική διοίκηση καθώς και τις αποικίες. Στις 10 Ιουλίου 1940 στον Πεταίν ουσιαστικά ανατέθηκαν δικτατορικές εξουσίες από την Εθνοσυνέλευση. Στις 24 Οκτωβρίου 1940 ο Πεταίν και ο Χίτλερ έδωσαν τα χέρια στο τρένο του Χίτλερ και συμφώνησαν για συνεργασία μεταξύ των δύο κρατών. Έξι ημέρες αργότερα ο Πεταίν κοινοποίησε την κρατική συνεργασία επίσημα από το ραδιόφωνο.

Ο Πεταίν εγκαθίδρυσε ένα αυταρχικό τρόπο διακυβέρνησης που ανέτρεψε τη φιλελεύθερη πολιτική. Η "Εθνική Επανάσταση" του είχε ως το σύνθημά της "Εργασία, οικογένεια, πατρίδα" (Travail, Famille, Patrie), προσπαθώντας να αποκαταστήσει μια παραδοσιακή κοινωνία. Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης ελέγχονταν και προωθούνταν ο αντισημιτισμός και ο αντιμπολσεβικισμός. Στις 24 Οκτωβρίου 1940 εκδόθηκε το πρώτο "Καταστατικό για τους Εβραίους" που απέκλειε τους Εβραίους από τη διοίκηση, το στρατό, τη διασκέδαση, τις τέχνες, τη διδασκαλία, τη νομική και την ιατρική. Η αστυνομία επέβλεπε την κατάσχεση των τηλεφώνων και των ραδιοφώνων από τα Εβραϊκά σπίτια και επέβαλε απαγόρευση κυκλοφορίας στους Εβραίους. Επιπλέον, δημιουργήθηκε μια "γαλλική πολιτοφυλακή" της οποίας το καθήκον ήταν να εντοπίζει μαχητές της αντίστασης, Εβραίους, ομοφυλόφιλους, σοσιαλιστές, κομμουνιστές και τα λεγόμενα ανεπιθύμητα στοιχεία.

Τον Ιούλιο του 1942, κάτω από γερμανικές εντολές, η γαλλική αστυνομία οργάνωσε το "Vel' d'Hiv Roundup" στο Παρίσι και συνέλαβε 13.152 Εβραίους και 5.082 γυναίκες και τους έκλεισε στο αθλητικό κέντρο Velodrome d'Hiver πριν τους μεταφέρουν στο κέντρο εγκλεισμού Drancy και τέλος τους έστειλαν σιδηροδρομικώς στο Άουσβιτς για να τους στείλουν στους θαλάμους αερίων. Ακολούθησαν και άλλες επιδρομές τον Αύγουστο του 1943 κατά τις οποίες συνελήφθησαν 7.000 Εβραίοι και από 22 έως 24 Ιανουαρίου 1943 κατά τη διάρκεια επιδρομής στη Μασσαλία 2.000 Μασσαλιώτες στάλθηκαν σε τρένα θανάτου στα στρατόπεδα εξόντωσης.

Η γερμανική Βέρμαχτ στρατολόγησε νεαρούς Γάλλους από την προσαρτημένη Αλσατία-Λωρραίνη για να πολεμήσουν στο Ανατολικό Μέτωπο στη Σοβιετική Ένωση. Αυτοί οι άνδρες αυτοαποκαλούνταν "Malgré Nous" (ενάντια στη θέλησή μας) επειδή αναγκάστηκαν να ενταχθούν στη Βέρμαχτ. Υπήρχαν όμως και μέλη της "Λεγεώνας των Γάλλων Εθελοντών κατά του Μπολσεβικισμού" και της "33ης Φρουράς των Όπλων, Μεραρχία Γρεναδιέρων των SS 'Καρολόμαγνος' (1η γαλλική)" που πολεμούσαν με και για τη Βέρμαχτ στο Ανατολικό Μέτωπο.

ΠΟΛΕΜΩΝΤΑΣ ΤΟΥΣ ΝΑΖΙ – Η ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ (LA RÉSISTANCE)

La Résistance - η Γαλλική Αντίσταση - ήταν το σύνολο των γαλλικών κινημάτων που αγωνίστηκαν κατά της ναζιστικής γερμανικής κατοχής και του συνεργατικού καθεστώτος του Βισύ (Vichy). Στην αρχή επρόκειτο για μικρές και ως επί το πλείστον ελάχιστα οπλισμένες ομάδες. Σιγά σιγά σχηματίστηκαν δίκτυα που συμμετείχαν στην απόδραση αιχμαλώτων, συμμαχικών στρατιωτών και αεροπόρων που είχαν παγιδευτεί πίσω από τις εχθρικές γραμμές. Δημοσίευαν και διέδιδαν επίσης αντιστασιακές εφημερίδες και παράνομα αντι-ναζιστικά και -βισυϊκά φυλλάδια. Τα μέλη τους προέρχονταν από όλα τα οικονομικά και κοινωνικά στρώματα της γαλλικής κοινωνίας: εργάτες, φοιτητές, ακαδημαϊκοί, καλλιτέχνες, Ρωμαιοκαθολικοί, Εβραίοι, φιλελεύθεροι, αναρχικοί και εμγκρέδες, όπως, Αρμένιοι, Γεωργιανοί και Πολωνοί. Οι κομμουνιστές προσχώρησαν στην Αντίσταση μόνο κατά την έναρξη της “*Επιχείρησης Μπαρμπαρόσα*”, όταν ο Χίτλερ εισέβαλε στη Σοβιετική Ένωση. Όταν στις 16 Φεβρουαρίου 1943 δημιουργήθηκε η οργάνωση “*Service du Travail Obligatoire*”, η οποία υποχρέωνε τους νέους άνδρες να εργάζονται σε γερμανικές επιχειρήσεις, πολλοί από αυτούς διέφυγαν στην ύπαιθρο για να αποφύγουν τη στράτευση στην υποχρεωτική υπηρεσία εργασίας της Γαλλίας του Βισύ και ονομάστηκαν “*maquisards*”.

Δεδομένου ότι στα μάτια του Χίτλερ οι μαχητές της αντίστασης ή οι αντάρτες δεν ανήκαν σε επίσημο στρατό, δεν υπάγονταν στη Σύμβαση της Γενεύης και επομένως μπορούσαν να αντιμετωπίζονται ως ληστές και εγκληματίες που μπορούσαν να συλληφθούν, να φυλακιστούν ή να εκτελεστούν όταν συλλαμβάνονταν.

Τον Μάιο του 1943 η πλειοψηφία των κινημάτων Αντίστασης ενοποιήθηκε από τον Jean Moulin στο “*Conseil National de Résistance*”, το οποίο συντονίστηκε με τις “*Ελεύθερες Γαλλικές Δυνάμεις*”, υπό

την εξουσία των Γάλλων στρατηγών Henri Giraud και Charles de Gaulle, οι οποίοι βρίσκονταν εκείνη την εποχή εξόριστοι στο Λονδίνο. Ο Moulin, ωστόσο, προδόθηκε στους Γερμανούς, συνελήφθη και βασανίστηκε και πέθανε κατά τη μεταφορά του στη Γερμανία στις 8 Ιουλίου 1943.

Η Αντίσταση (*La Résistance*) συνεργάστηκε με τις Συμμαχικές Δυνάμεις, ιδίως στην αναγνώριση και την παροχή πληροφοριών. Σε συντονισμό με τους Συμμάχους κατέστρεψαν σιδηροδρομικές γραμμές και κεντρικούς δρόμους για να αποκόψουν τον εφοδιασμό των Γερμανών, διέκοψαν τις τηλεφωνικές γραμμές και παρείχαν πληροφορίες στους Συμμάχους για τον αριθμό, τις θέσεις και τις κινήσεις των Γερμανών. Επιπλέον, όλες αυτές οι δράσεις υποστηρίχθηκαν από απεργίες των σιδηροδρομικών, της αστυνομίας και της χωροφυλακής. Αφού κλήθηκαν στα όπλα με κωδικοποιημένα μηνύματα που μεταδόθηκαν από το BBC του Λονδίνου, υποστήριξαν τις συμμαχικές δυνάμεις όταν αποβίβάστηκαν στις παραλίες της Νορμανδίας την "D-Day", στις 6 Ιουνίου 1944.

Αλλά κατά την εσπευσμένη υποχώρησή τους οι μεραρχίες των SS διέπραξαν περαιτέρω φρικτές σφαγές Γάλλων αμάχων:

Στις 9 Ιουνίου 1944 στρατιώτες της 2ης μεραρχίας *Panzer SS "Das Reich"* κρέμασαν 99 κατοίκους της πόλης Tulle στα μπαλκόνια της πόλης. Την επόμενη ημέρα η ίδια μεραρχία σκότωσε 642 ανθρώπους στο Oradour-sur-Glane, συγκεντρώνοντας όλους τους άνδρες σε έναν αχυρώνα όπου τους πυροβόλησαν, ενώ μαζέψαν όλες τις γυναίκες και τα παιδιά στην εκκλησία βάζοντας στη συνέχεια φωτιά, ώστε όλοι όσοι βρίσκονταν μέσα στο κτίριο να καούν ζωντανοί. Στις 25 Αυγούστου 1944 το Παρίσι απελευθερώθηκε με τη βοήθεια μιας γαλλικής τεθωρακισμένης μεραρχίας και προηγούμενων απεργιών του παρισινού μετρό, της χωροφυλακής και της αστυνομίας. Την ίδια ημέρα, ως αντίποινα, 124 από τους 500 κατοίκους του χωριού Maillé εκτελέστηκαν από μια υποχωρούσα μεραρχία των SS. Τελικά, με την απόβαση της 1ης Γαλλικής Στρατιάς στην Προβηγκία τον Αύγουστο του 1944 και με την υποστήριξη πάνω από 25.000 Μακί, απελευθερώθηκε το

μεγαλύτερο μέρος της νοτιοδυτικής, κεντρικής και νοτιοανατολικής Γαλλίας.

Μετά την απόβαση στη Νορμανδία και την Προβηγκία, οι διάφορες ομάδες της Αντίστασης οργανώθηκαν σε επιχειρησιακές μονάδες, συλλογικά γνωστές ως “Γαλλικές Δυνάμεις Εσωτερικού (FFI)” και “*Francs-Tireurs και Partisans (FTP)*”. Εκτιμώμενοι σε 100.000 μαχητές τον Ιούνιο του 1944, έφτασαν περίπου τους 400.000 μέχρι τον Οκτώβριο του ίδιου έτους.

Τον Σεπτέμβριο του 1944 υπήρχαν ακόμη γερμανικές δυνάμεις στη Γαλλία που αντιστέκονταν στην προέλαση των Συμμάχων. Την άνοιξη του 1945 η Αντίσταση αντιπροσώπευε σχεδόν το ένα τρίτο των γαλλικών στρατευμάτων. Οι τελευταίες περιοχές που εξακολούθουσαν να καταλαμβάνονται από τους Γερμανούς ήταν κυρίως οι δυτικές περιοχές.

Με την αποχώρηση του γερμανικού στρατού το καθεστώς του Βισύ έπαψε να υφίσταται. Ο στρατάρχης Πεταίν καταδικάστηκε σε θάνατο, αλλά στη συνέχεια του δόθηκε χάρη, αλλάζοντας την ποινή σε ισόβια κάθειρξη πεθαίνοντας σε ηλικία 95 ετών.

Στις 23 Αυγούστου 1944 η τότε εγκατεστημένη Προσωρινή Κυβέρνηση της Γαλλικής Δημοκρατίας υπό την ηγεσία του στρατηγού ντε Γκωλ εγκαταστάθηκε στο Παρίσι. Έπρεπε να ηγηθεί μιας χώρας που βρισκόταν ακόμη σε πόλεμο για αρκετούς μήνες και ήταν υπεύθυνος για τη «νομική εκκαθάριση» της διοίκησης καθώς και του άμαχου πληθυσμού καταδικάζοντας και εκτελώντας ακόμη και συνεργάτες. Πολλοί Μακί κατατάχθηκαν στον γαλλικό στρατό.

Στις 29 Απριλίου 1945 οι γερμανικές δυνάμεις παραδόθηκαν. Μία ημέρα αργότερα ο Χίτλερ αυτοκτόνησε στο καταφύγιό του στο πολιορκημένο Βερολίνο. Τον διαδέχθηκε ο Μέγας Ναύαρχος Karl Dönitz, ο οποίος είχε υπογράψει την ολική και άνευ όρων παράδοση στην Ευρώπη στις 7 και 8 Μαΐου 1945 από τον στρατηγό Alfred Jodl στο Reims και τον Στρατάρχη Keitel στο Βερολίνο. - Ο αιματοβαμμένος πόλεμος είχε πια τελειώσει.

5

Η ΕΛΛΑΔΑ ΥΠΟ ΤΟΝ ΕΘΝΙΚΟΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟ

Η Ελλάδα, μια πανέμορφη και δημοφιλής χώρα για διακοπές που φημίζεται για τη φιλοξενία της, μοιράζεται την ίδια μοίρα με την Τσεχία όσον αφορά το εθνικοσοσιαλιστικό καθεστώς τρομοκρατίας. Ελάχιστα έως καθόλου ήταν γνωστά για τις κακουχίες που υπέστη ο ελληνικός πληθυσμός κάτω από τη ναζιστική κατοχή.

Ο Χίτλερ που είχε λατρέψει την ελληνική αρχαιότητα στα πρώτα του βήματα δεν συμπεριέλαβε αρχικά την Ελλάδα στην πολεμική του στρατηγική, καθώς στόχος του ήταν η Ρωσία. Όταν όμως ο σύμμαχος του Χίτλερ Μουσολίνι επιτέθηκε στην Αλβανία και την Ελλάδα παρά τη θέληση του Χίτλερ και τα ιταλικά στρατεύματα ηττήθηκαν από τον ελληνικό στρατό, ο Χίτλερ άλλαξε γνώμη.

Αναβάλλοντας τον πόλεμο κατά της Ρωσίας, η Ελλάδα όχι μόνο υποτάχθηκε και κατελήφθη, αλλά και λεηλατήθηκε από όλους τους πόρους, τα υλικά και τα οικονομικά της. Ο πληθυσμός της δεν έμεινε μόνο να παλεύει με την λιμοκτονία, αλλά και με την απέλαση για καταναγκαστική εργασία στα στρατόπεδα συγκέντρωσης της Γερμανίας - επιπρόσθετα με την απέλαση 40.000 Εβραίων από τη Θεσσαλονίκη.

Πρώτον, μετά την ήττα του ελληνικού στρατού, και έχοντας αφήσει μεγάλα τμήματα της Ελλάδας υπό ιταλικό έλεγχο, τα πράγματα άλλαξαν προς το χειρότερα μετά την ιταλική παράδοση το 1943. Τα γερμανικά στρατεύματα διέπραξαν μαζικές δολοφονίες αθώων ανθρώπων ως δήθεν αντίποινα για να καταπολεμήσουν τους Έλληνες αντάρτες που δεν ήθελαν τίποτα άλλο από το να ζήσουν σε μια ανεξάρτητη, ελεύθερη χώρα.

Β' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ (1939 - 1945) ΚΑΙ ΕΛΛΑΔΑ ΠΩΣ ΠΡΟΕΚΥΨΕ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΜΠΛΟΚΗ

Καθώς ο Χίτλερ αγαπούσε και θαύμαζε πολύ τις τέχνες της ελληνικής αρχαιότητας, θεώρησε αρχικά ότι ο ελληνικός λαός είναι από το λεγόμενο "συγγενικό αίμα" (δηλαδή ως ένα είδος συγγενών με τους "Αρειανούς") και δεν ήθελε να εμπλέξει την Ελλάδα στον πόλεμο του για την υποταγή των σλαβικών χωρών και λαών που θεωρούσε "υπανθρώπινα όντα" (*Untermenschen*). Όμως η γνώμη του άλλαξε το 1940.

Στην αρχή, ο Χίτλερ δεν ήθελε να εμπλέξει τις νοτιοευρωπαϊκές χώρες της Γιουγκοσλαβίας, της Ρουμανίας, της Βουλγαρίας και της Ελλάδας σε έναν πόλεμο, επειδή η Ρωσία ήταν πάντα το κύριο πολεμικό του ενδιαφέρον και επειδή ο Χίτλερ χρειαζόταν τους πόρους των νοτιοευρωπαϊκών χωρών.

Όταν, τον **Ιούνιο του 1940**, ο Στάλιν (ο Ρώσος δικτάτορας) προσάρτησε τμήματα της Ρουμανίας, και όταν η υπόλοιπη Ρουμανία, η Ουγγαρία και η Βουλγαρία, περισσότερο ή λιγότερο ωθούμενες από το φόβο ότι θα κατακλυζόταν από την μπολσεβίκικη Ρωσία, αποφάσισαν να ενταχθούν στις "Δυνάμεις του Άξονα" (Γερμανία, Ιταλία και Ιαπωνία), η όλη κατάσταση άλλαξε δραματικά εξαιτίας της Ιταλίας.

Ο ίδιος ο Μουσολίνι, ο Ιταλός δικτάτορας, είχε παρόμοιες ιδέες με τον Χίτλερ για να επεκτείνει την εξουσία του πέρα από την Ιταλία. Γι' αυτό τα ιταλικά στρατεύματα κατέλαβαν την Αλβανία **το 1939** και τον Αύγουστο του 1940 θέλησαν πρώτα να ξεκινήσουν πόλεμο κατά της Γιουγκοσλαβίας, κάτι που δεν ήθελε ο Χίτλερ. Αδιαφορώντας για την επιθυμία του Χίτλερ να διατηρήσει την ειρήνη στα Βαλκάνια για να μην έχει μια δεύτερη γραμμή μετώπου στο νότο όταν θα ξεκινούσε πόλεμο με τη Ρωσία, η Ιταλία επιτέθηκε στην Ελλάδα στις **28 Οκτωβρίου 1940**. Ως αντίδραση σε αυτή την επίθεση, βρετανικά στρατεύματα εγκαταστάθηκαν στο

νησί της Κρήτης. Στις 4 **Νοεμβρίου 1940**, τα στρατεύματα του Μουσολίνι ηττήθηκαν από τον ελληνικό στρατό και αναγκάστηκαν να αποσυρθούν στην Αλβανία.

Ενώ η ελληνική κυβέρνηση, που είχε παραδοσιακά καλές πολιτικές και οικονομικές σχέσεις με τη Γερμανία, προσπάθησε να αποφύγει τον πόλεμο, λέγοντας ότι τα βρετανικά στρατεύματα δεν θα επιτίθονταν στους Γερμανούς αλλά μόνο στους Ιταλούς, η Βρετανία ήθελε να ενισχύσει τα στρατεύματά της στα νησιά του Αιγαίου.

Λίγο μετά την επέκταση της επικράτειάς της και την προσχώρηση της Βουλγαρίας στο "Τριμερές Σύμφωνο" την **1η Μαρτίου 1941**, γερμανικά στρατεύματα εγκαταστάθηκαν μαζικά στη Βουλγαρία, για να διευκολύνουν τον πόλεμο κατά της Ελλάδας. Η Γιουγκοσλαβική κυβέρνηση, η θέση της οποίας ήταν μάλλον φιλοχιτλερική, αλλά δεν είχε συνάψει συνθήκη με τη ναζιστική Γερμανία, προσχώρησε επίσης στο "Τριμερές Σύμφωνο/Δυνάμεις του Άξονα" στις **25 Μαρτίου 1941**, αδιαφορώντας για τις εσωτερικές μάχες για την εξουσία στη Γιουγκοσλαβία.

Στις **6 Απριλίου 1941**, χωρίς να έχουν κηρύξει πόλεμο, μεγάλα γερμανικά στρατεύματα επιτέθηκαν τόσο στη Γιουγκοσλαβία όσο και στην Ελλάδα. Ουγγρικά και ιταλικά στρατεύματα ακολούθησαν.

Η Γιουγκοσλαβία στο σύνολό της είχε υποταχθεί και καταληφθεί μέχρι τις **17 Απριλίου 1941** και η χώρα μοιράστηκε μεταξύ Ιταλίας, Ουγγαρίας, Βουλγαρίας και Γερμανίας, ενώ τελικά οι Ναζί κράτησαν τον τελικό λόγο.

Εκτός από την μάλλον γρήγορη ήττα της Γιουγκοσλαβίας, ο ελληνικός στρατός, με τη βοήθεια των βρετανικών στρατευμάτων, αντιστάθηκε περισσότερο. Αλλά τελικά, επειδή τα ελληνικά στρατεύματα δεν ήταν αρκετά ευκίνητα, δεν κατάφεραν να αντισταθούν στους σφοδρούς βομβαρδισμούς των εισβολέων και μετά από αιφνιδιαστική επίθεση από τη νότια Γιουγκοσλαβία, η πόλη της Θεσσαλονίκης έπεσε στις **9 Απριλίου 1941**. 60.000 Έλληνες στρατιώτες αναγκάστηκαν να παραδοθούν.

Προχωρώντας πολύ γρήγορα προς τα νότια, η γερμανική Βέρμαχτ και τα ιταλικά στρατεύματα κατέλαβαν την υπόλοιπη ηπειρωτική

Ελλάδα και τα περισσότερα νησιά μέχρι τις **30 Απριλίου 1941**. Ενώ οι περισσότεροι από τους Βρετανούς στρατιώτες που είχαν συνδράμει τον ελληνικό στρατό άδραξαν την τελευταία ευκαιρία για απόσυρση προς την Κρήτη και την Αίγυπτο, 12.000 Βρετανοί και περίπου 223.000 Έλληνες στρατιώτες πιάστηκαν αιχμάλωτοι πολέμου. Όμως οι Έλληνες στρατιώτες αφέθηκαν και πάλι ελεύθεροι λίγο αργότερα.

Προκειμένου να διασφαλίσει ότι δεν θα έμενε κανένα σημείο απόβασης για τις συμμαχικές δυνάμεις, κυρίως για τα βρετανικά στρατεύματα, ώστε να επιτεθούν στους στρατιώτες του Χίτλερ, το ναζιστικό καθεστώς ξεκίνησε την "Επιχείρηση Ερμούς" ("*Operation Mercury*") στις **20 Μαΐου 1941** για να θέσει οριστικά την Κρήτη υπό τον έλεγχό του. Παρά τις βαριές γερμανικές απώλειες, οι Ναζί έθεσαν την Κρήτη υπό τον έλεγχό τους και την **1η Ιουνίου 1941** ολόκληρη η Ελλάδα είχε καταληφθεί από τη ναζιστική Γερμανία.

Εξαιτίας αυτής της λεγόμενης "Βαλκανικής Εκστρατείας" ο Χίτλερ αναγκάστηκε να αναβάλει τον πόλεμό του κατά της Σοβιετικής Ένωσης για αρκετές εβδομάδες, γεγονός που ίσως συνέβαλε και στο ότι ο σκληρός ρωσικός χειμώνας εμπόδισε τα γερμανικά στρατεύματα να καταλάβουν τη Μόσχα και να προελάσουν περαιτέρω στη Ρωσία - κάτι που τελικά οδήγησε στην αλλαγή της πολεμικής τύχης και βοήθησε τους "Συμμάχους" (Ρωσία, Μεγάλη Βρετανία, Γαλλία, ΗΠΑ) να κερδίσουν εδάφη και τελικά να νικήσουν τη Γερμανία.

Ως συνέπεια της υποταγής της Γιουγκοσλαβίας και της Ελλάδας ήταν οι σκληροί και μακροχρόνιοι αντάρτικοι αγώνες εναντίον των Γερμανών επιτιθέμενων, καθώς και το γεγονός ότι οι Ναζί εκμεταλλεύτηκαν τη θέση τους και εκτόπισαν και σκότωσαν σχεδόν το 90% των Ελλήνων Εβραίων. Επιπλέον, καθώς οι Έλληνες αντάρτες δεν εγκατέλειπαν τον αγώνα, η γερμανική Βέρμαχτ σκότωσε απερίσκεπτα χιλιάδες Έλληνες πολίτες στα λεγόμενα "μέτρα εξιλέωσης" ("*Sühnemaßnahmen*") - τα οποία δεν ήταν τίποτα άλλο από σκληρές δολοφονίες ανθρώπων που δεν ήθελαν τίποτα άλλο από το να ζήσουν τη ζωή τους σε ελευθερία. Οι αριθμοί των θυμάτων, αμάχων και ανταρτών, είναι πολύ πιθανό να πλησιάζουν τις 80.000, αν εξαιρέσουμε τους αιχμαλώτους

πολέμου που μεταφέρθηκαν στη Γερμανία για *καταναγκαστική εργασία* ("Zwangsarbeit") και τους περισσότερους από 60.000 Εβραίους που εκτοπίστηκαν σε στρατόπεδα συγκέντρωσης και δολοφονήθηκαν από τους Ναζί.

Η κατοχή της Ελλάδας από τους Γερμανούς έληξε το 1944, όταν τα περισσότερα γερμανικά στρατεύματα αναγκάστηκαν να αποχωρήσουν λόγω της προέλασης των συμμαχικών στρατευμάτων, αλλά η Κρήτη και ορισμένα νησιά του Αιγαίου παρέμειναν υπό κατοχή μέχρι τον Μάιο του 1945.

Η ΝΑΖΙΣΤΙΚΗ ΚΑΤΟΧΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ (1941-1944) ΤΙ ΣΗΜΑΙΝΕ

Οι σχέσεις μεταξύ Ελλάδας και Γερμανίας ήταν καλές τη δεκαετία του 1920, καθώς η οικονομική συνεργασία οδήγησε σε πολιτικές προσεγγίσεις και βοήθησε και τις δύο χώρες. Ενώ μεγάλες γερμανικές εταιρείες (Siemens, AEG κ.λπ.) ίδρυσαν ελληνικά παραρτήματα, η Ελλάδα εξήγαγε αγροτικά προϊόντα και μεταλλεύματα (όπως, χρώμο) στη Γερμανία. Η παραδοσιακή γερμανική υψηλή εκτίμηση για τον ελληνικό πολιτισμό και τον ελληνικό λαό αντικατοπτρίστηκε σε πολλούς Έλληνες που σπούδαζαν σε πανεπιστήμια της Γερμανίας. Ένας από αυτούς ήταν ο Ιωάννης Μεταξάς, Έλληνας πρωθυπουργός στη δεκαετία του 1920, ο οποίος όχι μόνο ήταν γερμανόφιλος αλλά και συμπαθούσε τις εθνικοσοσιαλιστικές ιδέες. Ο Χίτλερ, από την άλλη πλευρά, θαύμαζε τις αρχαίες ελληνικές τέχνες και για πολιτικούς και οικονομικούς λόγους είχε αρχικά θελήσει να κρατήσει την Ελλάδα μακριά από τον πόλεμο, βασιζόμενος στην υποταγή τους.

Η αλλαγή ήρθε με τις πρώτες ημέρες του πολέμου, καθώς η Ελλάδα φοβόταν όλο και περισσότερο την **ιταλική εισβολή** και γι' αυτό ζήτησε τόσο από τη Γερμανία όσο και από τη Βρετανία προστασία. Καθώς ο Χίτλερ δεν ήταν διατεθειμένος να παρέμβει στον Ιταλό σύμμαχό του, οι ελληνογερμανικές σχέσεις επιδεινώθηκαν, πολύ περισσότερο που ο Χίτλερ φοβόταν τη βρετανική παρουσία στην Ελλάδα που θα εμπόδιζε την πολεμική επιχείρηση κατά της Ρωσίας. Στη συνέχεια, όταν η Ιταλία προσπάθησε τελικά να καταλάβει την Ελλάδα αλλά ηττήθηκε, ο Χίτλερ δεν είχε σχεδόν καμία άλλη επιλογή από το να επέμβει και να προσπαθήσει να διευθετήσει τις υποθέσεις στα Βαλκάνια και στην Ελλάδα.

Αφού κατέλαβαν την ηπειρωτική Ελλάδα τον Μάιο του 1941 και εισέβαλαν στην Κρήτη τον Ιούνιο του 1941, ο Χίτλερ επικεντρώθηκε τελικά στον πόλεμο κατά της Σοβιετικής Ένωσης. Καθώς δεν ήθελε να αφήσει ισχυρά στρατεύματα στην Ελλάδα και ένιωθε ότι είχε κυνηγήσει με επιτυχία τους Βρετανούς πίσω

στην Αίγυπτο, ο έλεγχος της κατεχόμενης Ελλάδας δόθηκε σε μεγάλο βαθμό στην Ιταλία και τη Βουλγαρία, ενώ ο Χίτλερ συμφώνησε να υπάρξει μια φιλική προς τους Γερμανούς συνεργαζόμενη ελληνική κυβέρνηση και άφησε μόνο 75.000 στρατιώτες να σταθμεύουν στις στρατηγικής σημασίας περιοχές της βόρειας Ελλάδας, γύρω από την Αθήνα και στην Κρήτη.

Ωστόσο, με την **ήττα και την παράδοση της Ιταλίας το 1943**, σχεδόν όλη η Ελλάδα περιήλθε υπό πλήρη γερμανικό έλεγχο, πράγμα που σήμαινε 275.000 Γερμανούς στρατιώτες, υποστηριζόμενους από 55.000 Βούλγαρους.

Παρά τη **φαινομενικά τακτοποιημένη κατάσταση το 1941/42** και καθώς οι συνθήκες διαβίωσής τους ήταν άθλιες, **η στάση του ελληνικού λαού** απέναντι στους Γερμανούς άλλαξε δραματικά για διαφορετικούς λόγους: (1) Εν μέρει λόγω των μαχών, η ελληνική οικονομία είχε σχεδόν καταρρεύσει, προκαλώντας υψηλό ποσοστό **ανεργίας** μαζί με υπερπληθωρισμό, (2) Ανεξάρτητα από αυτό, η Γερμανία **εκμεταλλευόταν αυστηρά όλους τους ελληνικούς πόρους**, είτε επρόκειτο για τεχνολογικά και γεωργικά προϊόντα είτε για καύσιμα και μεταλλεύματα, (3) Η εκμετάλλευση των ελληνικών πρώτων υλών απαιτούσε πολλούς εργάτες, με αποτέλεσμα οι Γερμανοί να παροτρύνουν τους Έλληνες να κάνουν "**καταναγκαστική εργασία**" (*Zwangsarbeit*) - δηλαδή σκληρή εργασία με εξαιρετικά μικρή αμοιβή ή με λίγη τροφή (όχι αρκετή για να συντηρηθεί η επιβίωση). Καθώς προχωρούσε ο πόλεμος, πολλοί Έλληνες εκτοπίστηκαν εθελοντικά ή παρά τη θέλησή τους στο Ράιχ (κυρίως στη Βαυαρία και την Αυστρία) για να εργαστούν εκεί καταναγκαστικά, (4) Η Ελλάδα υποχρεώθηκε να πληρώνει "**κατοχικά χρήματα**" (*Besatzungsgeld*) για την υποστήριξη των στρατευμάτων στη μάχη καθώς και των κατακτητών, (5) Από την αρχή, οι Γερμανοί στρατιώτες **ληλάτησαν αλόγιστα τον ελληνικό πληθυσμό**, κλέβοντας και αποσπώντας με το ζόρι ό,τι είχε αξία, είτε επάργυρο και χρυσό είτε τρόφιμα και (6) Έτσι, μένοντας σχεδόν με το τίποτα, ο ελληνικός πληθυσμός είχε να αντιμετωπίσει τον σκληρό χειμώνα του 1941/42, κατά τον οποίο πέθαναν από **πείνα και αρρώστιες** περισσότεροι από 250.000 άνθρωποι. Η κατάσταση άλλαξε ελάχιστα μόνο την άνοιξη και το καλοκαίρι του 1942, αφού η Βρετανία χαλάρωσε τον θαλάσσιο αποκλεισμό

της και στη συνέχεια ζήτησε από την ουδέτερη Σουηδία να συντονίσει την προμήθεια τροφίμων, κυρίως από τον Καναδά.

Ωστόσο, η Ελλάδα παρέμενε υπό την απειλή της πείνας, καθώς η εκμετάλλευση δεν σταματούσε, ενώ φυσικά ο ελληνικός πληθυσμός -εκτός από λίγες ακόμα φιλοεθνικοσοσιαλιστικές ομάδες- είχε στραφεί εναντίον των Γερμανών παραβιαστών και οι αντάρτες μαχητές οργάνωναν επιθέσεις εναντίον των σκληρών κατακτητών, Ιταλών και Γερμανών. Οι δύο σημαντικότερες **ομάδες αντίστασης** ήταν το ΕΑΜ/ΕΛΑΣ και ο ΕΔΕΣ, οι οποίες κατά καιρούς συνεργάζονταν, με τη βοήθεια μυστικά επιχειρούντων Βρετανών στρατιωτών, αλλά γενικά συνήθιζαν να πολεμούν η μία την άλλη, βοηθώντας έτσι άθελά τους ή εκούσια τους κατακτητές.

Καθώς η κατοχή συνεχιζόταν και τα γερμανικά στρατεύματα στην Ελλάδα υπερτριπλασιάστηκαν (το φθινόπωρο του 1943), κάθε αντάρτικη ενέργεια απαντήθηκε με **αυξανόμενη βιαιότητα**, όχι μόνο κατά των αντάρτικων ομάδων στα ελληνικά βουνά αλλά και κατά των αμάχων: (1) **Εκφοβίζοντας** τον πληθυσμό στα μικρά χωριά, οι Ναζί στρατιώτες προσπάθησαν να κόψουν τον ανεφοδιασμό των ανταρτών στα βουνά. (2) Ακολουθώντας εντολές από το Βερολίνο, έπαιρναν **ομήρους πολίτες**, τους οποίους πυροβολούσαν σε επίσημους χώρους. (3) Διενήργησαν τα λεγόμενα "**μέτρα εξιλέωσης**" (*Sühnemaßnahmen*), απίστευτα απάνθρωπες, απόλυτα βάνουσες ενέργειες, κατά τις οποίες οι άνδρες της γερμανικής Βέρμαχτ, ως εκδίκηση για τις επιθέσεις των αντάρτικων ομάδων, έπαιρναν ό,τι έβρισκαν στα χέρια τους (ζώα, εργαλεία, ρούχα, έπιπλα), έκαιγαν ολόκληρα χωριά και σκότωναν τους αμάχους.

Εκτός από αυτές τις θηριωδίες, οι Ναζί, στο πλαίσιο των προσπαθειών τους να εξαλείψουν τους Εβραίους, εκτόπισαν περισσότερους από 60.000 Έλληνες Εβραίους στα στρατόπεδα συγκέντρωσης της Ανατολικής Ευρώπης, όπου οι περισσότεροι από αυτούς δολοφονήθηκαν.

Μέχρι το τέλος της κατοχής, οι **Γερμανοί είχαν καταστρέψει εκατοντάδες χωριά και κωμοπόλεις και είχαν σκοτώσει περίπου 30.000 ανθρώπους** διεξάγοντας καλά σχεδιασμένες και άκρωσ

απάνθρωπες θηριωδίες, μία από τις οποίες έλαβε χώρα στην πόλη των **Καλαβρύτων**, σε 24 γύρω χωριά και τρία μοναστήρια.

Αφού οι αντάρτες πήραν ομήρους 78 Γερμανούς στρατιώτες τον **Οκτώβριο του 1943** και οι διαπραγματεύσεις για ανταλλαγή με τους φυλακισμένους Έλληνες αντάρτες απέβησαν άκαρπες, οι αντάρτες πυροβόλησαν τους Γερμανούς (3 Γερμανοί διέφυγαν). Στις **5 Δεκεμβρίου**, τα γερμανικά στρατεύματα περικύκλωσαν την πόλη των Καλαβρύτων, έψαξαν όλη την περιοχή για αντάρτες και καθώς δεν βρήκαν ύποπτους έκαψαν μερικά σπίτια, δηλώνοντας ότι η επιχείρησή τους είχε τελειώσει και ο πληθυσμός δεν είχε να φοβηθεί τίποτα. Ωστόσο, στις **13 Δεκεμβρίου 1943**, κατόπιν διαταγής του στρατηγού Karl von Le Suire, οι Γερμανοί στρατιώτες περικύκλωσαν και πάλι την πόλη.

Οι γυναίκες, τα παιδιά κάτω των 14 ετών και οι ηλικιωμένοι χωρίστηκαν από τους άνδρες. Ενώ οι άνδρες αναγκάστηκαν να συγκεντρωθούν σε έναν μικρό λόφο πάνω από την πόλη, απειλούμενοι συνεχώς από ένοπλους στρατιώτες, οι γυναίκες, τα παιδιά και οι ηλικιωμένοι -χωρίς να γνωρίζουν τι συνέβη στους άνδρες- κλείστηκαν στο σχολείο της πόλης. Όλα τα σπίτια της πόλης, εκτός από το σχολείο, πυρπολήθηκαν, και αφού οι άνδρες αναγκάστηκαν να παρακολουθήσουν τα σπίτια τους να καίγονται και τη φωτιά να πλησιάζει το κτίριο στο οποίο ήταν κλειδωμένες οι οικογένειές τους, οι Γερμανοί πυροβόλησαν όλους τους άνδρες. Καθώς οι βάρβαροι Γερμανοί έφυγαν από την πόλη, οι γυναίκες, τα παιδιά και οι ηλικιωμένοι κατάφεραν την τελευταία στιγμή να ξεφύγουν από την παγίδα τους, μόνον για να βρουν την πόλη τους στις στάχτες, τους συζύγους, τους πατεράδες, τα αδέρφια και τους γιους τους σκοτωμένους και τις δικές τους ζωές κατεστραμμένες.

ΜΑΖΙΚΕΣ ΔΟΛΟΦΟΝΙΕΣ ΠΟΥ ΔΙΕΠΡΑΧΘΗΣΑΝ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΝΑΖΙ ΤΟ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑ ΤΩΝ ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ

Μετά την **ιταλική επίθεση στην Ελλάδα το 1941**, την οποία ακολούθησε η εισβολή των γερμανικών στρατευμάτων και η παράδοση του ελληνικού στρατού, η χιτλερική Γερμανία **άφησε αρχικά τον έλεγχο** των νότιων τμημάτων της Ελλάδας **στους Ιταλούς**. Ως εκ τούτου, τα ιταλικά στρατεύματα κατέλαβαν τη χερσόνησο της Πελοποννήσου μέχρι τον Μάιο του 1941, καθιστώντας τη μικρή πόλη των **Καλαβρύτων** στα βουνά το **αρχηγείο** τους.

Οι Ιταλοί κατάσχεσαν αρκετά σπίτια για τους στρατιώτες και μετέτρεψαν το κτίριο του **σχολείου** σε φυλακή/**στρατόπεδο συγκέντρωσης** για τους Έλληνες αντάρτες που ήταν πολύ δραστήριοι για να ανακτήσουν την ελευθερία τους από την κατοχή. Οι συνθήκες για τους φυλακισμένους 500 Έλληνες αντάρτες μαχητές ήταν πολύ άσχημες, ξυλοκοπήθηκαν, βασανίστηκαν, υπέφεραν από ασθένειες και πείνα κάτω από την ιταλική βαρβαρότητα. Οι Έλληνες αντάρτες συνέχισαν να πολεμούν την κατοχή, αρκετές φορές νικώντας τους κατακτητές, αλλά και υποφέροντας σε απώλειες.

Μετά την **παράδοση της Ιταλίας** στις συμμαχικές δυνάμεις το **καλοκαίρι του 1943**, η Ιταλία δεν αποτελούσε πλέον μέρος των δυνάμεων του άξονα, οπότε τα **ναζιστικά στρατεύματα** αφοπλίσαν τους Ιταλούς στις **9 Σεπτεμβρίου 1943** και **ανέλαβαν τον έλεγχο** όλης της Ελλάδας. Από τον Ιούλιο έως τις αρχές Δεκεμβρίου 1943 ο ελληνικός λαός έπρεπε να αντέξει τις αεροπορικές επιδρομές καθώς και την καταστροφή χωριών, καθώς οι Ναζί θεωρούσαν ότι το κέντρο της ελληνικής αντίστασης κατά της κατοχής ήταν η πόλη των Καλαβρύτων και τα γύρω χωριά και τα βουνά.

Προκειμένου να εξολοθρεύσουν την αντίσταση κατά της κατοχής και επειδή πίστευαν ότι τα βρετανικά στρατεύματα σχεδίαζαν απόβαση στη νότια ακτή της χερσονήσου της Πελοποννήσου, οι Ναζί σχεδίασαν την "**Επιχείρηση Καλάβρυτα**": μια τεράστια στρατιωτική επιχείρηση στρατευμάτων της Βέρμαχτ από διάφορες κατεχόμενες πόλεις με προορισμό τα Καλάβρυτα.

Πολεμώντας τα γερμανικά στρατεύματα στο χωριό Κερπινή στις 16-18 Οκτωβρίου 1943, οι Έλληνες αντάρτες έπιασαν στα χέρια τους 83 Γερμανούς στρατιώτες, 3 από τους οποίους τραυματίστηκαν, και τους φυλάκισαν στο σχολείο των Καλαβρύτων. Οι διαπραγματεύσεις για την ανταλλαγή των Γερμανών στρατιωτών με τους Έλληνες αντάρτες ήταν άκαρπες, αλλά οδήγησαν σε άλλη μια γερμανική αεροπορική επιδρομή σε ελληνικά χωριά που είχε ως αποτέλεσμα μεγάλες καταστροφές και το θάνατο 13 αμάχων.

Τα γερμανικά σχέδια για την "**Επιχείρηση Καλάβρυτα**" αναπτύχθηκαν αμέσως και τέθηκαν σε εφαρμογή αφού οι Έλληνες αντάρτες σκότωσαν τους 83 Γερμανούς αιχμαλώτους τους στα βουνά στις 7 Δεκεμβρίου 1943.

Στις **9 Δεκεμβρίου 1943**, στις 9 το πρωί, στρατεύματα της Βέρμαχτ έφτασαν στην πόλη και όλοι οι άνδρες των Καλαβρύτων έπρεπε **να συγκεντρωθούν στο κεντρικό σημείο** της πόλης. Σε μια ομιλία του ο Γερμανός διοικητής είπε στον κόσμο ότι η Βέρμαχτ προσπαθούσε μόνο να πιάσει τους αντάρτες, να βρει και να απελευθερώσει τους Γερμανούς αιχμαλώτους και να διώξει τους αντάρτες και επομένως οι πολίτες ήταν ασφαλείς και δεν έπρεπε να φοβούνται.

Προσποιούμενοι ότι δεν πρόκειται να κάνουν τίποτα στον κόσμο, οι καταληψίες ζήτησαν τρόφιμα καθώς και ζώα (πρόβατα, κατσίκια, γουρούνια, βοοειδή) για **να εφοδιάσουν τα στρατεύματα** και **έψαξαν** αρκετά σπίτια στην πόλη για **να βρουν αντάρτες**. Καθώς δεν βρέθηκε κανένας αντάρτης, δόθηκε εντολή να κάψουν τα σπίτια τους, αφού προηγουμένως έβγαλαν ό,τι είχε αξία. Το **ξενοδοχείο της πόλης "Χελμός"** **κάηκε** επίσης, καθώς οι Γερμανοί είπαν ότι είχαν βρει εκεί χειροβομβίδες.

Παρόλο που οι Γερμανοί κατακτητές παρέμειναν στην πόλη, οι **κάτοικοι των Καλαβρύτων παρέμειναν ήρεμοι** - ελπίζοντας ότι τίποτα δεν θα τους συνέβαινε αν δεν προσέβαλαν τους Γερμανούς, ακόμη και όταν την **Παρασκευή 10 Δεκεμβρίου ανακρίθηκαν** αρκετοί σημαντικοί **Καλαβρυτινοί πολίτες**, ενώ οι άνθρωποι δεν επιτρεπόταν να βγουν από τα σπίτια τους μετά τις 4 το απόγευμα και οι Γερμανοί στρατιώτες λεηλάτησαν αρκετά σπίτια και πήραν ό,τι τους φαινόταν χρήσιμο.

Το **Σάββατο, 11 Δεκεμβρίου**, οι ντόπιοι γιατροί έπρεπε να πραγματοποιήσουν νεκροψίες σε τρεις από τους σκοτωμένους Γερμανούς αιχμαλώτους (που είχαν βρεθεί σε ένα πηγάδι κοντά στα Καλάβρυτα), και στη συνέχεια οι Γερμανοί κηδεύτηκαν στο νεκροταφείο των Καλαβρύτων. Παρόλο που όλα φαινόταν ακόμα ήρεμα, οι Ναζί επέτρεψαν σε περισσότερους πολίτες από τα γύρω χωριά να μουν στην πόλη, αλλά **δεν άφησαν κανέναν να φύγει** - πράγμα που σημαίνει ότι η πόλη των Καλαβρύτων είχε γίνει ένα είδος φυλακής.

Την **Κυριακή 12 Δεκεμβρίου**, όλα τα ζώα συγκεντρώθηκαν σε ένα χωράφι, στη συνέχεια θανατώθηκαν και τοποθετήθηκαν σε φορτηγά που στάλθηκαν στην Πάτρα. Το απόγευμα ο Γερμανός διοικητής εξέφρασε τις ευχαριστίες του για την προμήθεια τροφίμων και είπε στον δήμαρχο ότι **τα στρατεύματα θα έφευγαν την επόμενη μέρα**.

Στην πραγματικότητα, ορισμένα γερμανικά στρατεύματα εγκατέλειψαν τα Καλάβρυτα το πρωί της 13ης Δεκεμβρίου. Κάτι όμως που δεν γνώριζαν οι κάτοικοι των Καλαβρύτων ήταν ότι ήδη από την Παρασκευή 10 Δεκεμβρίου είχε δοθεί εντολή να εκτελεστούν όλοι οι άνδρες Καλαβρυτινοί ηλικίας 13 έως 80 ετών.

Αντί να φύγουν από τα Καλάβρυτα το πρωί της 13ης Δεκεμβρίου, οι Γερμανοί στρατιώτες χωρίστηκαν σε τέσσερις ομάδες, σε κάθε μία από τις οποίες ανατέθηκε διαφορετική αποστολή στη φρίκη που επρόκειτο να ακολουθήσει. Η πρώτη ομάδα οπλισμένων Γερμανών στρατιωτών **ανάγκασε όλους τους κατοίκους της πόλης να συγκεντρωθούν** στο κεντρικό σημείο της πόλης και τους φρουρούσε. Η δεύτερη ομάδα οδήγησε **τον ανδρικό πληθυσμό σε**

έναν λόφο, τους απείλησε με όπλα και ασφάλισε τη γύρω περιοχή. Η τρίτη ομάδα λεηλάτησε τα σπίτια και έβαλε φωτιά στην πόλη, ενώ η τέταρτη ομάδα φρόντισε να αιχμαλωτίσει τις **γυναίκες και τα παιδιά στο σχολείο της πόλης** και να μην μπορούν να διαφύγουν.

Νωρίς το πρωί της 13ης Δεκεμβρίου, οι Γερμανοί χτύπησαν τις καμπάνες των εκκλησιών για να κάνουν τον κόσμο να συγκεντρωθεί στην πόλη. Όταν ο κόσμος έφτασε, φοβισμένος, γεμάτος κουβέρτες και λίγα τρόφιμα, η πρώτη ομάδα βαριά οπλισμένων Γερμανών στρατιωτών **τους ανάγκασε όλους να μπουκνουν στο κτίριο του σχολείου**, ενώ μια άλλη ομάδα παρατηρούσε τη γύρω περιοχή για αντάρτες.

Κατά την είσοδο στο κτίριο, όλοι οι άνδρες και τα αγόρια άνω των 13 ετών αναγκάστηκαν να μπουκνουν σε δύο αίθουσες διδασκαλίας (στα δεξιά), ενώ **τα μικρότερα παιδιά και οι μητέρες τους** μαζί με τους ηλικιωμένους σπρώχτηκαν σε δύο δωμάτια στην αριστερή πλευρά και **κλειδώθηκαν εκεί**. Καθώς ο κόσμος ήταν τρομοκρατημένος, πανικόβλητος από το φόβο για το τι θα συνέβαινε, οι μητέρες προσπαθούσαν να συγκρατήσουν τους μεγαλύτερους γιους τους, ενώ οι πατέρες - που ήδη υποπτεύονταν τα χειρότερα - είπαν στα μικρότερα αγόρια τους να φροντίσουν τις οικογένειες.

Καθώς τα δύο δωμάτια που ήταν γεμάτα από τρομοκρατημένες γυναίκες και παιδιά που έκλαιγαν δεν ήταν αρκετά μεγάλα για να τους χωρέσουν όλους, οι άνδρες αναγκάστηκαν να βγουν έξω ξανά από τις πίσω πόρτες στην αυλή του σχολείου.

Οι υπόλοιπες γυναίκες και τα παιδιά σπρώχτηκαν επίσης μέσα στο κτίριο - φυλασσόμενα από Γερμανούς οπλισμένους με πιστόλια, πολυβόλα και χειροβομβίδες. **Η ομηρία των οικογενειών** γινόταν με αυτόν τον τρόπο για να εμποδίσουν τους άνδρες να προβάλουν αντίσταση, να πολεμήσουν ή να προσπαθήσουν να διαφύγουν.

Οι γυναίκες και τα παιδιά, **στριμωγμένα για ώρες μέσα στις αίθουσες διδασκαλίας**, πανικοβλήθηκαν καθώς δεν ήξεραν τι συνέβη στους συζύγους, τους πατέρες και τους γιους τους και φοβόντουσαν ότι οι Γερμανοί φρουροί θα πυροβολούσαν ανά πάσα στιγμή. Έτσι προσπαθούσαν τουλάχιστον **να κοιτάξουν έξω**

από τα παράθυρα για να δουν τι συνέβαινε. Καθώς δεν μπορούσαν να δουν τι συνέβαινε στους άνδρες, αλλά άκουγαν τα τρένα να σφυρίζουν, νόμιζαν ότι οι άνδρες μεταφέρθηκαν σε κάποιο στρατόπεδο συγκέντρωσης. Αυτό που είδαν, όμως, ήταν **Γερμανοί στρατιώτες να λεηλατούν** τα σπίτια τους, να παίρνουν ό,τι είχε αξία και στη συνέχεια **να βάζουν φωτιά** σε όλα τα σπίτια.

Όταν η πυρκαγιά μαινόταν και κατέστρεφε την πόλη κάτω από τον τρομερό θόρυβο των σπιτιών που έσκαγαν και κατέρρεαν, οι στρατιώτες που φρουρούσαν το σχολείο αποσύρθηκαν, αφήνοντας τις πόρτες ξεκλείδωτες. Συνειδητοποιώντας ότι η φωτιά πλησίαζε όλο και πιο κοντά στο σχολείο, με **τον καπνό και τη ζέστη να εισχωρούν στο κτίριο**, οι κλειδωμένοι άνθρωποι προσπάθησαν να **διαφύγουν** με κάθε θυσία. Καθώς όμως οι πόρτες άνοιξαν προς τα μέσα και υπήρχαν τόσοι πολλοί άνθρωποι στο κτίριο, κάποιες γυναίκες **έσπασαν τα παράθυρα και πέταξαν έξω τα παιδιά τους** για να τους δώσουν μια ευκαιρία να επιβιώσουν. Μόνο μετά από λίγη ώρα **κατάφεραν να ανοίξουν τις πόρτες και να διαφύγουν** πάνω στην ώρα, σπρώχνοντας ο ένας τον άλλον πανικόβλητοι για να βγουν έξω, καθώς οι φλόγες είχαν ήδη φτάσει στο κτίριο και πυκνός, καυτός καπνός γέμιζε τα δωμάτια.

Οι Γερμανοί, που βρίσκονταν ακόμα στην πόλη για να παρακολουθήσουν τη σκηνή, δεν έκαναν τίποτα για να βοηθήσουν, αλλά γελούσαν με τη φρίκη και τον πανικό των ανθρώπων.

Αντί να φύγουν από τα Καλάβρυτα το πρωί της 13ης Δεκεμβρίου, οι Γερμανοί στρατιώτες χωρίστηκαν σε τέσσερις ομάδες, σε κάθε μία από τις οποίες ανατέθηκε διαφορετική αποστολή στη φρίκη που επρόκειτο να ακολουθήσει. Η πρώτη ομάδα οπλισμένων Γερμανών στρατιωτών **ανάγκασε όλους τους κατοίκους της πόλης να συγκεντρωθούν** στο κεντρικό σημείο της πόλης και τους φρουρούσε. Η δεύτερη ομάδα οδήγησε **τον ανδρικό πληθυσμό σε έναν λόφο**, τους απείλησε με όπλα και ασφάλισε τη γύρω περιοχή. Η τρίτη ομάδα λεηλάτησε τα σπίτια και **έβαλε φωτιά στην πόλη**, ενώ η τέταρτη ομάδα φρόντισε να αιχμαλωτίσει **τις γυναίκες και τα παιδιά στο σχολείο της πόλης** για να μην μπορούν να διαφύγουν.

Νωρίς το πρωί της 13ης Δεκεμβρίου, οι Γερμανοί χτύπησαν τις καμπάνες της εκκλησίας για να κάνουν τον κόσμο να συγκεντρωθεί στην πόλη. Όταν ο κόσμος έφτασε, φοβισμένος, εφοδιασμένος με κουβέρτες και λίγα τρόφιμα, η πρώτη ομάδα βαριά οπλισμένων Γερμανών στρατιωτών τους **ανάγκασε όλους να μπουν στο κτίριο του σχολείου**, ενώ μια άλλη ομάδα παρατηρούσε τη γύρω περιοχή για αντάρτες.

Κατά την είσοδο στο κτίριο, **όλοι οι άνδρες και τα αγόρια άνω των 13 ετών αναγκάστηκαν να μπουν σε δύο αίθουσες διδασκαλίας** (στα δεξιά), ενώ τα μικρότερα παιδιά και οι μητέρες τους μαζί με τους ηλικιωμένους σπρώχτηκαν σε δύο δωμάτια στην αριστερή πλευρά και κλειδώθηκαν εκεί. Καθώς ο κόσμος ήταν τρομοκρατημένος, πανικόβλητος από το φόβο για το τι θα συνέβαινε, οι μητέρες προσπαθούσαν να συγκρατήσουν τους μεγαλύτερους γιους τους, ενώ **οι άνδρες - υποψιασμένοι ήδη τα χειρότερα** - είπαν στα μικρότερα αγόρια να φροντίσουν τις οικογένειες.

Καθώς οι δύο αίθουσες γεμάτες από τρομοκρατημένες γυναίκες και κλαμένα παιδιά δεν ήταν αρκετά μεγάλες για να τους φυλακίσουν όλους, **οι άνδρες αναγκάστηκαν να βγουν έξω** και πάλι από τις πίσω πόρτες στην αυλή του σχολείου. Έπρεπε να στοιχηθούν ανά δύο και, φυλασσόμενοι από βαριά οπλισμένους Γερμανούς, τους ανάγκασαν σε ένα στενό μονοπάτι που οδηγούσε σε έναν λόφο πάνω από την πόλη. Καθώς οι μακριές σειρές των ανδρών ωθούνταν προς τα εμπρός, φοβούμενοι για τις αιχμάλωτες οικογένειες, υπάκουαν στις γερμανικές εντολές, αν και δεν πίστευαν πλέον στην υπόσχεση του Γερμανού διοικητή ότι κανείς δεν θα εκτελεστεί.

Όταν όλοι οι άνδρες έφτασαν στο λόφο, τον οποίο επέλεξαν οι κατακτητές λόγω της θέσης του που καθιστούσε σχεδόν **αδύνατη την αθέατη διαφυγή**, διαπίστωσαν μια ομάδα Γερμανών που ήταν τοποθετημένοι με **μεγάλα πολυβόλα** και παρατηρούσαν τα γύρω βουνά για αντάρτικες δραστηριότητες.

Οι άνδρες - στριμωγμένοι μεταξύ τους, κάποιοι καθιστοί, κάποιοι όρθιοι - γίνονταν όλο και πιο **νευρικοί και φοβισμένοι** καθώς αναρωτιόντουσαν γιατί είχαν χωριστεί από τις οικογένειές τους, **τι θα συνέβαινε στις οικογένειές τους** και γιατί οι ίδιοι είχαν

αναγκαστεί να ανέβουν στο λόφο και **απειλούνταν με πολυβόλα**. Τότε ακούστηκε ο θόρυβος των πυροβολισμών στο κέντρο των Καλαβρύτων, που γρήγορα ακολουθήθηκε από πυκνά σύννεφα καπνού, καθώς **οι πυροβολισμοί είχαν βάλει φωτιά σε όλα τα κτίρια**, εκτός από το σχολείο. Βλέποντας αυτό, οι άνδρες γρήγορα, αλλά σιωπηλά συμφώνησαν **να προσπαθήσουν να διαφύγουν για να σώσουν τις οικογένειές τους**. Πριν όμως προλάβουν να αντιδράσουν πλήρως, εκτοξεύτηκε μια ρουκέτα με πράσινο σήμα, με την οποία **οι Γερμανοί έστρεψαν τα πολυβόλα τους προς το πλήθος των ανδρών**. Όταν μια δεύτερη κόκκινη ρουκέτα σήματος ανέβηκε, οι Γερμανοί στρατιώτες **έριξαν ατελείωτες ριπές για να σκοτώσουν όλους τους άνδρες** που είχαν συγκεντρωθεί στο λόφο.

Όποιος μπορούσε, προσπαθούσε να ξεφύγει ή να κρυφτεί ανάμεσα στα πώματα. Αλλά όταν τα πολυβόλα σταμάτησαν, **οι Γερμανοί συνέχισαν να πυροβολούν όλους τους άνδρες** που εξακολουθούσαν να κινούνται ή να αναπνέουν για να εκτελέσουν τη διαταγή να σκοτώσουν όλους τους Καλαβρυτινούς. Μόνο **13 από τους περισσότερους από 700 άνδρες επέζησαν** επειδή μπόρεσαν να κρυφτούν κάτω από πώματα και τόλμησαν να μην κουνηθούν για μεγάλο χρονικό διάστημα ακόμη και όταν οι δολοφόνοι αποσύρθηκαν.

Ενώ οι Γερμανοί βρίσκονταν ακόμη στην πόλη αλλά δεν είχαν πλέον αποκλείσει τις πόρτες των σχολείων, οι γυναίκες και τα παιδιά **κατάφεραν να βγουν στο ύπαιθρο**, βλέποντας την πόλη τους να καίγεται. Προσπαθώντας απεγνωσμένα να σώσουν τη ζωή τη δική τους και των παιδιών τους, **έφυγαν προς όλες τις κατευθύνσεις**, αναζητώντας καταφύγιο από τη μαινόμενη φωτιά και την απειλή να πυροβοληθούν από τους Γερμανούς. Καθώς κάποιες από τις γυναίκες και τα παιδιά **διέφυγαν στα χωράφια ή κατάφεραν να κρυφτούν** στα λίγα σπίτια που δεν καίγονταν, η απελπισμένη γενική κραυγή ήταν: **"Τι συνέβη στους άνδρες μας; Πού είναι οι άνδρες;"** Μόνο λίγες γυναίκες κατευθύνθηκαν προς το λόφο στον οποίο οι Γερμανοί είχαν διαπράξει τη σφαγή.

Πριν υποχωρήσουν από το λόφο, οι Γερμανοί όχι μόνο πυροβόλησαν τους άνδρες των Καλαβρύτων με ατελείωτες ριπές πυρών πολυβόλου, αλλά στη συνέχεια αναζήτησαν και **σκοτώσαν**

όσους είχαν επιζήσει από τους πυροβολισμούς του πολυβόλου. Μόνο λίγοι άνδρες επέζησαν επειδή μπορούσαν να κρυφτούν κάπου. Για πολλή ώρα μετά την αποχώρηση των δολοφόνων, κανένας από τους τραυματισμένους επιζώντες δεν τόλμησε να κουνηθεί, παράλυτοι από τον φόβο.

Απερίγραπτες σκηνές έλαβαν χώρα όταν αρχικά λίγες και στη συνέχεια όλο και περισσότερες γυναίκες ανέβαιναν τον λόφο για να ανακαλύψουν **σωρούς από τα πτώματα** των αγαπημένων τους προσώπων, ενώ ο ήλιος, καλυμμένος από τον μαύρο καπνό των φλεγόμενων σπιτιών, καθάριζε. Ακόμα, κάποιες γυναίκες, αφού έψαξαν απεγνωσμένα για επιζώντες, άρχισαν να βγάζουν τα πτώματα των ανδρών από τους σωρούς και **-βρίσκοντάς τους νεκρούς- άρχισαν σιγά σιγά να τα τραβούν και να τα μεταφέρουν στους ώμους τους μέχρι το νεκροταφείο**, όπου έμειναν, οι ίδιες περισσότερο νεκρές παρά ζωντανές, μαζί με τους λίγους τραυματίες επιζώντες άνδρες για τη νύχτα.

Το επόμενο πρωί, όλο και περισσότερες γυναίκες και παιδιά που είχαν κρυφτεί στα χωράφια επέστρεψαν στην καμμένη πόλη, ανέβηκαν στο λόφο και βίωσαν το ίδιο φρικτό σοκ, βρίσκοντας τους αγαπημένους τους πατέρες, αδελφούς, συζύγους και γιους δολοφονημένους.

Χωρίς κανέναν από τους γιατρούς της πόλης ζωντανό να βοηθήσει τους τραυματίες, χωρίς τον ιερέα της πόλης να κάνει μια τελετή, χωρίς φτυάρια ή άλλα εργαλεία για να σκάψουν τους τάφους, οι γυναίκες και τα μικρά παιδιά έμειναν **σε πλήρη απόγνωση, να πενθούν, χωρίς ελπίδα** και σχεδόν χωρίς τίποτα για να κρατηθούν τα παιδιά τους και οι ίδιοι στη ζωή. **Έσκαψαν τάφους με γυμνά χέρια**, κάποιοι πάνω στο λόφο, οι περισσότεροι στο νεκροταφείο, και **έμειναν με τους νεκρούς**.

Αδυνατώντας να σκεφτούν οτιδήποτε, πενθώντας τους νεκρούς και μένοντας με το τίποτα, οι γυναίκες των Καλαβρύτων έπρεπε με κάποιο τρόπο **να κρατήσουν τα παιδιά τους που επέζησαν ζωντανά**. Με κάποιο τρόπο κατάφεραν να στραφούν στο **να οργανώνουν τις μέρες**: Συγκέντρωσαν κουβέρτες και άλλα καθημερινά πράγματα που είχαν αντέξει στη φωτιά, βρήκαν και επισκεύασαν σπία και υπόστεγα που μπορούσαν ακόμα να

χρησιμοποιηθούν για να τους δώσουν καταφύγιο. Και καθώς οι άνθρωποι από τα γειτονικά χωριά έφεραν τρόφιμα και εργαλεία, **οι γυναίκες των Καλαβρύτων δημιούργησαν μια επιτροπή** για να οργανώσουν τη ζωή, να διανείμουν τρόφιμα και αγαθά και έτσι **άρχισαν σιγά σιγά να ξαναχτίζουν την πόλη τους.**

Μέρος 2ο

ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ

ΜΕΡΟΣ 2ο

ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ

ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΥ

- ΒΙΟΓΡΑΦΙΕΣ -

6

ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΝΑΖΙΣΜΟΥ

Η υπεράσπιση της διαφορετικότητας και της ελευθερίας ενάντια στη ρατσιστική και απάνθρωπη ιδεολογία των εθνικοσοσιαλιστών σήμαινε τον κίνδυνο και συχνά τη θυσία της ζωής. Από την αρχή - στη Γερμανία - ο Χίτλερ και οι οπαδοί του είχαν έναν μεγάλο στόχο - να απαλλαγούν από τους ανθρώπους που δεν υποστήριζαν την ιδεολογία τους ή δεν ταίριαζαν με αυτό που αποκαλούσαν ρατσιστική καθαρότητα. Αυτό σήμαινε ότι όλες οι αντίθετες πολιτικές απόψεις εξαλείφονταν με τη μεγαλύτερη δυνατή σκληρότητα και οι άνθρωποι που δεν έμοιαζαν να ανταποκρίνονται στο ναζιστικό ιδεώδες του αγνού Άριου διώκονταν, φυλακίζονταν, βασανίζονταν (προκειμένου να τους μετατρέψουν σε εθνικοσοσιαλιστές), σκοτώνονταν ή/και στέλλονταν σε στρατόπεδα συγκέντρωσης, όπου ο θάνατός τους απλώς αναβάλλονταν έως ότου ήταν πολύ αδύναμοι για να κάνουν την καταναγκαστική εργασία που χρειαζόνταν οι Ναζί, για να συνεχίσουν τον πόλεμο.

Λαμβάνοντας υπόψη την ιστορική πορεία του εθνικοσοσιαλιστικού καθεστώτος που εξαπλώθηκε στην Ευρώπη μέσα σε μόλις 3-4 χρόνια μετά την άνοδο του Χίτλερ στην εξουσία, είναι προφανές ότι οι ευρωπαϊκοί λαοί και χώρες δεν υπάκουσαν και δεν καλωσόρισαν απλώς τον εθνικοσοσιαλισμό, αλλά αντιστάθηκαν -ή τουλάχιστον προσπάθησαν- ενάντια στην προσάρτησή τους (Γσεχοσλοβακία) και στην κατάκτησή τους κατά τη διάρκεια ενός πολέμου που δεν ήθελαν (Γαλλία, Ελλάδα). Ωστόσο, το να υπερασπιστεί κανείς την ελευθερία, τη διαφορετικότητα των απόψεων και τη δική του πολιτισμική ταυτότητα σήμαινε να πολεμήσει ένα εξαιρετικά καλά

οργανωμένο καθεστώς που απαντούσε σε κάθε αντίδραση με τη μέγιστη βιαιότητα. Αυτό με τη σειρά του σήμαινε ότι οι άνθρωποι που αντιστέκονταν στο καθεστώς έπρεπε να σχηματίσουν μυστικές οργανώσεις, να ζήσουν παράνομες ζωές, να χωρίσουν συχνά οικογένειες και φίλους, καθώς ποτέ δεν μπορούσε κανείς να είναι σίγουρος αν οι συνεργάτες θα πρόδιδαν ή όχι τους μαχητές της αντίστασης.

Όσον αφορά τη Γερμανία, τα πράγματα δεν ήταν τελείως διαφορετικά από ό,τι στις χώρες που υποτάχθηκαν, προσαρτήθηκαν, κατελήφθησαν. Από τη μία πλευρά, οι περισσότεροι Γερμανοί είχαν αρχικά καλωσορίσει τον Χίτλερ και την άνοδό του στην εξουσία για διάφορους λόγους. Λόγω της εθνικοσοσιαλιστικής προπαγάνδας, η οποία διαδόθηκε ύπουλα σε ολόκληρη τη χώρα από την πρώτη στιγμή του εθνικοσοσιαλισμού, η πλειοψηφία είχε γρήγορα μετατραπεί σε περισσότερο ή λιγότερο ένθερμους οπαδούς.

Όσοι Γερμανοί άντεξαν στους "πειρασμούς" των εθνικοσοσιαλιστικών στόχων να κάνουν τους Άριους να κυβερνήσουν τον κόσμο ως "Herrenmenschen", προσπάθησαν να πολεμήσουν το καθεστώς, τουλάχιστον τις πρώτες μέρες. Ωστόσο, οι κομμουνιστές, οι σοσιαλδημοκράτες και οι συνδικαλιστές, οι οποίοι αντιτάχθηκαν στη ναζιστική ιδεολογία με όλη τη δύναμη που τους επέτρεπε η ασταθής και αδύναμη Δημοκρατία της Βαϊμάρης, συνετρίβησαν όταν ο Χίτλερ έστρεψε όλες τις δυνάμεις του εναντίον τους. Μέσα σε μόλις τρεις με τέσσερις μήνες (το 1933), ο Χίτλερ όχι μόνο κατέστρεψε τη δημοκρατία και μετέτρεψε τη Γερμανία σε δικτατορία, αλλά επιπλέον ακινητοποίησε κάθε πολιτική αντιπολίτευση, φυλάκισε, δολοφόνησε, εξόρισε πολιτικούς αντιπάλους. Όσοι διέφυγαν από τις διώξεις και δεν ήθελαν να φύγουν αλλά να συνεχίσουν να αγωνίζονται, αναγκάστηκαν να σχηματίσουν αντιστασιακές ομάδες.

Η αντιπολίτευση και η αντίσταση στην Τσεχία, τη Γαλλία και την Ελλάδα, όπως και σε όλες τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες που υποτάχθηκαν από το ναζιστικό καθεστώς, είχαν ουσιαστικά την ίδια μοίρα: να πολεμούν ενάντια σε έναν γίγαντα που προπαγάνδιζε τις δικές του απόψεις ως τις μόνες σωστές, δεν

δίσταζε στο ελάχιστο να σκοτώνει αντιπάλους και αθώους ανθρώπους και να κηλιδώνει την ήπειρο με πόλεμο και καταστροφή. Παρόλα αυτά, όμως, υπήρχαν αρκετοί γενναίοι άνθρωποι, άνδρες, γυναίκες, ακόμη και παιδιά, που διακινδύνευαν συνεχώς τη ζωή τους προκειμένου να υπερασπιστούν την ελευθερία τους, τα ανθρώπινα δικαιώματά τους και την ίδια τη ζωή των συμπολιτών τους.

Δίνοντας μια μικρή εικόνα της ζωής αυτών που υπερασπίστηκαν τη διαφορετικότητα και τα ανθρώπινα δικαιώματα, παρουσιάζονται ορισμένα βιογραφικά στοιχεία με την ίδια σειρά που παρουσιάζονται και τα ιστορικά κεφάλαια.

7

ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ

Προϋποθέσεις

Αμέσως μετά την ανάληψη της εξουσίας (30 Ιανουαρίου 1933), ο Χίτλερ έλαβε μέτρα για να καταστρέψει κάθε πολιτική αντίσταση καθώς και όλες τις ομάδες που θα μπορούσαν να αντισταθούν στα σχέδιά του.

Από την άλλη πλευρά, ούτε η εγκαθίδρυση της ναζιστικής δικτατορίας ούτε η ναζιστική πολιτική πολέμου και καταστροφής δημιούργησαν μια ευρεία πολιτική αντίσταση στη Γερμανία. Η επιμονή των Ναζί στις αξίες της κοινότητας, με τις αρετές της πίστης, της υπακοής και της αίσθησης καθήκοντος, άφησε πολλούς Γερμανούς απρόθυμους να αντισταθούν, παρά την απώλεια της ελευθερίας και την πίεση που βίωναν. Η πλειοψηφία του πληθυσμού ήταν πιστή ή τουλάχιστον αδιάφορη απέναντι στο ναζιστικό καθεστώς. Το σύστημα συντονισμού των Ναζί, με την παρακολούθηση του πληθυσμού και τις απειλές σύλληψης, βασανιστηρίων ή θανάτου, απέτρεψε τους ανθρώπους από το να αντισταθούν ανοιχτά, γεγονός που σήμαινε επίσης ότι οι περισσότεροι Γερμανοί ήταν εξαιρετικά επιφυλακτικοί ακόμη και στο να κάνουν δημόσια επικριτικά σχόλια για το καθεστώς. Πράγματι, το σύστημα ήταν τόσο επικίνδυνο που ακόμη και η παραμικρή λεκτική κριτική θεωρούνταν ως μορφή αντίστασης που οδηγούσε σε φυλάκιση, βασανιστήρια και τελικά σε απέλαση ή εκτέλεση.

Ωστόσο, υπήρξε αντίσταση, αλλά ήταν επικίνδυνη και πολύ συχνά αναποτελεσματική. Οι αντίπαλοι μπορούσαν να δράσουν μόνο μυστικά και μόλις ένα μέλος μιας ομάδας αντίστασης

αποκαλυπτόταν, ολόκληρη η ομάδα κινδύνευε. Περίπου 7.000 μαχητές της αντίστασης δρούσαν σε πολλές μικρές ανεξάρτητες ομάδες και σε διαφορετικά επίπεδα:

- **Εσωτερική μετανάστευση** που κάλυπτε όλες τις μορφές **πολιτικής ανυπακοής**, όπως η άρνηση του χιτλερικού χαιρετισμού ή η ακρόαση του BBC και η αφήγηση αντιχιτλερικών αστείων,
- **Δραστηριότητες αντιπολίτευσης** όπως η άρνηση ένταξης στη χιτλερική νεολαία, η **απεργία και η δημόσια διαμαρτυρία** κατά του καθεστώτος, η **βοήθεια** προς τους Εβραίους ή η ενημέρωση του κόσμου για την πραγματική κατάσταση στα στρατόπεδα συγκέντρωσης και στα πεδία των μαχών του πολέμου κ.λπ.
- **Συνειδητός πολιτικός αγώνας** κατά του καθεστώτος, όπως η **απόπειρα δολοφονίας του Χίτλερ** ή η οργάνωση ομάδας για την **ανατροπή του ναζιστικού καθεστώτος**.

Γερμανικές ομάδες αντίστασης

Σοσιαλδημοκράτες, κομμουνιστές και συνδικάτα

Οι πρώτοι που αντιτάχθηκαν στο ναζιστικό κίνημα και, ως εκ τούτου, άρχισαν να αντιστέκονται ενεργά ήταν τα μέλη του *Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος* (SPD), του *Κομμουνιστικού Κόμματος* (KPD) και των εργατικών συνδικάτων. Το SPD και το KPD **απαγορεύτηκαν το 1933**, αλλά οι ακτιβιστές τους συνέχισαν να αντιτίθενται στο ναζιστικό καθεστώς. Ανέλαβαν **εκτεταμένη υπόγεια αντίσταση**, όπως **σαμποτάζ** βιομηχανικών μηχανημάτων, **απεργίες, αργή εργασία** σε εργοστάσια εξοπλισμών, άρνηση να υπηρετήσουν στον γερμανικό στρατό και να χαιρετήσουν τον Χίτλερ, καθώς και εκτύπωση και διάδοση φυλλαδίων.

Οι χριστιανικές εκκλησίες

Τόσο η Καθολική όσο και η Προτεσταντική εκκλησία δεν ήταν έτοιμες να αντιπαθούν αρχικά στο ναζιστικό καθεστώς. Οι **Προτεστάντες χωρίστηκαν σε δύο κύριες ομάδες**: τους *Γερμανούς Χριστιανούς* (*Deutsche Christen*) που υποστήριξαν τη ναζιστική ιδεολογία μέχρι το 1935 (αλλά στη συνέχεια διαλύθηκαν) και τη

διαφωνούσα Ομολογούσα Εκκλησία (*Bekennende Kirche*, που απέκτησε μεγαλύτερη επιρροή από το 1936 και μετά). Ειδικά τα μέλη της *Ομολογούσας Εκκλησίας* **εξορίστηκαν** και επομένως δεν μπορούσαν να κάνουν πολλά πια. Ο Χίτλερ κατάφερε να φιμώσει πρώτα τους Καθολικούς, αλλά αρκετοί **καθολικοί ιερείς υποστήριξαν αργότερα την αντίσταση**. Γενικά, οι εκπρόσωποι της εκκλησίας προσπάθησαν να πολεμήσουν το καθεστώς **σε πιο τοπικό και ατομικό επίπεδο**.

Συντηρητικές και πολιτικές ομάδες αντίστασης

Από το 1940, μια ομάδα αντιφρονούντων συναντήθηκε στο Kreisau (Σιλεσία). Ο **Κύκλος του Kreisau** δημιούργησε ένα δίκτυο αντίστασης από ανθρώπους με διαφορετικό υπόβαθρο, **βασισμένο στις χριστιανικές πεποιθήσεις**. Δημιούργησαν ένα **συνταγματικό πρόγραμμα για μια Γερμανία μετά τον Χίτλερ** και είχαν πολυάριθμες επαφές με άλλες ομάδες **αντιπολίτευσης στη Γερμανία και στο εξωτερικό**. Τα περισσότερα μέλη του **συνελήφθησαν και εκτελέστηκαν** μετά την αποτυχημένη απόπειρα δολοφονίας του Χίτλερ το 1944.

Στρατιωτική αντίσταση κατά του Χίτλερ

Από το 1934, όλοι οι στρατιώτες έπρεπε να **ορκιστούν πίστη στον ίδιο τον Χίτλερ, γεγονός που εμπόδιζε τα μέτρα αντίστασης**. Μόλις έγινε σαφές ότι ο πόλεμος είχε χαθεί, μια ομάδα στρατιωτικών ηγετών **σχεδίασε να δολοφονήσει τον Χίτλερ**, να ανατρέψει το εθνικοσοσιαλιστικό καθεστώς, να εγκαταστήσει μια νέα στρατιωτική διοίκηση και να δημιουργήσει μια νέα κυβέρνηση που θα διαπραγματευόταν την ειρήνη με τους συμμάχους - κάτι που έγινε γνωστό ως «πραξικόπημα Stauffenberg». **Στις 20 Ιουλίου 1944, μια βόμβα ξεερράγη κατά τη διάρκεια μιας σύσκεψης στο αρχηγείο του Χίτλερ**, σκοτώνοντας αρκετούς αξιωματικούς, αλλά ο Χίτλερ επέζησε. Ο Στάουφενμπεργκ και άλλοι συνωμότες του στρατού **συνελήφθησαν και εκτελέστηκαν** μαζί με περίπου 5.000 άλλους αντιπάλους του καθεστώτος.

Διαμαρτυρία νεολαίας

Οι περισσότεροι νέοι στη Γερμανία ήταν πιστά μέλη είτε της Χιτλερικής Νεολαίας είτε της *Γερμανικής Ένωσης Κοριτσιών*. Οι οργανώσεις αυτές έλεγχαν κάθε πτυχή της ζωής των γερμανικών νέων και απαιτούσαν υπακοή στον Χίτλερ και το ναζιστικό καθεστώς. Τον Μάρτιο του 1939, έγινε υποχρεωτική η συμμετοχή όλων των νέων.

Ωστόσο, υπήρχαν κάποιοι νέοι που αντιδρούσαν έντονα στην αυστηρή κατήχηση και πειθαρχία, προτιμώντας αντ' αυτού να σχηματίζουν αντικομμφορμιστικές ομάδες και συμμορίες νέων που συμμετείχαν σε πράξεις διαμαρτυρίας και αντιπολίτευσης. Οι ομάδες νεολαίας της εργατικής τάξης και των κομμουνιστών αρνήθηκαν να συμμετάσχουν στις επίσημες ναζιστικές οργανώσεις νεολαίας και ως εκ τούτου διώχθηκαν και διαλύθηκαν σε μεγάλο βαθμό μέχρι το 1939. Οι Πειρατές *Edelweiss* για παράδειγμα δεν είχαν διακριτή πολιτική ιδεολογία. Απέρριπταν τον παραστρατιωτικό χαρακτήρα των ναζιστικών οργανώσεων νεολαίας, τον άκαμπτο έλεγχο της *Χιτλερικής Νεολαίας* επί των Γερμανών εφήβων και τη γενική έλλειψη ελευθερίας. Η *Swing Youth* οργάνωσε μια πολιτιστική μορφή αντίστασης. Αυτοί οι νέοι της μεσαίας κυρίως τάξης θαύμαζαν την αμερικανική swing μουσική και τη λαϊκή κουλτούρα. Ίδρυσαν παράνομα τζαζ κλαμπ και απέρριψαν τη συμμετοχή στις ναζιστικές ομάδες νεολαίας, μια στάση που ερμηνεύτηκε ως έλλειψη πατριωτισμού. Οι διώξεις τους ξεκίνησαν το 1941.

Διαμαρτυρίες φοιτητών: Το Λευκό Τριαντάφυλλο

Το Λευκό Τριαντάφυλλο ήταν μια ομάδα μη βίαιης αντίστασης που αποτελούνταν από φοιτητές. Δραστηριοποιήθηκαν στο Πανεπιστήμιο του Μονάχου μεταξύ 1942-1943, με επικεφαλής τους Hans και Sophie Scholl, απαιτώντας τον τερματισμό του πολέμου και την αντίσταση κατά των εθνικοσοσιαλιστών. Τύπωναν και μοίραζαν κρυφά φυλλάδια που καλούσαν το κοινό να απομακρύνει τον Χίτλερ από την εξουσία. Ανακαλύφθηκαν από την *Γκεστάπο*, καταδικάστηκαν για εσχάτη προδοσία, καταδικάστηκαν σε θάνατο και εκτελέστηκαν.

OSKAR BRILL

μέλος του κομμουνιστικού κόμματος

Γεννημένος στις 17 Φεβρουαρίου 1892, ο Oskar Brill έγινε μεταλλουργός και εργάστηκε για την εταιρεία *Pfaff* στο *Kaiserslautern* που παρήγαγε ραπτομηχανές. Το 1927 παραιτήθηκε από τη δουλειά του και λειτούργησε μια παμπ με την ονομασία “*Hopfenblüte*” μέχρι το 1929 και στη συνέχεια μια άλλη την οποία λειτούργησε μαζί με τη σύζυγό του μέχρι το 1933.

Ο Όσκαρ Μπριλ ήταν μέλος του **Γερμανικού Κομμουνιστικού Κόμματος** (KPD) και μέλος του **δημοτικού συμβουλίου του Καϊζερσλάουτερν**

μεταξύ 1925 και 1929. Στις 27 Οκτωβρίου 1932 -πριν ο Χίτλερ γίνει καγκελάριος- ιδρύθηκε στην παμπ του Όσκαρ ένα παράρτημα της οργάνωσης “*Roter Frontkämpferbund*” (RFB) του οποίου έγινε ηγετικό στέλεχος.

Στις αρχές της, η RFB ήταν μια παραστρατιωτική οργάνωση κομμουνιστών πρώην στρατιωτών του Α' Παγκοσμίου Πολέμου που ήθελαν να πολεμήσουν για τις κομμουνιστικές ιδέες και ήταν σε μεγάλο βαθμό εναντίον των δημοκρατικών ιδεών της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης. Επισήμως η RFB έγινε παράνομη το 1929, αλλά τα μέλη της ίδρυσαν διάφορες διαδοχικές οργανώσεις για να υπερασπιστούν τις κομμουνιστικές ιδέες και να πολεμήσουν τη ναζιστική ιδεολογία. Ένας από τους πιο διάσημους υποστηρικτές του κομμουνιστικού κόμματος ήταν ο Άλμπερτ Αϊνστάιν.

Στα πρώτα χρόνια του ναζιστικού καθεστώτος, οι κομμουνιστές διοργάνωναν μυστικές συναντήσεις προκειμένου να καταστρώσουν σχέδια για το πώς θα καταπολεμήσουν τη ναζιστική ιδεολογία. Προσπάθησαν να **προσελκύσουν νέους ανθρώπους και να διεξάγουν παραστρατιωτικές εκπαιδεύσεις. Οργάνωναν κρυφά βοήθεια (τρόφιμα κ.λπ.) για άλλους**

κομμουνιστές που ήταν άνεργοι και φτωχοί. Και οι κομμουνιστές δεν δίστασαν ποτέ **να πολεμήσουν εναντίον των ναζιστικών ταγμάτων εφόδου σε οδομαχίες.**

Καθώς οι ιδέες του Χίτλερ ήταν σε απόλυτη αντίθεση με τις κομμουνιστικές ιδέες, δεν είναι να απορρίψει κανείς ότι τα μέλη του κομμουνιστικού κόμματος καθώς και οι υποοργανώσεις του έγιναν οι πρώτες ομάδες που διώχθηκαν αμέσως μόλις ο Χίτλερ ανέβηκε στην εξουσία (από τον Φεβρουάριο του 1933 και μετά). Δεν είχε σημασία αν οι άνθρωποι αυτοί είχαν κάνει ή όχι κάτι για να πολεμήσουν το ναζιστικό καθεστώς - διώχθηκαν για τον απλούστατο λόγο ότι ήταν κομμουνιστές.

Δεδομένου ότι οι Ναζί γνώριζαν ότι ο Όσκαρ Μπριλ ήταν ηγετική φυσιογνωμία του κομμουνισμού στο Καϊζερσλάουτερν, η παμπ του έκλεισε στις αρχές Φεβρουαρίου 1933. Στις **11 Μαρτίου 1933**, ο **Όσκαρ φυλακίστηκε** για λίγες ώρες, αφέθηκε ελεύθερος, φυλακίστηκε ξανά μετά από μία ώρα αργότερα και μεταφέρθηκε στη φυλακή της **Γκεστάπο στο Νόισταντ**. Ο Όσκαρ ήταν τυχερός που δεν ξυλοκοπήθηκε επειδή κάποιιοι από τους ναζιστές φρουρούς τον γνώριζαν. Αντίθετα, έγινε μάρτυρας ότι αρκετοί σύντροφοί του ξυλοκοπήθηκαν ή βασανίστηκαν και κάποιιοι αυτοκτόνησαν.

Από την 1η Μαΐου 1933 έως τον Σεπτέμβριο του 1934 ο Όσκαρ Μπριλ ήταν ελεύθερος, αλλά έπρεπε να παρουσιάζεται στο αστυνομικό τμήμα δύο φορές την ημέρα, επειδή οι Ναζί ήθελαν να διατηρήσουν τον έλεγχο της ζωής του Όσκαρ. Αλλά κρυφά, ο Όσκαρ συνέχισε να μιλάει σε μυστικές συναντήσεις και να βοηθάει τις φτωχότερες οικογένειες - παρόλο που ο ίδιος ήταν άνεργος.

Στη συνέχεια **φυλακίστηκε** ξανά επειδή δύο κατάσκοποι των Ναζί τον κατηγορήσαν, μαζί με άλλους κομμουνιστές, **ότι σχεδίαζαν μια απόπειρα δολοφονίας αστυνομικών - κάτι που δεν ήταν αλήθεια**. Ο Όσκαρ Μπριλ καταδικάστηκε σε 4 χρόνια φυλάκισης και στη συνέχεια κρατήθηκε στη λεγόμενη «προστατευτική κράτηση» (*Schutzhaft*) στο **στρατόπεδο συγκέντρωσης του Μπούχενβαλντ**. Παρόλο που βασανίστηκε και ξυλοκοπήθηκε, επέζησε. Είχε όμως υποστεί τόσες πολλές βάνανυες επιθέσεις που πέθανε στις 16 Αυγούστου 1956.

LUDWIG GEHM

ένας σοσιαλδημοκράτης και Γερμανός αντάρτης

Γεννημένος στις 23 **Μαρτίου 1905 στο Καϊξερσλάουτερν**, ο Λούντβιχ Γκεμ μεγάλωσε σε μια οικογένεια σοσιαλδημοκρατών με στενούς δεσμούς με το **τοπικό εργατικό συνδικάτο**. Αφού ο πατέρας του κάλεσε τους σιδηροδρομικούς σε απεργία στο τέλος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, η οικογένεια εκπατρίστηκε από το Παλατινάτο και πήγε στη Φρανκφούρτη.

Το 1919, ο Λούντβιχ ξεκίνησε τη μαθητεία του και έγινε μέλος της οργάνωσης νεολαίας του σοσιαλδημοκρατικού κόμματος. Όταν, στη δεκαετία του 1920, η πολιτική κατάσταση στη **Γερμανία μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο** ριζοσπαστικοποιήθηκε όλο και περισσότερο και έκανε αριστερές και δεξιές ομάδες να **πολεμήσουν σε οδομαχίες**, ο Λούντβιχ Γκεμ αποφάσισε να γίνει μέλος της **Διεθνούς Σοσιαλιστικής Συμμαχίας Αγώνα** (*internationaler sozialistischer Kampfbund, ISK*).

Πολύ νωρίτερα από τα άλλα κόμματα, η οργάνωση αυτή είχε πλήρη επίγνωση της απειλής που σήμαινε για την ασταθή δημοκρατία το όλο και πιο δημοφιλές και πολιτικά επιτυχημένο NSADP. Αυτός ήταν ο λόγος για τον οποίο τα μέλη του μαχητικού συνδέσμου **εισήγαγαν σκληρές εκπαιδεύσεις** για τα μέλη του ήδη από το 1932. Η εκπαίδευση περιελάμβανε **σκληρή πειθαρχία, απόλυτη μυστικότητα, απόκρυψη φυλλαδίων και άλλου υλικού, αντοχή στις ανακρίσεις** και ό,τι άλλο χρειαζόταν για παράνομες, μυστικές δράσεις κατά των Ναζί.

Από την πρώτη κιόλας ημέρα του ναζιστικού καθεστώτος, ο **Λούντβιχ** και οι σύντροφοί του **οργάνωσαν ενέργειες σαμποτάζ**, για παράδειγμα, **διαταράσσοντας τις συνεδριάσεις** του NSDAP ή **ζωγραφίζοντας αντιναζιστικές παραβολές** σε τοίχους ή στο δρόμο

του νεόκτιστου αυτοκινητόδρομου όταν επρόκειτο να εγκαινιαστεί - **εξαιρετικά επικίνδυνες επιχειρήσεις**. Γνωρίζοντας ότι δεν μπορούσαν να ανατρέψουν το ναζιστικό καθεστώς, η αντιστασιακή ομάδα του Λούντβιχ ειδικεύτηκε σε αντάρτικες δραστηριότητες που ενοχλούσαν τους ναζί και έδειχναν στον πληθυσμό ότι υπήρχαν ακόμη άνθρωποι που δεν υπάκουαν και υπερασπίζονταν την ελευθερία και τη δημοκρατία.

Η ομάδα αντίστασης βοήθησε επίσης άλλους που κινδύνευαν να συλληφθούν. Ο Λούντβιχ χρησιμοποιούσε διάφορα ψευδώνυμα για να **κρύψει την ταυτότητά του**, ένα από αυτά ήταν το «ο οδηγός»: Συχνά **μετέφερε μαχητές της αντίστασης στη Γαλλία με τη μοτοσικλέτα του**, μερικές φορές οδηγώντας ακόμη και μέχρι το Παρίσι (περίπου 500 χιλιόμετρα). Για να βγάλει τα προς το ζην, ο Λούντβιχ εργαζόταν ως σεφ σε ένα χορτοφαγικό εστιατόριο στη Φρανκφούρτη.

Το 1936 οι Ναζί κατάφεραν τελικά να πιάσουν στα χέρια τους τον Λούντβιχ. **Βασανίστηκε και ανακρίθηκε 77 φορές**, αλλά χάρη στην απόλυτη μυστικότητα της μάχιμης λίγκας, οι Ναζί μπόρεσαν να τον αποδείξουν ένοχο μόνο για κάποιες μικρές πράξεις δολιοφθοράς και δεν πρόδωσε τους άλλους συντρόφους. Τελικά, **καταδικάστηκε σε 2 χρόνια φυλάκιση για προετοιμασία εσχάτης προδοσίας**. Αντί να αφεθεί ελεύθερος, καταδικάστηκε σε 4 χρόνια «προστατευτικής κράτησης» (*Schutzhaft*) στο στρατόπεδο συγκέντρωσης του Μπούχενβαλντ το 1938, επιβιώνοντας και πάλι από τα συνεχή βασανιστήρια.

Καθώς το 1943 υπήρχε έλλειψη στρατιωτών λόγω του ότι είχαν πεθάνει τόσο πολλοί, αλλά ο Χίτλερ δεν ήθελε να αποδεχτεί ότι ο πόλεμος είχε χαθεί, πολλοί κρατούμενοι από τα στρατόπεδα συγκέντρωσης στρατολογήθηκαν στις λεγόμενες «μονάδες επιτήρησης» (*Bewährungsbataillon*), ο Λούντβιχ ήταν ένας από αυτούς. Μετά από σκληρή εκπαίδευση η μονάδα του στάλθηκε στην **Ουκρανία το 1944** και στη συνέχεια στην **Ελλάδα**. Ο Ludwig και 15 άλλοι στρατιώτες **λιποτάκτησαν από τον γερμανικό στρατό και βοήθησαν τον ελληνικό αντάρτικο στρατό «ΕΛΑΣ» να πολεμήσει τους Γερμανούς**.

Όταν το 1945 οι Βρετανοί απελευθέρωσαν την Ελλάδα, ο Λούντβιχ Γκεμ πιάστηκε αιχμάλωτος πολέμου και μεταφέρθηκε στην Αίγυπτο μέχρι το 1946. Επέστρεψε στη Φρανκφούρτη το 1947. Αφιέρωσε μεγάλο μέρος της υπόλοιπης ζωής του σε εκπαιδευτικό έργο σε σχολεία και πανεπιστήμια για να ενημερώσει τους νέους για τις θηριωδίες των Ναζί. Πέθανε το 2002, σε ηλικία 97 ετών.

PHILIPP MEES

μέλος σοσιαλδημοκρατικού κόμματος

Γεννημένος στο Καϊζερσλάουτερν στις 5 Απριλίου 1901, ο Φίλιπ Μέες ήταν ειδικευμένος τεχνίτης που έμαθε τα επαγγέλματα του ηλεκτρολόγου, του μεταλλουργού και του μηχανικού. Το 1921 έγινε μέλος του τοπικού **σοσιαλδημοκρατικού κόμματος** του Καϊζερσλάουτερν και πραγματοποίησε ομιλίες σε συγκεντρώσεις. Επιπλέον, δραστηριοποιήθηκε στις **γερμανικές εργατικές συνδικαλιστικές οργανώσεις**.

Το 1932 ξεκίνησε σπουδές στην «Ακαδημία της Εργασίας» (*Akademie der Arbeit*) της

Φρανκφούρτης, αλλά αναγκάστηκε να τις εγκαταλείψει μετά την άνοδο του Χίτλερ στην εξουσία το 1933, μόνο και μόνο επειδή ήταν σοσιαλδημοκράτης και ενεργός στο εργατικό συνδικάτο, κάτι που τον έκανε να μείνει άνεργος μέχρι το 1937. Τελικά κατάφερε να βρει δουλειά ως εργάτης μετάλλου μέχρι τον **Οκτώβριο του 1938, οπότε και φυλακίστηκε**.

Ο λόγος της φυλάκισής του ήταν ότι ο Philipp Mees και ορισμένοι άλλοι **σοσιαλδημοκράτες** στο Καϊζερσλάουτερν είχαν σχηματίσει μια **ομάδα αντιστασιακών**. Η αντίστασή τους σήμαινε ότι οι άνθρωποι αυτοί **τύπωναν και μοίραζαν φυλλάδια** κατά των Ναζί, συναντιόντουσαν (κυρίως στο διαμέρισμα του Philipp) για **πολιτικές συζητήσεις** και για να προετοιμάσουν και να οργανώσουν τη διανομή των φυλλαδίων τους.

Μια άλλη πτυχή ήταν ότι η ομάδα του Καϊζερσλάουτερν **προσπάθησε να συνδεθεί με άλλες σοσιαλδημοκρατικές ομάδες αντίστασης στην περιοχή**. Την **άνοιξη του 1935**, ο Philipp Mees και ο νεαρός φίλος του Jonathan Volk συναντήθηκαν με συντρόφους από το Ludwighshafen και το Mannheim για να **σχεδιάσουν και να οργανώσουν δραστηριότητες** (εκτύπωση αντιναζιστικών φυλλαδίων κ.λπ.) και να **έρθουν σε επαφή με τους μετανάστες στο Παρίσι**.

Η σύνδεση με εξόριστους στη Γαλλία σήμαινε **ελπίδα για διεθνή υποστήριξη και προμήθειες με χαρτί και (παράνομο) προπαγανδιστικό υλικό ή ακόμη και χρήματα για την υποστήριξη μελών που είχαν οικονομική ανάγκη**. Ο Philipp Mees απευθύνθηκε στους συντρόφους στο Παρίσι με μια επιστολή στην οποία ζητούσε προπαγανδιστικό υλικό και περιέγραφε την όλο και πιο επικίνδυνη κατάσταση στη Γερμανία.

Ελπίζοντας να κάνει περισσότερες επαφές, ο Philipp Mees **ταξίδεψε στο Βαλε (Βασιλεία) τον Νοέμβριο του 1935**. Οι συζητήσεις σχετικά με τη διεθνή πολιτική κατάσταση, την ανοιχτά προπαγανδισμένη επεκτατική πολιτική του Χίτλερ, την ολοένα και χειρότερη κατάσταση των Εβραίων και τους στόχους των διαφόρων αποκλινουσών ομάδων αντίστασης ήταν **απογοητευτικές και χωρίς αποτελέσματα**.

Παρά την έλλειψη υποστήριξης από εξόριστους σοσιαλδημοκράτες και άλλες μικρές ομάδες αντίστασης, ο Philipp Mees και οι σύντροφοί του συνέχισαν την αντίστασή τους εκτυπώνοντας και διανέμοντας φυλλάδια και βοηθώντας ανθρώπους που είχαν ανάγκη **μέχρι τον Οκτώβριο του 1938**, όταν ο Philipp **συνελήφθη τελικά** από τους Ναζί και καταδικάστηκε σε 3 χρόνια και 4 μήνες κράτησης στις φυλακές του Ludwigsburg λόγω **«σχεδιαζόμενης εσχάτης προδοσίας»**.

Ωστόσο, δεν αφέθηκε ελεύθερος, αλλά οδηγήθηκε στο **στρατόπεδο συγκέντρωσης του Νταχάου το 1942**. Μετά από δύο χρόνια συνεχών βασανιστηρίων, ο Philipp αναγκάστηκε **να καταταγεί στον στρατό για να πολεμήσει στην ανατολική Ευρώπη τον Νοέμβριο του 1944**, όταν οι ναζιστικές δυνάμεις είχαν ήδη υποχωρήσει και έχαναν τη μία μάχη μετά την άλλη. Την **1η Μαΐου 1945**, λίγες μόνο ημέρες πριν από το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, ο Philipp κατάφερε **να περάσει στους Ρώσους**, όπου έπεσε αιχμάλωτος πολέμου. Κατάφερε να δραπετεύσει και να επιστρέψει στην πατρίδα του τον Σεπτέμβριο του 1945.

Συνέχισε να είναι ενεργός σοσιαλδημοκράτης, υπηρετώντας την πόλη και την περιοχή του σε διάφορες ηγετικές θέσεις και έλαβε βραβεία για τη δέσμευσή του στην ανοικοδόμηση και τη δημιουργία μιας δημοκρατικής Γερμανίας.

JONATHAN VOLK

μέλος του σοσιαλιστικού εργατικού κόμματος

Όταν ο Χίτλερ ανέβηκε στην εξουσία, ο Jonathan Volk (γεννημένος το 1913) είναι μόλις 22 ετών και μέλος του σοσιαλιστικού εργατικού κόμματος (SAP) που συνεργαζόταν στενά με τους σοσιαλδημοκράτες.

Καθώς ο Τζόναθαν ήταν ένας λαμπρός, χαρισματικός ομιλητής, οι τοπικοί **Ναζί του Καϊζερσλάουτερν** του ζήτησαν να ενταχθεί στο κόμμα και να διδάξει τα αγόρια της «χιτλερικής νεολαίας» (*Hitlerjugend/HJ*), παρόλο που ο πατέρας του ήταν Εβραίος. Η απάντηση του Ιωνάθαν

ήταν **«Προτιμώ να σκοτωθώ παρά να δουλέψω για σας!»**.

Από την αρχή του ναζιστικού καθεστώτος, ο Jonathan Volk συμμετείχε ενεργά στη **μικρή ομάδα αντίστασης σοσιαλδημοκρατών και ομοϊδεατών με επικεφαλής τον Philipp Mees**.

Το 1935 συμμετείχε σε μια αντιστασιακή δραστηριότητα που τον οδήγησε σε ένα **μυστικό ταξίδι στη Γαλλία**. Επειδή ήταν σημαντικό για τις μικρές αντιστασιακές ομάδες να έρχονται και να παραμένουν σε επαφή με εξόριστους που είχαν διαφύγει από τη ναζιστική Γερμανία λόγω των πολιτικών τους απόψεων, επιστολές που ζητούσαν βοήθεια ή υλικό **αντιναζιστικής προπαγάνδας έπρεπε να μεταφέρονται από και προς τη Γαλλία** - συνήθως είτε με ποδήλατο είτε, αν υπήρχε, με μοτοσικέλα.

Ο Ιωνάθαν ανέλαβε το **ρισοκίνδυνο εγχείρημα της λαθρεμπορίας τέτοιων εγγράφων** – κρύβοντάς τα στο σκελετό του ποδηλάτου του και σε έναν φάκελο με ψεύτικο πάτο. Με κάποιον τρόπο αυτή η ενέργεια ανακαλύφθηκε και ο Ιωνάθαν φυλακίστηκε το 1936 και το 1937 καταδικάστηκε σε 1 έτος και 2 μήνες για **«προετοιμασία εσχάτης προδοσίας»**. Καθώς αφαιρέθηκαν οι 8

μήνες κράτησης του 1936, ο Ιωνάθαν αποφυλακίστηκε μετά από 6 μήνες.

Αλλά εξακολουθώντας να μισεί σφόδρα τους Ναζί, συνέχισε το αντιστασιακό του έργο. Μαζί με τον Philipp Mees, τον επικεφαλής της αντιστασιακής ομάδας, και μερικούς άλλους αγωνιστές, ο Jonathan **συνελήφθη και πάλι και καταδικάστηκε σε 2 χρόνια και 9 μήνες κράτησης στο στρατόπεδο κράτησης Walchum-Ems**. Εκεί ο Ιωνάθαν έπρεπε να κάνει εξαιρετικά **σκληρή καταναγκαστική εργασία** στην καλλιέργεια της τύρφης στους βάλτους κοντά στον ποταμό Ems. Σε αυτό το στρατόπεδο κράτησης γεννήθηκε το τραγούδι «Οι στρατιώτες της τύρφης» (“The peat bog soldiers”). Το στρατόπεδο ήταν ένα από τα χειρότερα και πιο επικίνδυνα στρατόπεδα στη Γερμανία, καθώς οι κρατούμενοι βασανίζονταν συνεχώς, ενώ έπρεπε να κάνουν την εξαιρετικά επικίνδυνη εργασία στους βάλτους.

Ο Ιωνάθαν επέζησε από τα βασανιστήρια. Για άγνωστους λόγους ο πατέρας του κατάφερε να τον απελευθερώσει τον Δεκέμβριο του 1940.

Ωστόσο, τον **Φεβρουάριο του 1943 ο Ιωνάθαν αναγκάστηκε να καταταγεί στον στρατό και στάλθηκε στην Ελλάδα**. Μισό χρόνο αργότερα αναγκάστηκε να ενταχθεί στην “**Οργάνωση Todt**” - μια ομάδα υπό την ηγεσία των Ναζί που αποτελούνταν από εργάτες καταναγκαστικής εργασίας, πρώην φυλακισμένους και αιχμαλώτους πολέμου, οι οποίοι έπρεπε να κάνουν την πιο επικίνδυνη εργασία που θα μπορούσε κανείς να σκεφτεί. Μόνο όσοι εξαναγκάζονταν να ενταχθούν σε αυτό το στράτευμα θεωρούνταν από τους Ναζί άχρηστοι και των οποίων ο θάνατος επομένως ήταν μάλλον ευπρόσδεκτος.

Ο Jonathan Volk επέζησε, επέστρεψε στο σπίτι του στο Kaiserslautern και αφιέρωσε το υπόλοιπο της ζωής του στην έρευνα για τα εκατομμύρια θύματα του ναζιστικού καθεστώτος. Ήθελε να φέρει στο φως τις ναζιστικές φρικαλεότητες γιατί ήταν πεπεισμένος ότι η ανάδειξη και η απόδοση μνήμης στα θύματα περιλαμβάνει την επισήμανση ότι όλα ξεκίνησαν με την κατάλυση της δημοκρατίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

OSWALD DAMIAN

προτεστάντης χριστιανός πάστορας

Γεννημένος σε ένα μικρό χωριό στα νότια του Παλατινάτου το 1889, ο **Oswald Damian σπούδασε θεολογία στη Ζυρίχη**, όπου έμαθε τις ιδέες του θρησκευτικού σοσιαλισμού -που **υπερασπίζεται την κοινωνική ισότητα, τη φιλανθρωπία και τους κανόνες της χριστιανικής ζωής**- οι οποίες υποστήριζαν τις σοσιαλδημοκρατικές πολιτικές απόψεις. Όταν τελικά έγινε πάστορας, μοιράστηκε τις απόψεις του για τον θρησκευτικό σοσιαλισμό στις κυριακάτικες λειτουργίες του και συνέκρινε τις αρχικές χριστιανικές πεποιθήσεις με τον σοσιαλισμό. Ίδρυσε επίσης μια ομάδα υποστηρικτών των θρησκευτικών σοσιαλιστικών χριστιανικών ιδεών και έγινε η ηγετική της φυσιογνωμία.

Ο Oswald Damian ήταν **υποστηρικτής του κινήματος της ειρήνης και ασκούσε μια ειρηνιστική πεποίθηση**, επισημαίνοντας πάντα ότι η αληθινή χριστιανική ζωή σύμφωνα με τον Ιησού έπρεπε να είναι ειρηνική. Όντας ειρηνιστής, ο Όσβαλντ βρισκόταν σε δίλημμα: από τη μία πλευρά, η ναζιστική ιδεολογία με όλες τις ρατσιστικές ιδέες της και τη βάνανυση βία που επιτίθετο σε όλους όσοι δεν τους υποστήριζαν, ερχόταν σε απόλυτη αντίθεση με την πεποίθηση του Όσβαλντ. Από την άλλη πλευρά, ο ειρηνισμός του Όσβαλντ δεν του επέτρεπε να πολεμήσει πραγματικά τους Ναζί. **Το μόνο που μπορούσε να κάνει, ήταν να αντιταχθεί και να αντισταθεί στο ναζιστικό καθεστώς με λόγια.**

Το 1932 ο Όσβαλντ έγινε πρόεδρος της θρησκευτικοσοσιαλιστικής ένωσης του Παλατινάτου και δημοσίευσε ένα μικρό βιβλίο με τίτλο «Η θρησκεία κινδυνεύει», στο οποίο επιτέθηκε στη ναζιστική ιδεολογία και κατηγορήσε όλους όσους ακολουθούσαν τον Χίτλερ για ρατσισμό.

Ακολούθησε ένας αριθμός **αντιναζιστικών άρθρων σε εφημερίδες**. Αυτό, φυσικά, έκανε τους Ναζί να τον προσέξουν και όταν ο Χίτλερ ήρθε στην εξουσία, ο **Oswald Damian φυλακίστηκε αμέσως** για την αντιναζιστική του δράση. Μετά από λίγες εβδομάδες ως κρατούμενος **στη φυλακή της Γκεστάπο στο Neu-stadt** - όπου όλοι οι κρατούμενοι ξυλοκοπούνταν, εξαναγκάζονταν να κάνουν ανούσιες εργασίες και βασανίζονταν, ο Oswald αφέθηκε ελεύθερος για μικρό χρονικό διάστημα για να τελέσει μια σημαντική εκκλησιαστική λειτουργία.

Στις 16 Ιουλίου 1933, έχασε τη δουλειά του ως πάστορας και στάλθηκε σε πρόωγη συνταξιοδότηση - κάτι μάλλον ασυνήθιστο, διότι οι πάστορες και άλλοι άνθρωποι που υπηρετούν την εκκλησία συνήθως δεν μπορούν να απολυθούν από τους πολιτικούς. Η αποστρατεία του Όσβαλντ, ωστόσο, διατάχθηκε από την εκκλησιαστική ηγεσία και έδειξε πόση επιρροή είχε ήδη αποκτήσει το NSDAP μέσα στις χριστιανικές εκκλησίες. Η ηγεσία της εκκλησίας υπάκουσε και συμμορφώθηκε με τους κανόνες των Ναζί, που αφορούσαν την απαλλαγή από όλα τα πρόσωπα που δεν υποστήριζαν την ιδεολογία τους.

Το 1934, ωστόσο, ο Oswald Damian έγινε και πάλι πάστορας στο πολύ μικρό χωριό Dörrenbach, όπου δεν μπορούσε να κάνει πολλά πράγματα εκτός από τη διεξαγωγή των κυριακάτικων ακολουθιών. Δεν του επιτρεπόταν πλέον να δημοσιεύει τίποτα, πράγμα που σημαίνει ότι οι Ναζί είχαν λάβει όλα τα μέτρα για να φιμώσουν τον Όσβαλντ και στη συνέχεια να τον αγνοήσουν απλώς.

Ο Όσβαλντ Ντάμαν, **ένας άνθρωπος συντετριμμένος** εξαιτίας της κακομεταχείρισης και των βασανιστηρίων που είχε υποστεί, προσπάθησε να επαναφέρει τον θρησκευτικό σοσιαλισμό στη μεταπολεμική προτεσταντική εκκλησία, αλλά απέτυχε. Οι ειρηνιστικές του ιδέες τον έκαναν να ταχθεί **υπέρ του νέου κινήματος ειρήνης στις αρχές της δεκαετίας του 1970** και να αρχίσει να γράφει ένα μυθιστόρημα για την ειρήνη και τον αφοπλισμό κατά την περίοδο του ψυχρού πολέμου. Το μυθιστόρημά του παρέμεινε ημιτελές όταν πέθανε το 1978 και η αντίστασή του ως ένας από τους ελάχιστους χριστιανούς πάστορες που αντιτάχθηκαν στους Ναζί ξεχάστηκε ευρέως.

ELISABETH GROB

αφοσιωμένη γυναίκα και μητέρα

Η Elisabeth Geiberger, τον Ιούλιο του 1899, είχε 12 αδέρφια και ζούσε στο Worms. Το 1918 παντρεύτηκε τον Heinrich Grob. Το ζευγάρι απέκτησε δύο γιους, οι οποίοι γεννήθηκαν το 1919 και το 1924. Ο σύζυγός της Χάινριχ ήταν μέλος του **γερμανικού κομμουνιστικού κόμματος** (KPD) και η ίδια ήταν ευρέως γνωστή για τη **δέσμευσή της στη «Διεθνή Εργατική Βοήθεια»** (*Internationale Arbeiterhilfe, IAH*), μια οργάνωση που βρισκόταν κοντά στο κομμουνιστικό κόμμα και **υποστήριζε τους φτωχούς εργάτες και τις οικογένειές τους**, κυρίως με ζεστά γεύματα.

Το 1932, η Elisabeth τιμήθηκε για τη δέσμευσή της σε ένα διεθνές συνέδριο της *IAH* στη Μόσχα της Ρωσίας. Αφού επέστρεψε στην πατρίδα της, **εκφώνησε ομιλία για το ταξίδι της στη Μόσχα** και το Λένινγκραντ και τις εμπειρίες της κατά την επίσκεψή της σε διάφορους ρωσικούς χώρους παραγωγής σε μια συνεδρίαση του κομμουνιστικού κόμματος, την οποία άκουγαν 400 άτομα. Αυτό την έκανε γνωστή πολύ πέρα από τα όρια της πόλης Worms. Ένας από τους παρευρισκόμενους στη συνάντηση, όμως, ήταν ναζιστής κατάσκοπος, ο οποίος κατέγραψε κρυφά τμήματα της ομιλίας της Ελίζαμπεθ και τα έστειλε στην περιφερειακή ηγεσία του NSDAP.

Τόσο η Ελισάβετ όσο και ο σύζυγός της **εγκατέλειψαν τη συμμετοχή τους στο κομμουνιστικό κόμμα** εξαιτίας κάποιου καυγά το 1932. Η Elisabeth αποσύρθηκε από την εργασία της στο *IAH* για να γίνει **ιδιώτης**. Μεταξύ 1933 και 1939 είχε ένα κατάστημα με φρούτα και στη συνέχεια άνοιξε μαζί με τον σύζυγό της ένα συνεργείο αυτοκινήτων, δουλεύοντας επίσης για τους

Ναζί. Όλα φαίνονταν ήρεμα και η Elisabeth προφανώς δεν είχε κανένα πρόβλημα.

Τα πράγματα άλλαξαν όταν και οι δύο γιοι της και ο σύζυγός της επιστρατεύτηκαν και έπρεπε να πολεμήσουν στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Έχοντας **ειρηνιστικές πεποιθήσεις και γενικά μη υποστηρίζοντας τον Χίτλερ** και το NSDAP, η Ελιζαμπεθ **έκανε επικριτικά σχόλια**. Στις 29 Ιουλίου 1943 την επισκέφθηκε ένας φίλος ενός από τους γιους της. Η Ελισάβετ ήταν απογοητευμένη για τον πόλεμο και φοβόταν για τους γιους και τον σύζυγό της. Αυτό πιθανότατα την οδήγησε στο να είναι ανοιχτά επικριτική και να πει «πρέπει να υπάρχει κάποιος που να σκοτώνει τον Χίτλερ. Δεν υπάρχει κανείς που να μπορεί να τον πλησιάσει αρκετά»; Ο φίλος του γιου της και η φίλη του **κατήγγειλαν την Ελισάβετ στο τοπικό NSDAP. Συγκεντρώθηκαν και άλλες «αποδείξεις»** καθώς προστέθηκε και η έκθεση για την ομιλία της το 1932. Στις 8 Αυγούστου 1943, η Γκεστάπο ήρθε και φυλάκισε την Ελισάβετ.

Τον **Νοέμβριο του 1943** μεταφέρθηκε στο Βερολίνο, όπου κρατήθηκε σε καθεστώς μονής κράτησης και βασανίστηκε. Κατά τη διάρκεια μιας ψυχικής κατάρρευσης, **προσπάθησε να αυτοκτονήσει τον Ιανουάριο του 1944**, αλλά διασώθηκε, μόνο και μόνο για να **καταδικαστεί σε θάνατο τον Ιούλιο του 1944 για εσχάτη προδοσία** και υπονόμευση του στρατιωτικού ηθικού. Στις 25 Αυγούστου 1944, **αποκεφαλίστηκε στο Βερολίνο** - για τον μοναδικό λόγο ότι ήταν επικριτική απέναντι στον Χίτλερ, το NSDAP και έναν πόλεμο που δεν επρόκειτο να κερδηθεί.

Η μοίρα της Ελισάβετ είναι ένα παράδειγμα του φανατισμού των Ναζί που δεν δίστασαν να καταγγείλουν ούτε τη μητέρα του φίλου τους.

Το 1949, το άτομο που είχε καταγγείλει την Elisabeth Groß κατηγορήθηκε ότι βοήθησε στην πολιτική δίωξη και ότι ήταν ένοχος για τον θάνατο της Elisabeth και καταδικάστηκε σε 14 μήνες φυλάκιση. Ο δικηγόρος του όμως αναθεώρησε την υπόθεση και το 1950, λόγω έλλειψης αποδείξεων, το άτομο αποκαταστάθηκε και αφέθηκε ελεύθερο.

8

ΤΣΕΧΙΚΗ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ

Η γέννηση της τσεχικής αντίστασης

Η αντίσταση κατά της γερμανικής κατοχής της Βοημίας και της Μοραβίας άρχισε **αμέσως μετά το σχηματισμό του προτεκτοράτου στις 15 Μαρτίου 1939**. Η γερμανική πολιτική κατέστειλε τις πράξεις αντίστασης και τις οργανώσεις αντίστασης. Τις πρώτες ημέρες του πολέμου, ο τσεχικός πληθυσμός συμμετείχε σε μποϊκοτάζ των δημόσιων συγκοινωνιών και σε διαδηλώσεις μεγάλης κλίμακας.

Οι Τσέχοι διαδήλωσαν κατά της κατοχής στις 28 Οκτωβρίου 1939, την 21η επέτειο της ανεξαρτησίας της Τσεχοσλοβακίας. **Στις 15 Νοεμβρίου 1939, ο θάνατος ενός φοιτητή ιατρικής, του Γιαν Όπλεταλ**, ο οποίος είχε τραυματιστεί στα επεισόδια του Οκτωβρίου, προκάλεσε εκτεταμένες φοιτητικές διαδηλώσεις. Πολιτικοί, φοιτητές και καθηγητές συνελήφθησαν. **Στις 17 Νοεμβρίου, όλα τα πανεπιστήμια και τα κολέγια στο προτεκτοράτο έκλεισαν**, εννέα φοιτητικοί ηγέτες εκτελέστηκαν και 1.200 στάλθηκαν στο στρατόπεδο συγκέντρωσης του Σαξενχάουζεν. Περαιτέρω συλλήψεις και εκτελέσεις Τσέχων φοιτητών και καθηγητών πραγματοποιήθηκαν αργότερα. *Η 17η Νοεμβρίου ανακηρύχθηκε διεθνής ημέρα των φοιτητών το 1941 στο Λονδίνο - είναι η μόνη διεθνής ημέρα που έχει την καταγωγή της από τη χώρα μας.*

Το τσεχικό δίκτυο αντίστασης και οι οργανώσεις του

Η τσεχική αντίσταση θα μπορούσε να χωριστεί σε τρεις βασικές ομάδες: την δημοκρατική, την κομμουνιστική και την αντάρτικη ομάδα.

Η Δημοκρατική ομάδα

Το δίκτυο αντίστασης που υπήρχε τα πρώτα χρόνια λειτουργούσε υπό την ηγεσία του τσεχοσλοβάκου προέδρου *Edvard Beneš*, ο οποίος συντόνιζε την αντιστασιακή δραστηριότητα ενώ βρισκόταν εξόριστος στο Λονδίνο. Οι αντιστασιακές ομάδες σχηματίστηκαν υπό την *Κεντρική Ηγεσία της Εγχώριας Αντίστασης* (*Ústřední vedení odboje domácího, ÚVOD*). Χρησίμευσε ως ο κύριος μυστικός μεσάζων μεταξύ του Μπένες και του προτεκτοράτου.

Οι τρεις κύριες ομάδες αντίστασης που ενοποιήθηκαν υπό την *ÚVOD* ήταν οι εξής το Πολιτικό Κέντρο (*Politické ústředí, PÚ*), η Επιτροπή της Αναφοράς «Παραμένουμε πιστοί» (*Petiční výbor Věrní zůstaneme, PVVZ*), η Εθνική Άμυνα (*Obrana národa, ON*).

Εκτός από το να χρησιμεύει ως μέσο επικοινωνίας μεταξύ Λονδίνου και Πράγας, το *ÚVOD* ήταν επίσης υπεύθυνο για τη μετάδοση πληροφοριών και στρατιωτικών αναφορών. Αυτό γινόταν κυρίως μέσω της χρήσης ενός μυστικού ραδιοφωνικού σταθμού, ο οποίος μπορούσε να φτάσει στον τσεχικό πληθυσμό. Ωστόσο, το *ÚVOD* ήταν γνωστό ότι μετέδιδε ανακριβείς αναφορές, είτε ψευδή στοιχεία πληροφοριών είτε στρατιωτικές ενημερώσεις. Μερικές φορές αυτό γινόταν σκόπιμα. Ο Beneš συχνά παρότρυνε το *ÚVOD* να μεταδίδει ψευδώς αισιόδοξες αναφορές για τη στρατιωτική κατάσταση για να βελτιώσει το ηθικό ή να παρακινήσει την ευρύτερη αντίσταση.

Η πιο γνωστή πράξη αντίστασης που οργανώθηκε από το Λονδίνο ήταν η **δολοφονία του Reinhard Heydrich στις 27 Μαΐου 1942 (Επιχείρηση Ανθρωποειδές)**. Ο ίδιος τραυματίστηκε σοβαρά και **πέθανε στις 4 Ιουνίου 1942**. Μετά τη δολοφονία, οι Ναζί κήρυξαν **στρατιωτικό νόμο**, εκτέλεσαν εκατοντάδες Τσέχους χωρίς δίκη και **κατέστρεψαν το χωριό Λίντισε κοντά στην Πράγα στις 10 Ιουνίου 1942**. Μέσα σε λίγες εβδομάδες, ολόκληρο το τσεχικό υπόγειο δίκτυο αντίστασης εξοντώθηκε.

Η Κομμουνιστική ομάδα

Οι ομάδες που αναφέρθηκαν παραπάνω είχαν όλες δημοκρατικό χαρακτήρα, σε αντίθεση με την τέταρτη επίσημη ομάδα αντίστασης το Κομμουνιστικό Κόμμα της Τσεχοσλοβακίας (KSČ).

Τα περισσότερα μέλη του ήταν πρώην αξιωματικοί του διαλυμένου τσεχοσλοβακικού στρατού. Η σχέση του ÚVOD με το KSČ αποτελούσε σημαντική πτυχή των καθημερινών λειτουργιών του. Ενώ το KSČ δεν αποτελούσε επίσημο τμήμα του ÚVOD και διατηρούσε την οργανωτική του ανεξαρτησία, ζητούσε ενότητα δράσης με όλες τις αντιφασιστικές ομάδες. Οι ηγέτες του KSČ προσκολλήθηκαν στο ÚVOD συμβάλλοντας στη διατήρηση των σοβιετο-τσεχοσλοβακικών σχέσεων. Ο Beneš χρησιμοποιούσε συχνά αυτούς τους ηγέτες της KSČ για να οργανώνει συναντήσεις στη Μόσχα για την επέκταση της σοβιετο-τσεχοσλοβακικής εταιρικής σχέσης. Η μοίρα του KSČ ήταν επίσης στενά συνδεδεμένη με την τύχη του ÚVOD. Υπέστη και αυτό τον αφανισμό μετά τη δολοφονία του Reinhard Heydrich και δεν μπόρεσε να ανακάμψει μέχρι το 1944.

Ο αντάρτικος πόλεμος

Οι ομάδες των παρτιζάνων άρχισαν να σχηματίζονται σε **δασώδεις ή ορεινές περιοχές**. Την άνοιξη του 1945, οι δυνάμεις των παρτιζάνων στη Βοημία και τη Μοραβία είχαν αυξηθεί σε **120 ομάδες**, με συνολική δύναμη περίπου **7.500 ατόμων**. Οι παρτιζάνοι **διέκοπταν τις σιδηροδρομικές και οδικές μεταφορές σαμποτάροντας γραμμές και γέφυρες και επιτιθέμενοι σε τρένα και σταθμούς**. Ορισμένοι σιδηρόδρομοι δεν μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν τη νύχτα ή ορισμένες ημέρες και τα τρένα αναγκάστηκαν να ταξιδεύουν με χαμηλότερη ταχύτητα. Υπήρξαν περισσότερες από 300 επιθέσεις των παρτιζάνων στις σιδηροδρομικές επικοινωνίες από το καλοκαίρι του 1944 έως τον Μάιο του 1945. Οι αντάρτικες ομάδες είχαν ποικίλα μέλη, μεταξύ των οποίων πρώην μέλη τσεχικών αντιστασιακών ομάδων που διέφευγαν της σύλληψης, δραπέτες αιχμάλωτοι πολέμου και Γερμανοί λιποτάκτες. Άλλοι αντάρτες ήταν Τσέχοι που ζούσαν σε αγροτικές περιοχές και συνέχιζαν τις δουλειές τους κατά τη

διάρκεια της ημέρας, ενώνονταν με τους αντάρτες για νυχτερινές επιδρομές.

Η μεγαλύτερη και πιο επιτυχημένη ομάδα ήταν η **αντάρτικη ταξιαρχία Jan Žižka**, με έδρα τη νότια Μοραβία. Έκανε σαμποτάζ σε σιδηροδρόμους και γέφυρες. Παρά τα σκληρά αντίποινα, όπως οι συνοπτικές εκτελέσεις ύποπτων πολιτικών υποστηρικτών, οι αντάρτες συνέχισαν να δρουν. Τελικά, η ταξιαρχία Žižka αυξήθηκε σε πάνω από 1.500 άτομα και δραστηριοποιήθηκε σε μεγάλα τμήματα της Μοραβίας κατά την απελευθέρωση της περιοχής τον Απρίλιο του 1945.

Η αντίσταση κορυφώθηκε με τη λεγόμενη **εξέγερση της Πράγας τον Μάιο του 1945**- με τους συμμαχικούς στρατούς να πλησιάζουν, περίπου 30.000 Τσέχοι πήραν τα όπλα. Ακολούθησαν τέσσερις ημέρες αιματηρών οδομαχιών πριν ο Σοβιετικός Κόκκινος Στρατός εισέλθει στη σχεδόν απελευθερωμένη πόλη.

JAN KUBIŠ

(24 Ιουνίου 1913 - 18 Ιουνίου 1942)

Ο Jan Kubiš γεννήθηκε στο Dolní Vilémovice το 1913. Ήταν πρόσκοπος και ξεκίνησε τη στρατιωτική του καριέρα το 1935. Κατά τη διάρκεια της κινητοποίησης της Τσεχοσλοβακίας το 1938,

ο Kubiš υπηρέτησε ως **αναπληρωτής διοικητής** μιας διμοιρίας στις συνοριακές οχυρώσεις της Τσεχοσλοβακίας. Μετά τη Συμφωνία του Μονάχου και την αποστράτευση, ο Kubiš **απολύθηκε** από το στρατό τον **Οκτώβριο του 1938** και επέστρεψε στην πολιτική του ζωή, εργαζόμενος σε εργοστάσιο τούβλων.

Τον **Ιούνιο του 1939**, ο Kubiš εγκατέλειψε την Τσεχοσλοβακία και **εντάχθηκε σε μια τσεχοσλοβακική μονάδα στην Πολωνία**. Στη συνέχεια **κατέφυγε στη Γαλλία κατά το πρώιμο στάδιο του Β' Παγκοσμίου Πολέμου** για να πολεμήσει με τους Γάλλους και έλαβε το μετάλλιο *Croix de guerre*. Μετά την ήττα του γαλλικού στρατού, διέφυγε και πάλι, αυτή τη φορά στη Μεγάλη Βρετανία, όπου εκπαιδεύτηκε ως αλεξιπτωτιστής.

Κατά τη διάρκεια της συμμαχικής (με επικεφαλής τη Βρετανία) *Επιχείρησης Ανθρωποειδές* ο Jan Kubiš, μαζί με τον καλύτερο φίλο του Jozef Gabčík και επτά ακόμη στρατιώτες, **μεταφέρθηκαν αεροπορικώς στην Τσεχοσλοβακία** από τη *Βασιλική Πολεμική Αεροπορία Halifax* στις **28 Δεκεμβρίου 1941**. Στην Πράγα, ήρθαν σε επαφή με οικογένειες και αντιναζιστικές οργανώσεις που τους βοήθησαν στην προετοιμασία της δολοφονίας του *Ράιχσπρετεντορ* Ράινχαρντ Χάιντριχ.

Στις **27 Μαΐου 1942**, ο Kubiš και ο Gabčík περίμεναν στη στάση του τραμ κοντά σε μια από τις διασταυρώσεις της Πράγας που ήταν κατάλληλη για την επίθεση, επειδή οι οδηγοί έπρεπε να

επιβραδύνουν σε μια στροφή. Στις 10:30 π.μ. **εμφανίστηκε το αυτοκίνητο του Χάιντριχ**. Ο Gabčík προσπάθησε να πυροβολήσει τον Heydrich που ήταν μέσα στην ανοιχτή του Mercedes-Benz, αλλά το όπλο του κόλλησε. Ο Χάιντριχ διέταξε τον οδηγό του να σταματήσει το αυτοκίνητο. Καθώς το αυτοκίνητο φρέναρε μπροστά του, ο Kubiš **πέταξε στο όχημα μια τροποποιημένη αντιαρματική χειροβομβίδα** κρυμμένη σε έναν χαρτοφύλακα. Η βόμβα τραυματίσε σοβαρά τον Χάιντριχ όταν ξεερράγη. Ο Kubiš τραυματίστηκε ελαφρά στο πρόσωπό του από θραύσμα, αλλά συνήλθε γρήγορα, ανέβηκε στο ποδήλατό του και έφυγε.

Ο **Χάιντριχ** μεταφέρθηκε στο νοσοκομείο και οι γιατροί αποφάσισαν αμέσως να τον χειρουργήσουν. Στον Χάιντριχ έγιναν πολλές μεταγγίσεις αίματος. Παρ' όλη τη φροντίδα των γιατρών, **πέθανε από σηψαιμία στις 4 Ιουνίου 1942**.

Ξεκίνησε η σκοτεινή περίοδος που ονομάζεται "*heydrichiáda*". Το ανθρώπινο κόστος ήταν τεράστιο. **Τα χωριά Lidice και Ležáky** - με βάση λανθασμένες εκθέσεις πληροφοριών που τα συνέδεαν με τους αλεξιπτωτιστές - **ισοπεδώθηκαν** και οι κάτοικοί τους εκτελέστηκαν ή στάλθηκαν σε στρατόπεδα συγκέντρωσης. Άλλοι 15.000 άνθρωποι είχαν την ίδια μοίρα.

Ο Kubiš και η ομάδα του κατάφεραν να κρυφτούν για τρεις εβδομάδες πριν **προδοθούν**. Στις 18 Ιουνίου 1942, ανακαλύφθηκαν στην κρύπτη της εκκλησίας στην οδό Resslova στην Πράγα. Σε μια **άνιση αιματηρή μάχη που διήρκεσε έξι ώρες**, ο Kubiš τραυματίστηκε σοβαρά από μια χειροβομβίδα και βρέθηκε αναίσθητος. Μεταφέρθηκε αμέσως στο νοσοκομείο, αλλά **πέθανε** μέσα σε είκοσι λεπτά. Οι υπόλοιποι αλεξιπτωτιστές αυτοκτόνησαν για να αποφύγουν τη σύλληψη μετά από άλλες τέσσερις ώρες μάχης με τα SS.

Για εκδίκηση, οι Ναζί δολοφόνησαν 24 μέλη της οικογένειας και στενούς συγγενείς του Γιαν Κούμπις στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Μαουτχάουζεν: τον πατέρα του, τα αδέρφια και τα ετεροθαλή αδέρφια του, συμπεριλαμβανομένων των συζύγων και των συζύγων τους, ξαδέλφια, θείες και θείους.

Η δολοφονία του Χάιντριχ αποτέλεσε θέμα για μερικές ταινίες, π.χ. *Atentát* (1964) ή *Anthropoid* (2016).

JAN SMUDEK – «ο άφαντος Jan»
(8 Οκτωβρίου 1915 - 17 Νοεμβρίου 1999)

Ο Jan Smudek γεννήθηκε στις 8 Σεπτεμβρίου 1915 στην Βελά nad Radbúzου. Καθώς πέρασε το μεγαλύτερο μέρος της νεότητάς του στο Domažlice, γνώριζε πολύ καλά το δυτικό τμήμα της Βοημίας, γεγονός που αποδείχθηκε επωφελές στη συνέχεια. Τον **Μάρτιο του 1939**

ήταν φοιτητής όταν άρχισε η κατοχή της Τσεχοσλοβακίας.

Το βράδυ της **15ης Μαρτίου 1939** τα μέλη των προσκόπων, μεταξύ των οποίων ήταν και ο Jan Smudek, συναντήθηκαν σε ένα διαμέρισμα και **ορκίστηκαν να πολεμήσουν τον ναζισμό** μέχρι να ηττηθούν ή να πεθάνουν μπροστά στις φωτογραφίες του E. Beneš και του T. G. Masaryk. Ο **Jan Smudek χρησίμευσε ως σύνδεσμος** μεταξύ της Πράγας και του Domažlice για την αντίσταση.

Ο Jan κατάφερε **να αποκτήσει ένα όπλο** σε ένα πάρτι χορού, όπου ένας απρόσεκτος Γερμανός αξιωματικός άφησε μια ζώνη με μια θήκη με το πιστόλι Luger μέσα. Ο Jan σχεδίασε μια παρόμοια εκδήλωση με τον φίλο του, František Petr.

Στις **7 Ιουνίου 1939**, ο František και ο Jan **πυροβόλησαν τον Wilhelm Kniest**, έναν Γερμανό αξιωματικό, ο οποίος επέστρεφε στους στρατώνες μετά από μια νύχτα ποτού. Ο θάνατος του αξιωματικού εξόργισε τους κατακτητές. Ο ίδιος ο (πρώτος) *Reichsprotektor* K.H. Frank πήγε στην πόλη Kladno και κήρυξε στρατιωτικό νόμο. Ως **συνέπεια, 111 άτομα κατέληξαν σε στρατόπεδα συγκέντρωσης**. Οι πραγματικοί ένοχοι, ωστόσο, δεν βρέθηκαν.

Η αντίσταση σχεδίαζε μια επίθεση σε μια σήραγγα τρένου για την οποία ο Γιαν έπρεπε να παραδώσει έναν χαρτοφύλακα γεμάτο εκρηκτικά. Αυτό οδήγησε σε μια αλυσίδα γεγονότων, μετά την οποία του δόθηκε το παρατσούκλι "ο άφαντος Γιαν": Στις **20 Μαρτίου 1940 τρεις αξιωματικοί της Γκεστάπο ήρθαν για τον**

Γιαν Σμούντεκ και τον ανέκριναν για τον χαρτοφύλακα που είχε φέρει από την Πράγα. Ο Smudek απάντησε ότι η βάλιτσα βρισκόταν στη σοφίτα όπου έκρυβε και ένα όπλο. Στη σοφίτα, ο Smudek **κατάφερε να τραυματίσει έναν από τους αξιωματικούς και να το σκάσει**. Η *Γκεστάπο* ξεκίνησε τη μεγαλύτερη επιχείρηση έρευνας από την κατοχή της δημοκρατίας. Ο Smudek προσπάθησε **να περάσει τα σύνορα μέσω Πράγας**, αλλά συνελήφθη από δύο φρουρούς τη νύχτα της **22ας Μαρτίου**. Τους πυροβόλησε και τους δύο. Αφού συνελήφθη ξανά, τραυμάτισε άλλους αξιωματικούς και διέφυγε και πάλι. Στις **25 Μαρτίου βρήκε καταφύγιο** στον λεγεωνάριο Γιόζεφ Σέντλατσεκ, ο οποίος τον βοήθησε να αλλάξει την εμφάνισή του βάζοντας τα μαλλιά του και δίνοντάς του γυαλιά.

Λίγο μετά τη φυγή του Σμούντεκ από το Ντομάζλιτσε, άρχισαν οι ναζιστικές καταστολές. **150 πολίτες συνελήφθησαν και μεταφέρθηκαν στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Flossenbürg**. Ορισμένοι από τους φίλους του Σμούντεκ βασανίστηκαν και εκτελέστηκαν. Οι εφημερίδες ήταν γεμάτες από αμοιβές για τη σύλληψη του Σμούντεκ ή τουλάχιστον για την παροχή κάποιων πληροφοριών. Αυτό συνέβαλε στη διάδοση του μύθου του «Αφαντου Γιαν». Αφού έφτασε στην Πράγα, ο Γιαν **κατάφερε να διαφύγει στη Γαλλία**, όπου εντάχθηκε στον τσεχοσλοβακικό ξένο στρατό, χρησιμοποιώντας το ψευδώνυμο Γιαν Ντούμπεκ. Μετά την εισβολή στη Γαλλία το έσκασε από το νοσοκομείο ομήρων, **ταξιδεύοντας τελικά στην Καζαμπλάνκα, στη συνέχεια στον Καναδά και τελικά κατέληξε στη Μεγάλη Βρετανία**, όπου έγινε πιλότος μαχητικών αεροσκαφών και παντρεύτηκε μια Βρετανίδα.

Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο ο Γιαν επέστρεψε στην πατρίδα του ως ήρωας. Τις πρώτες μέρες του κομμουνιστικού καθεστώτος ο Γιαν άρχισε να σχεδιάζει την τελευταία του απόδραση. **Το 1947, ο Γιαν και η οικογένειά του κατέφυγαν στη Γερμανία και στη συνέχεια στη Γαλλία**. Ο Γιαν Σμούντεκ **επέστρεψε** στην Τσεχοσλοβακία μετά τη Βελούδινη Επανάσταση **του 1989**. Πέθανε σε ηλικία 84 ετών στις 17 Νοεμβρίου 1999.

Λέγεται ότι η ζωή του ενέπνευσε την ταινία του 1943 "Καζαμπλάνκα".

JOSEF FAHRNER (9 Νοεμβρίου 1910 – 1951)

Ο Γιόζεφ Φάχνερ, πιθανώς καταγόμενος από τσεχογερμανική οικογένεια, ήταν Τσέχος αντιστασιακός και αξιωματικός, γεννημένος στις 9 Νοεμβρίου 1910 στην Πράγα. Μετακόμισε στο Domažlice το 1935 για να εργαστεί ως υπολοχαγός πεζικού στους νέους στρατώνες. Κατά την περίοδο του προτεκτοράτου, ήταν αξιωματικός της περιφέρειας.

Μαζί με τον Jan Havel, ο Josef Fahrner οργάνωσε την **αντιστασιακή ομάδα NIVA στη νοτιοδυτική Βοημία**, η οποία είχε μέλη από διάφορες οργανώσεις (πρόσκοποι, λέσχη νεολαίας κ.λπ.). Τον **Μάρτιο του 1939**, οι είκοσι νέοι της ομάδας **έδωσαν όρκο να πολεμήσουν κατά του γερμανικού εχθρού**. Η αποστολή τους ήταν να **σαμποτάρουν** τις ενέργειες των κατακτητών και να επικεντρωθούν στο **μποϊκοτάρισμα** των γερμανικών περιορισμών. Ήταν υπεύθυνοι για την **απόκτηση και την απόκρυψη όπλων και πυρομαχικών και τη διάδοση παράνομων φυλλαδίων**. Αργότερα, την άνοιξη του 1939, **άρχισαν να συνεργάζονται με μια παράνομη στρατιωτική οργάνωση**.

Τον **Αύγουστο του 1939** η ομάδα αντίστασης NIVA έγινε κύριος διοργανωτής της παραδοσιακής εμποροπανηγυρης του Vanřinec, η οποία στην πραγματικότητα μετατράπηκε σε **μια μεγάλη εθνική εκδήλωση κατά της κατοχής στην περιοχή**.

Το 1940 ο Josef Fahrner και άλλα 15 μέλη της αντιστασιακής του ομάδας **φυλακίστηκαν** - κατηγορούμενοι για συνεργασία με τους άλλους αντιστασιακούς, οι οποίοι είχαν βοηθήσει τον Jan Smudek να δραπετεύσει. Ο Josef Fahrner πέρασε στη φυλακή **δύο χρόνια**, γεγονός που επιβράδυνε τις αντιστασιακές δραστηριότητες της ομάδας. Μετά την αποφυλάκισή του, συμμετείχε και πάλι σε **αντιστασιακές δραστηριότητες**: καταστρέφοντας ελαστικά γερμανικών οχημάτων, σκορπίζοντας καρφιά στους κεντρικούς δρόμους ή κόβοντας τηλεφωνικές γραμμές.

Το 1943, ο Fahrner διορίστηκε **επικεφαλής της αντιστασιακής ομάδας NIVA** δίνοντας στις δραστηριότητες καλύτερη οργάνωση.

Μέχρι το 1945 οι δραστηριότητες **επικεντρώθηκαν σε όλη τη νοτιοδυτική Βοημία**. Στο **τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου**, η ομάδα του Γιόζεφ **συνδέθηκε με τον αμερικανικό στρατό**. Κύριο καθήκον τους ήταν να παραδίδουν στρατιωτικές αναφορές σχετικά με τις θέσεις των γερμανικών στρατευμάτων. Αυτό βοήθησε τους Αμερικανούς να βομβαρδίζουν μόνο στρατιωτικούς και στρατηγικούς στόχους και όχι πολιτικούς.

Στις 5 **Μαΐου 1945**, ο Josef Fahrner **διορίστηκε στρατιωτικός ακόλουθος για το Domažlice από την αμερικανική στρατιωτική διοίκηση** και δύο ημέρες αργότερα, μαζί με τον Jan Havel δημιούργησαν το *Σύνταγμα Συνοριακής Φρουράς* στη δυτική Βοημία. Καθώς η NIVA είχε ολοκληρώσει την αποστολή της έληξε.

Μετά τον πόλεμο, ο Josef ανήκε στην *Ένωση Απελευθερωμένων Πολιτικών Κρατουμένων* στο Domažlice. Ήταν ένας από τους πρωτεργάτες της κατασκευής ενός τάφου σε ένα νεκροταφείο στο Domažlice και ενός μνημείου για τα θύματα του ναζισμού και του Β' Παγκοσμίου Πολέμου στην πλατεία Chod στο Domažlice. Ήταν επίσης συν-συγγραφέας του βιβλίου *Life for Truth* (Ζωή για την αλήθεια). Τον Ιανουάριο του 1951 μετακόμισε στο Κάρλοβι Βάρι.

MARIE PĚTROŠOVÁ

(1919 – 17 Απριλίου 1942)

Η Marie γεννήθηκε το 1919 και μεγάλωσε στην τσεχο-σιλεσιανή πόλη Frýdek. Μετά την αποφοίτησή της από ακαδημία οικιακής οικονομίας, εργάστηκε ως μοδίστρα. Λόγω της λεπτεπίλεπτης εμφάνισής της είχε το παρατσούκλι "οδοντογλυφίδα".

Μαζί με τον πατέρα της Emil Pětroš, ελεγκτή τρένων, συμμετείχε στην τσεχοσλοβακική αντίσταση.

Από τον **Μάρτιο έως τον Αύγουστο του 1939 συμμετείχε στην παράνομη καθοδήγηση πολιτών και στρατιωτών πέρα από τα τσεχοσλοβακικο-πολωνικά σύνορα**, χρησιμοποιώντας τις περισσότερες φορές το ορεινό τοπίο στα βουνά Beskydy. **Όλη η οικογένεια της Μαρίας συμμετείχε**, ο πατέρας της και η θεία της, για παράδειγμα, φιλοξενούσαν τους ανθρώπους πριν περάσουν τα σύνορα. Μέσα σε μία μόνο εβδομάδα, από τις **12 έως τις 18 Ιουνίου 1939**, η Μαρία κατάφερε να **βοηθήσει 30 στρατιώτες να διαφύγουν**, μέχρι που η **Γκεστάπο** άρχισε να την αναζητά. Τους πήρε αρκετό καιρό για να ανακαλύψουν την ταυτότητά της. Στις **18 Αυγούστου 1939, συνελήφθη από την Γκεστάπο**. Εκείνη την εποχή ήταν 19 ετών. Κατά τη διάρκεια της έρευνας, συμπεριφερόταν σαν ένα αφελές κορίτσι που της άρεσε να περπατάει στη φύση και δεν γνώριζε για καμία παράνομη δραστηριότητα. **Αφέθηκε ελεύθερη** μετά από σύντομο χρονικό διάστημα.

Πέντε μήνες αργότερα συνελήφθη ξανά. Αλλά αυτή τη φορά ήταν έγκυος. Παρά τις πολυάριθμες προσπάθειες κατά τη διάρκεια των ερευνών και τα βασανιστήρια, αρνήθηκε να καταγγείλει τα άλλα μέλη της αντίστασης. Οι ερευνητές την περιέγραψαν ως αλαζονικό και αγενές άτομο. **Καθώς ήταν έγκυος, δεν ήταν δυνατόν να την**

στείλουν σε στρατόπεδο συγκέντρωσης, αλλά η *Γκεστάπο* ενδιαφερόταν εξαιρετικά για τη συμπεριφορά και τις δραστηριότητές της, επειδή δεν την πίστευαν και μόνο η έλλειψη αποδείξεων τους έκανε να την αφήσουν και πάλι ελεύθερη.

Γέννησε την κόρη της Milena έντεκα ημέρες μετά την απελευθέρωσή της. Ήταν πολύ αδύναμη. Στις 25 Ιουνίου 1940, άλλες επτά εβδομάδες αργότερα, **συνελήφθη για τρίτη φορά.** Θεωρήθηκε πολύ επικίνδυνο άτομο που συνέχισε να εργάζεται στην αντίσταση. Η *Γκεστάπο* επειγόταν να την ξεφορτωθεί πολύ γρήγορα. Έτσι, η Marie **απελάθηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης του Ravensbrück.** Το παιδί της, η Μιλένα, έμεινε και ανατράφηκε από τους γονείς της Μαρίας.

Οι γονείς της προσπάθησαν να βοηθήσουν την κόρη τους, αλλά η προσπάθειά τους δεν στέφθηκε με επιτυχία. Στις 7 **Δεκεμβρίου 1940 η Μαρία έφτασε στο Ravensbrück** όπου έραβε στρατιωτικές στολές. Αποδυναμώθηκε λόγω της κακής υγείας της, της σκληρής εργασίας και των κακών συνθηκών στο στρατόπεδο. Σκεφτόταν συνεχώς τη μικρή της κόρη - έγραφε παραμύθια και ζωγράφιζε εικόνες γι' αυτήν. Δημιούργησε ένα βιβλιαράκι ως δώρο γενεθλίων για την κόρη της.

Το 1942 **αρρώστησε σοβαρά** (μηνιγγίτιδα, φυματίωση) και στις 17 **Απριλίου 1942 πέθανε.** Η οικογένειά της ενημερώθηκε για το θάνατό της τρεις εβδομάδες αργότερα.

JOSEF BRYKS**(18 Μαρτίου 1916 - 11 Αυγούστου 1957)**

Ο Josef Bryks ήταν πιλότος που συμμετείχε ενεργά στην αντίσταση από την αρχή με διάφορους τρόπους. Τίποτα δεν τον λύγισε.

Προερχόμενος από οικογένεια αγροτών, γεννήθηκε στην Αυστροουγγαρία στη μικρή πόλη Laštan το 1916. Μετά την αποφοίτησή του από μια ακαδημία επιχειρήσεων σπούδασε στη Στρατιωτική Ακαδημία και έγινε πιλότος.

Μετά την κατοχή της Τσεχοσλοβακίας, ο Γιόζεφ βοήθησε αρχικά στην οργάνωση των αποδράσεων των πιλότων μέσω της Πολωνίας. Τον Ιανουάριο του 1940 προσπάθησε να διαφύγει ο ίδιος στην Ουγγαρία. Φυλακίστηκε στη Σλοβακία - χρησιμοποιώντας μια φανταστική ταυτότητα μέχρι που η πρώτη του σύζυγος, η οποία αποφάσισε να συνεργαστεί, αποκάλυψε το πραγματικό του όνομα. Ωστόσο, ο Josef Bryks κατάφερε να διαφύγει μέσω Ουγγαρίας, Γιουγκοσλαβίας, Τουρκίας και Συρίας μέχρι να φτάσει στη Γαλλία και στη συνέχεια να πάει στη Μεγάλη Βρετανία, όπου έγινε πιλότος μαχητικών της RAF.

Στην αιχμαλωσία αποδείχθηκε εφευρετικός άνθρωπος. Εκμεταλλεύτηκε το γεγονός ότι οι Γερμανοί δεν βρήκαν μαζί του κανένα έγγραφο και έτσι κατάφερε να αποκρύψει την ταυτότητά του.

Στην Πολωνία, βοήθησε στη διανομή όπλων και τροφίμων κατά τη διάρκεια της εξέγερσης της Βαρσοβίας. Ο Bryks πήρε επίσης μέρος στη λεγόμενη Μεγάλη Απόδραση (που έδωσε τον τίτλο στην αμερικανική ταινία). Η μεγάλη απόδραση από το στρατόπεδο στο Σαγκάν (σημερινή Πολωνία) σχεδιάστηκε λεπτομερώς: Τη

νύχτα της 24ης προς την **25η Μαρτίου 1944**, όλοι οι κρατούμενοι μοιράστηκαν τους αριθμούς σύμφωνα με τους οποίους έπρεπε να διασχίσουν μια στενή σήραγγα που είχαν σκάψει χρησιμοποιώντας μαχαίρια, κουτάλια ή κονσέρβες. Ο Bryks και ο φίλος του, ένας άλλος πιλότος, ο Otakar Černý, έπρεπε να τρέξουν αρκετά στο τέλος - είχαν υψηλούς αριθμούς.

Αυτό παραδόξως τους έσωσε τη ζωή, καθώς δεν κατάφεραν να βγουν από το στρατόπεδο και στη συνέχεια δεν έγιναν θύματα της Γκεστάπο που περιέμενε τους δραπέτες στο τέλος της σήραγγας.

Ο Bryks έμεινε στην ιστορία ως **ικανός να δραπετεύει συνεχώς από την αιχμαλωσία**. Και παρόλο που ξυλοκοπήθηκε βάνουσα, δεν άφησε τον εαυτό του να λυγίσει και συνέχισε να πολεμά τον φασισμό.

Μετά τον πόλεμο, ο Bryks έλαβε πολλά βραβεία και παντρεύτηκε την Trudie - μια κοπέλα που είχε γνωρίσει στην Αγγλία και με την οποία αλληλογραφούσε κατά τη διάρκεια της αιχμαλωσίας του. Μετακόμισαν στο Ολομouc, αλλά η ευτυχία τους δεν κράτησε πολύ. Όπως πολλοί άλλοι πιλότοι, ο **Bryks κατέληξε σε κομμουνιστική φυλακή**. Η Trudie και η μικρή της κόρη δραπέτευσαν πίσω στην Αγγλία. Ο **Γιόζεφ πέθανε από καρδιακή προσβολή στις 12 Αυγούστου 1957**, σε ορucheία ουρανίου στην περιοχή Jáchymov.

Η Trudie Bryks δεν ανακάλυψε τον τάφο του συζύγου της παρά μόνο 52 χρόνια μετά τον θάνατό του. Αγωνίστηκε για να μάθει ο κόσμος για την τύχη του συζύγου της και πήγαινε τακτικά στην Τσεχική Δημοκρατία. Το 2006 ο Γιόζεφ αποκαταστάθηκε δικαστικά πλήρως.

FRANTIŠEK PECHÁČEK

(15 Φεβρουαρίου 1896 - 3 Φεβρουαρίου 1944)

Ο František Pecháček ήταν προπονητής του *Sokol*, συγγραφέας δημοσιεύσεων για τη φυσική αγωγή και μέλος του αντιστασιακού κινήματος OSVO (*Obec sokolská v odboji*). Ήταν ένας άνθρωπος που εκπλήρωνε τα ιδανικά της *Sokol* με όλη του τη ζωή και ήταν έτοιμος να πολεμήσει για την ελευθερία της χώρας του.

Γεννήθηκε στις 15 Φεβρουαρίου 1896 στο Ζαχόρνιτσε, αλλά πέρασε σχεδόν όλη τη νεότητά του στη Νόβα Πάκα, όπου ήταν εξαιρετικός γυμναστής στο τοπικό γυμναστήριο *Sokol* και αργότερα επιτυχημένος προπονητής νέων και ανδρών.

Μετά την ίδρυση της Τσεχοσλοβακίας **το 1918, κατατάχθηκε στο στρατό**, έγινε υπαξιωματικός και διηύθυνε μια σχολή για την **εκπαίδευση φυσικής αγωγής στο στρατό**. Έγινε μέλος της αγωνιστικής ομάδας της **τσεχικής λέσχης Sokol φέρνοντας διεθνείς επιτυχίες**. Όταν εγκατέλειψε τον στρατό,

δέχτηκε τη θέση του μόνιμου εκπαιδευτή της σχολής Sokol στο σπίτι του Týř, δημιούργησε μαζικές συνθέσεις για ομαδικούς διαγωνισμούς, μία από τις οποίες **κέρδισε έναν διεθνή διαγωνισμό γυμναστικής στο Παρίσι το 1937**. Ένα από τα κομμάτια του είναι το τραγούδι *Όρκος στη Δημοκρατία*, το οποίο ερμήνευσαν 30 000 ασκούμενοι στο 10ο All-Sokol Rally το 1938.

Μετά την κατοχή των τσεχικών εδαφών, ο František εκπλήρωσε πλήρως τα τελευταία λόγια του *Όρκου στη Δημοκρατία*: «Στεκόμαστε δυνατοί, έτοιμοι να αγωνιστούμε με νέα δύναμη για το καλύτερο μέλλον της αγαπημένης μας πατρίδας».

Τρεις μήνες μετά, το μέλλον της Τσεχοσλοβακίας αποφασίστηκε στο Μόναχο και μέσα σε ένα χρόνο η Τσεχοσλοβακία

καταλήφθηκε από τον γερμανικό στρατό και ξεκίνησε ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος. **Χιλιάδες άνθρωποι της Sokol συμμετείχαν στην αντίσταση.** Ο František Pecháček έγινε διοικητής της **αντιστασιακής οργάνωσης Jindra.** Στο πλαίσιο των παράνομων δραστηριοτήτων του, μαχητές της αντίστασης συναντιοντουσαν στο διαμέρισμά του, συμπεριλαμβανομένου του Jan Kubiš, μέλος της αερομεταφερόμενης μονάδας της *Επιχείρησης Ανθρωποειδές.* Ο František **βοήθησε** στην απόκρυψη αλεξιπτωτιστών που στάλθηκαν από τη Μεγάλη Βρετανία για την **προετοιμασία της δολοφονίας του Ράιχσπρετεντορ Ράινχαρντ Χάιντριχ** (27 Μαΐου 1942).

Μετά τη δολοφονία του Χάιντριχ, ο František, **η σύζυγός του Emilia και η οικογένεια του αδελφού του συνελήφθησαν.** Κατέληξαν ως κρατούμενοι στην πλατεία Καρόλου στην Πράγα. Ο František Pecháček αντιμετώπισε γενναία τα βασανιστήρια και δεν είπε τίποτα. Μετά από βάνουσες ανακρίσεις, η σύζυγός του αφέθηκε ελεύθερη και ο ίδιος φυλακίστηκε σε ένα μικρό φρούριο στο Τερεξίν και στη συνέχεια **στάλθηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Μαουτχάουζεν.** **Η σύζυγός του δολοφονήθηκε σε θάλαμο αερίων στις 26 Ιανουαρίου 1943.**

Οι ακριβείς συνθήκες της **εκτέλεσης** του František, ωστόσο, είναι άγνωστες. Ορισμένες πηγές αναφέρουν ότι εκτελέστηκε από εκτελεστικό απόσπασμα. Μια άλλη εκδοχή λέει ότι τον διαμέλισε μια αγέλη σκύλων. Η τελευταία εκδοχή λέει ότι τραυματίστηκε σοβαρά από το σκύλο του διοικητή του στρατοπέδου George Bachmayer και στη συνέχεια εκτελέστηκε μετά από νοσοκομειακή περίθαλψη.

Τα τελευταία λόγια του František ήταν: «Αντίο, αδέρφια, ξέρω ότι θα πεθάνω, αλλά δεν φοβάμαι. Ένας γενναίος άνθρωπος πεθαίνει μια φορά, μόνο οι δειλοί πεθαίνουν εκατό φορές. Θα πεθάνω ήρεμα, γιατί ξέρω ότι τα θύματά μας δεν ήταν μάταια». **Πέθανε στις 3 Φεβρουαρίου 1944.**

Μετά από περισσότερα από 74 χρόνια η μνήμη του τιμήθηκε με το μνημείο στη γενέτειρά του, το Záhornice.

9

ΓΑΛΛΙΚΗ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ

Η ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ (LA RÉSISTANCE)

La Résistance - η Γαλλική Αντίσταση - ήταν το σύνολο των γαλλικών κινημάτων που αγωνίστηκαν κατά της ναζιστικής γερμανικής κατοχής και του συνεργατικού καθεστώτος του Βισύ (Vichy). Στην αρχή επρόκειτο για μικρές και ως επί το πλείστον ελάχιστα οπλισμένες ομάδες. Σιγά σιγά σχηματίστηκαν δίκτυα που συμμετείχαν στην απόδραση αιχμαλώτων, συμμαχικών στρατιωτών και αεροπόρων που είχαν παγιδευτεί πίσω από τις εχθρικές γραμμές. Δημοσίευαν και διέδιδαν επίσης αντιστασιακές εφημερίδες και παράνομα αντιναζιστικά και βισυϊκά φυλλάδια. Τα μέλη τους προέρχονταν από όλα τα οικονομικά και κοινωνικά στρώματα της γαλλικής κοινωνίας: εργάτες, φοιτητές, ακαδημαϊκοί, καλλιτέχνες, Ρωμαιοκαθολικοί, Εβραίοι, φιλελεύθεροι, αναρχικοί και εμιγκρέδες, όπως Αρμένιοι, Γεωργιανοί και Πολωνοί. Οι κομμουνιστές προσχώρησαν στην Αντίσταση μόνο κατά την έναρξη της «Επιχείρησης Μπαρμπάροσα», όταν ο Χίτλερ εισέβαλε στη Σοβιετική Ένωση.

Όταν στις 16 Φεβρουαρίου 1943 δημιουργήθηκε η οργάνωση “*Service du Travail Obligatoire*”, η οποία υποχρέωνε τους νέους άνδρες να εργάζονται σε γερμανικές επιχειρήσεις, πολλοί από αυτούς διέφυγαν στην ύπαιθρο για να αποφύγουν τη στράτευση στην υποχρεωτική υπηρεσία εργασίας της Γαλλίας του Βισύ και ονομάστηκαν “*maquisards*”.

Δεδομένου ότι στα **μάτια του Χίτλερ** οι μαχητές της αντίστασης ή οι αντάρτες δεν ανήκαν σε επίσημο στρατό, δεν υπάγονταν στη Σύμβαση της Γενεύης και επομένως **μπορούσαν να αντιμετωπίζονται ως ληστές και εγκληματίες που μπορούσαν να συλληφθούν, να φυλακιστούν ή να εκτελεστούν όταν συλλαμβάνονταν.**

Τον **Μάιο του 1943 η πλειοψηφία των κινημάτων Αντίστασης ενοποιήθηκε** από τον Jean Moulin στο “*Conseil National de Résistance*”, το οποίο συντονίστηκε με τις “*Ελεύθερες Γαλλικές Δυνάμεις*”, υπό την εξουσία των Γάλλων στρατηγών Henri Giraud και Charles de Gaulle, οι οποίοι βρίσκονταν εκείνη την εποχή εξόριστοι στο Λονδίνο. Ο Moulin, ωστόσο, **προδόθηκε στους Γερμανούς, συνελήφθη και βασανίστηκε και πέθανε κατά τη μεταφορά του στη Γερμανία στις 8 Ιουλίου 1943.**

Η Αντίσταση (*La Résistance*) συνεργάστηκε με τις Συμμαχικές Δυνάμεις, ιδίως στην **αναγνώριση και την παροχή πληροφοριών.** Σε συντονισμό με τους Συμμάχους κατέστρεψαν σιδηροδρομικές γραμμές και κεντρικούς δρόμους για να αποκόψουν τον εφοδιασμό των Γερμανών, διέκοψαν τις τηλεφωνικές γραμμές και παρείχαν πληροφορίες στους Συμμάχους για τον αριθμό, τις θέσεις και τις κινήσεις των Γερμανών. Επιπλέον, όλες αυτές οι δράσεις **υποστηρίχθηκαν από απεργίες των σιδηροδρομικών, της αστυνομίας και της χωροφυλακής.** Αφού κλήθηκαν στα όπλα με κωδικοποιημένα μηνύματα που μεταδόθηκαν από το BBC του Λονδίνου, **υποστήριξαν τις συμμαχικές δυνάμεις όταν αποβιβάστηκαν στις παραλίες της Νορμανδίας την "D-Day", στις 6 Ιουνίου 1944.**

Αλλά κατά την εσπευσμένη υποχώρησή τους οι μεραρχίες των SS **διέπραξαν περαιτέρω φρικτές σφαγές Γάλλων αμάχων:**

Στις **9 Ιουνίου 1944** στρατιώτες της **2ης μεραρχίας Panzer SS “Das Reich”** κρέμασαν **99 κατοίκους της πόλης Tulle** στα μπαλκόνια της πόλης. Την επόμενη ημέρα η ίδια μεραρχία **σκότωσε 642 ανθρώπους στο Oradour-sur-Glane,** συγκεντρώνοντας όλους τους άνδρες σε έναν αχυρώνα όπου τους πυροβόλησαν, ενώ μαζέψαν όλες τις γυναίκες και τα παιδιά στην εκκλησία βάζοντας στη

συνέχεια φωτιά, ώστε όλοι όσοι βρίσκονταν μέσα στο κτίριο να καούν ζωντανοί.

Στις **25 Αυγούστου 1944 το Παρίσι απελευθερώθηκε** με τη βοήθεια μιας γαλλικής τεθωρακισμένης μεραρχίας και προηγούμενων απεργιών του παρισινού μετρό, της χωροφυλακής και της αστυνομίας. Την ίδια ημέρα, ως αντίποινα, **124 από τους 500 κατοίκους του χωριού Maillé εκτελέστηκαν** από μια υποχωρούσα μεραρχία των SS.

Τελικά, με την απόβαση της 1ης Γαλλικής Στρατιάς στην Προβηγκία τον **Αύγουστο του 1944** και με την υποστήριξη πάνω από 25.000 Μακί, **απελευθερώθηκε το μεγαλύτερο μέρος της νοτιοδυτικής, κεντρικής και νοτιοανατολικής Γαλλίας.**

Μετά την απόβαση στη Νορμανδία και την Προβηγκία, οι διάφορες ομάδες της Αντίστασης οργανώθηκαν σε επιχειρησιακές μονάδες, συλλογικά γνωστές ως *“Γαλλικές Δυνάμεις Εσωτερικού (FFI)”* και *“Francs-Tireurs και Partisans (FTP)”*.

Γύρω στους 100.000 μαχητές τον **Ιούνιο του 1944**, έφτασαν περίπου τους **400.000 μέχρι τον Οκτώβριο του ίδιου έτους.**

Τον **Σεπτέμβριο του 1944** υπήρχαν **ακόμη γερμανικές δυνάμεις στη Γαλλία** που αντιστέκονταν στην προέλαση των Συμμάχων. **Την άνοιξη του 1945 η Αντίσταση αντιπροσώπευε σχεδόν το ένα τρίτο των γαλλικών στρατευμάτων.** Οι τελευταίες περιοχές που εξακολούθουσαν να καταλαμβάνονται από τους Γερμανούς ήταν κυρίως οι δυτικές περιοχές.

Με την αποχώρηση του γερμανικού στρατού το **καθεστώς του Βισύ έπαψε να υφίσταται.** Ο στρατάρχης Πεταίν καταδικάστηκε σε θάνατο, αλλά στη συνέχεια του δόθηκε χάρη, αλλάζοντας την ποινή σε ισόβια κάθειρξη πεθαίνοντας σε ηλικία 95 ετών.

Στις **23 Αυγούστου 1944** η τότε εγκατεστημένη **Προσωρινή Κυβέρνηση της Γαλλικής Δημοκρατίας υπό την ηγεσία του στρατηγού ντε Γκωλ εγκαταστάθηκε στο Παρίσι.** Έπρεπε να ηγηθεί μιας χώρας που βρισκόταν ακόμη σε πόλεμο για αρκετούς μήνες και ήταν υπεύθυνος για τη «νομική εκκαθάριση» της διοίκησης καθώς και του άμαχου πληθυσμού καταδικάζοντας και

εκτελώντας ακόμη και συνεργάτες. Πολλοί Μακί κατατάχθηκαν στον γαλλικό στρατό.

Στις 29 Απριλίου 1945 οι γερμανικές δυνάμεις παραδόθηκαν. Μία ημέρα αργότερα ο Χίτλερ αυτοκτόνησε στο καταφύγιό του στο πολιορκημένο Βερολίνο. Τον διαδέχθηκε ο Μέγας Ναύαρχος Karl Dönitz, ο οποίος είχε υπογράψει την ολική και άνευ όρων παράδοση στην Ευρώπη στις 7 και 8 Μαΐου 1945 από τον στρατηγό Alfred Jodl στο Reims και τον Στρατάρχη Keitel στο Βερολίνο.

Ο αιματοβαμμένος πόλεμος είχε πια τελειώσει.

DELPHIN DEBENEST

(1907 - 1997)

Γεννημένος στη γαλλική περιφέρεια (“département”) Vienne το 1907, ο **Delphin Debenest** **εργάστηκε ως δικαστής** στις πόλεις Niort και Melle μέχρι το 1940 και στη συνέχεια έγινε **αναπληρωτής κρατικός Εισαγγελέας και μέλος του δικαστηρίου** του Πουατιέ.

Παρά τη δημόσια και ασφαλή θέση του ως δημόσιος υπάλληλος του κράτους στον τομέα της δικαιοσύνης, αποφάσισε **να ενταχθεί στην αντίσταση το 1941**. Αυτό το βήμα της πραγματικής εγκατάλειψης του χώρου του νόμου και της τάξης σήμαινε ότι **έθεσε σε κίνδυνο τη θέση του**, την

οικογένειά του και, αν συλλαμβανόταν από τους Ναζί, θα έπρεπε να αντιμετωπίσει φυλάκιση, πιθανότατα βασανιστήρια, απέλαση σε στρατόπεδο συγκέντρωσης και καταδίκη σε θάνατο.

Από τη μία πλευρά, **συνέχισε να εργάζεται για ένα κράτος που συνεργαζόταν με τους ναζιστές κατακτητές**, επιβάλλοντας άδικους και απάνθρωπους νόμους που αναιρούσαν τις βασικές αρχές της "ελευθερίας, της ισότητας και της αδελφοσύνης των ανθρώπων" που πρέσβευε η γαλλική δημοκρατία.

Από την άλλη πλευρά, **χρησιμοποίησε τη θέση του ως δικαστής και εισαγγελέας για να βοηθήσει τους αγωνιστές της αντίστασης να ξεφύγουν από την καταστολή και τις διώξεις** του γαλλικού καθεστώτος του Βισύ και των ναζιστών κατακτητών. Ο ίδιος ως εκ τούτου **εντάχθηκε σε διάφορα δίκτυα της οργάνωσης των αντιστασιακών μαχητών** "l'Armée des ombres" (στρατός των σκιών). Αυτό σήμαινε ότι αντί να συνεχίσει να κάνει τη δουλειά του και να μπει σε ηθικά και αφηρημένα προβλήματα, αποφάσισε να αντιμετωπίσει τους άμεσους και φυσικούς κινδύνους της αντάρτικης αντίστασης.

Τον **Ιούλιο του 1944**, όταν η απελευθέρωση της Γαλλίας ήταν σχεδόν καθ' οδόν, οι ναζιστές κατακτητές έγιναν **όλο και πιο ατρόμητοι στο κυνήγι των μαχητών της αντίστασης**. Στις 27 Ιουλίου 1944, ήρθαν τελικά να πιάσουν τον **Delphin Debenest: τον συνέλαβαν ακριβώς στο κτίριο του Ανώτατου Δικαστηρίου στο Πουατιέ και τον απέλασαν στο γερμανικό στρατόπεδο συγκέντρωσης Μπούχενβαλντ τον Αύγουστο του 1944**.

Έπρεπε να υποστεί τις κακουχίες και τη σκληρότητα της λεγόμενης ζωής σε ένα στρατόπεδο συγκέντρωσης: σε μικρά κομμάτια χαρτί που είχε κλέψει, **κατέγραφε ένα ημερολόγιο που ανέφερε την εργασία των κρατουμένων να κόβουν δέντρα** σε βαθύ χιόνι, ο θάνατος παντού γύρω τους, η απανθρωποποίηση, η παρενόχληση και η βία, οι ατελείωτες ουρές για λίγη σούπα, αναρίθμητες ταφές, λαχτάρα για τη γυναίκα του και τα δύο μικρά παιδιά του - το μόνο πράγμα που τον έκανε να συνεχίζει παρά την απελπισία του. **Και ακόμη και στο στρατόπεδο συγκέντρωσης συνέχισε κάποιο είδος αντίστασης ιδρύοντας και διατηρώντας μονάδες αλληλεγγύης και βοήθειας μεταξύ των κρατουμένων**.

Τον **Απρίλιο του 1945**, οι συμμαχικές δυνάμεις πλησίαζαν και γι' αυτό οι κρατούμενοι **εκκενώθηκαν από το Μπούχενβαλντ και μπήκαν σε τρένα με προορισμό ένα άλλο στρατόπεδο συγκέντρωσης στο Μπέρογκεν-Μπέλσεν** (κοντά στο Αμβούργο). Όταν το τρένο βομβαρδίστηκε στο σιδηροδρομικό σταθμό του Celle, ο **Delphin Debenest και ένας φίλος του κατάφεραν να δραπέτευσουν**. Αφού πέρασαν δύο εβδομάδες κρυμμένοι στο δάσος, οι δύο άνδρες **ανακαλύφθηκαν από Βρετανούς στρατιώτες και μεταφέρθηκαν στη Γαλλία**.

Έχοντας επιβιώσει από το στρατόπεδο συγκέντρωσης, ο **Delphin Debenest διορίστηκε Γάλλος γενικός εισαγγελέας στο διεθνές δικαστήριο της Νυρεμβέργης το 1945**, όπου αντιμετώπισε τα πρόσωπα που ήταν οι πλέον υπεύθυνοι για τη ναζιστική δικτατορία.

Επιστρέφοντας στη Γαλλία, ο **Delphin Debenest συνέχισε το έργο του ως δικαστής μέχρι τη συνταξιοδότησή του το 1977**. Πέθανε στις 2 Ιουλίου 1997.

EDMOND PROUST

(1894 – 1956)

Ο Edmond Proust γεννήθηκε στο Chenay (μια πόλη στην περιοχή Deux-Sèvres) το 1894 και σε ηλικία 20 ετών έγινε στρατιώτης στον **Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο**. **Τραυματίστηκε το 1915**, αλλά επέστρεψε στα χαρακώματα και τιμήθηκε για τη γενναιότητά του. Η φρόνη του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου του άφησε βαθιές εντυπώσεις, καθιστώντας τον **ισχυρό υπερασπιστή της ανεκτικότητας, του φιλειρηνισμού και των ανθρωπιστικών αξιών**.

Εργαζόταν ως δάσκαλος από το 1922 και μετά, αλλά με την έναρξη του **Δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου** (2 Σεπτεμβρίου 1939) κλήθηκε και πάλι στο στρατό. Κατά τη διάρκεια του *Blitzkrieg*, που πολεμούσε τη γερμανική εισβολή στη Γαλλία, ο Edmond Proust **συνελήφθη ως αιχμάλωτος πολέμου τον Μάιο/Ιούνιο του 1940**, αλλά **απελευθερώθηκε τον Αύγουστο του 1941** (λόγω του ότι ήταν βετεράνος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου).

Ενώ επέστρεψε στη δουλειά του ως καθηγητής, η επιθυμία του να συμμετάσχει στον αγώνα για την απελευθέρωση της χώρας του γινόταν όλο και πιο έντονη. Ως εκ τούτου, **το 1942, δημιούργησε μια αυτόνομη ομάδα αντιστασιακών**, αποτελούμενη από φίλους του, η οποία λειτουργούσε **ανεξάρτητα από άλλες ομάδες**.

Το 1943 εντάχθηκε στην “Organisation Civile et Militaire” (μία οργάνωση αντιστασιακών που εκτελούσε μυστικές αποστολές για την καταπολέμηση των ναζιστών κατακτητών) και σύντομα **έγινε επικεφαλής του τοπικού τμήματος (τον Αύγουστο του 1943)**.

Τον Ιανουάριο του 1944, όταν η “Organisation Civile et Militaire” ενώθηκε με τις δυνάμεις της εσωτερικής αντίστασης στον **μυστικό στρατό (“Armée secrète”)**, ο Edmond Proust **έγινε ηγετική**

φυσιογνωμία της περιοχής και συνέβαλε στο να αποκτήσει η οργάνωση στρατιωτική δομή.

Οι συμμαχικές δυνάμεις (Βρετανία, ΗΠΑ) και η γαλλική «σκιώδης κυβέρνηση» (αποτελούμενη από άνδρες που είχαν καταφύγει στο Λονδίνο και οργάνωναν από εκεί αντιστασιακές αποστολές) υποστήριξαν τη δημιουργία της “Forces Françaises de l’Intérieur” (στρατιωτική οργάνωση των ανταρτών που μετατράπηκε σε επίσημο γαλλικό στρατό μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο). **Τον Αύγουστο του 1944, ο Edmond Proust έγινε περιφερειακός επικεφαλής των “Forces Françaises de l’Interieur”** από τις συμμαχικές δυνάμεις. Υπό τη διοίκηση του Προυστ οι διάφορες αντιστασιακές οργανώσεις που διοικούσε είχαν **μεγάλο μερίδιο στην προετοιμασία της απόβασης των συμμαχικών στρατευμάτων στη Γαλλία - την D-Day (την 6η Ιουνίου 1944)**: Εντόπισαν, διέσωσαν και έκρυψαν υλικό και στρατιωτικό εξοπλισμό που είχαν ρίξει τα συμμαχικά αεροπλάνα σε κοντίνεορ. Διακινδύνευσαν τη ζωή τους όταν έκαναν επιθέσεις σε δρόμους, κατέστρεψαν σιδηροδρομικές γραμμές, έκοψαν τηλεφωνικές γραμμές προκειμένου να διαταράξουν τις γερμανικές προμήθειες και επικοινωνίες. Έδιναν πληροφορίες στα συμμαχικά στρατεύματα και κατά την άφιξη των απελευθερωτικών στρατευμάτων, προμήθευαν τους στρατιώτες με ό,τι ήταν απαραίτητο και διαθέσιμο - διακινδυνεύοντας καθημερινά την ίδια τους τη ζωή.

Οι Γερμανοί, φυσικά, γνώριζαν για τις παραστρατιωτικές αντιστασιακές οργανώσεις, πράγμα που σήμαινε ότι ηγετικές μορφές, όπως ο Edmond Proust, κινδύνευαν περισσότερο να συλληφθούν και να φυλακιστούν ή να εκτελεστούν αμέσως για εσχάτη προδοσία. Όμως ο **Προυστ**, καταφέροντας να παραμείνει «κάτω από το γερμανικό ραντάρ», **δεν πιάστηκε και αντίθετα μπόρεσε να δώσει στην αντιστασιακή οργάνωση τη στρατιωτική δομή** που χρειαζόταν για ακραίες και ανοιχτές μάχες.

Καθώς τα συμμαχικά στρατεύματα κατευθύνονταν ανατολικά, απελευθερώνοντας τη Γαλλία και κατευθυνόμενα προς την τελική καταστροφή του ναζιστικού καθεστώτος, οι αντιστασιακοί του Προυστ εντάχθηκαν και ενίσχυσαν τα στρατεύματα από τον Οκτώβριο του 1944 έως το τέλος του πολέμου.

DANIEL BOUCHET

(1894 - 1987)

Γεννήθηκε το 1894 και ήταν γιατρός στην περιοχή Deux-Sèvre (περιοχή όπου βρίσκεται το πρώην σχολείο-συνεργάτης μας). Τον

Ιούνιο του 1940, εν μέσω του *Blitzkrieg*, έγινε **δήμαρχος της πόλης Saint-Loup-sur-Thouet** (μέχρι το 1943, οπότε και φυλακίστηκε από τους Ναζί) και έκανε ό,τι μπορούσε για να προστατεύσει τους πολίτες από τη σκληρότητα των Ναζι κατακτητών.

Τον **Ιανουάριο του 1941**, ο γιατρός **Μπουσέ χαστούκισε έναν Γερμανό μικροαπατεώνα αξιωματικό στο πρόσωπο** (ο

λόγος δεν είναι γνωστός). Ο Μπουσέ φυλακίστηκε αμέσως και **καταδικάστηκε σε θάνατο, αλλά στη συνέχεια του δόθηκε χάρη και αφέθηκε ελεύθερος.**

Ενώ συνέχιζε το έργο του τόσο ως γιατρός όσο και ως δήμαρχος, **εντάχθηκε στο δίκτυο των μυστικών υπηρεσιών “Confrérie Notre-Dame”** και αργότερα στο κίνημα “Organisation Civile et Militaire” - και οι δύο οργανώσεις δραστηριοποιήθηκαν στην αντίσταση κατά των Ναζί. Ο Μπουσέ, διακινδυνεύοντας τη ζωή του κάθε φορά σε καθημερινή βάση, αναλάμβανε **πολλά μυστικά ταξίδια** για να οργανώσει την αντίσταση κατά των κατακτητών, **βοηθούσε με αποστολές των μυστικών υπηρεσιών, στρατολογούσε νέα μέλη** για την αντιστασιακή οργάνωση και βοηθούσε σε αποστολές διάσωσης και απόκρυψης υλικού που έριχναν οι Βρετανοί σύμμαχοι με αλεξιπτώτα.

Στις **9 Αυγούστου 1943 ο Μπουσέ συνελήφθη από τους Ναζί, φυλακίστηκε (στη φυλακή του Πουατιέ) και καταδικάστηκε εκ νέου σε θάνατο στις 18 Δεκεμβρίου 1943.** Αλλά, ίσως λόγω της καλής φυσικής του κατάστασης, η ποινή του **μετατράπηκε σε**

ισόβια καταναγκαστική εργασία. Αυτό σήμαινε ότι στις 24 Ιανουαρίου 1944 **απελάθηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Μπούχενβαλντ** στη Γερμανία.

Το στρατόπεδο συγκέντρωσης Μπούχενβαλντ ήταν ένα από τα λίγα στρατόπεδα συγκέντρωσης που βρισκόνταν στη μέση της Γερμανίας και βρισκόταν κοντά σε μια σειρά από μεγάλες εγκαταστάσεις παραγωγής αεροπλάνων και στρατιωτικών αεροσκαφών και όπλων. Οι Ναζί έστελναν κρατούμενους από όλη την Ευρώπη για να κάνουν καταναγκαστική εργασία κάτω από φρικτές συνθήκες διαβίωσης επειδή «χρειάζονταν» εργάτες για να διατηρήσουν την παραγωγή στρατιωτικών όπλων σε λειτουργία.

Κατά τη διάρκεια της κράτησής του στο Μπούχενβαλντ, ο Ντανιέλ Μπουσέ συνέχισε να βοηθά τους συγκρατούμενούς του ως όσο μπορούσε.

Εκτός από χιλιάδες άλλους εργάτες καταναγκαστικών έργων, ο **Bouchet επέζησε** και επέστρεψε στην πόλη του όταν τελείωσε ο πόλεμος. Συνέχισε την εργασία του ως γιατρός και **παρέμεινε πολιτικά ενεργός μέχρι το 1973.** Ως **συνιδρυτής του “Conservatoire de la Résistance et de la Déportation”** (μία οργάνωση αφιερωμένη στην ανάμνηση των ναζιστικών θηριωδιών που διαπράχθηκαν στη Γαλλία και το αντιστασιακό έργο πολλών Γάλλων), **αφιέρωσε μεγάλο μέρος του χρόνου του να διδάσκει στις νεότερες γενιές τις αξίες της αντίστασης μέχρι το θάνατό του το 1986.**

GÉRARD PICHOT

(1921 - 2010)

Γεννημένος στο μικρό χωριό Tourtenay (στην περιοχή του Deux-Sèvres, όπου βρίσκεται επίσης το σχολείο των πρώην Γάλλων εταίρων μας), ο νεαρός αγρότης Gérard Pichot **εντάχθηκε στο γαλλικό αντιστασιακό κίνημα “Organisation Civile et Militaire” στην νεαρή ηλικία των 22 ετών.**

Έχοντας ανατραφεί ως ρεπουμπλικάνος με ανθρωπιστικές αξίες, ήταν αυτονόητο γι' αυτόν και **όλη του την οικογένεια να συμμετάσχουν στην αντίσταση** κατά της ναζιστικής κατοχής. Ως εκ τούτου, ο Gérard, μαζί με τον πατέρα του Léonce Pichot, τον πεθερό του, τον κουνιάδο του και μερικούς άλλους αγωνιστές της αντίστασης σχημάτισαν **μια ομάδα μυστικών αντιστασιακών που ανέλαβαν διάφορες παραστρατιωτικές αποστολές** κατά των κατακτητών.

Τον **Ιούνιο του 1943**, η αποστολή της ομάδας ήταν **να βρει και να διασώσει υλικό σε δύο δοχεία με αλεξιπτώτα που έπεσαν από βρετανικά αεροπλάνα.** Το υλικό μεταφέρθηκε στο χωριό και κρύφτηκε μακριά από τους Ναζί σε μυστικά κελάρια. Αλλά οι **Ναζί**, που γνώριζαν για τέτοιες μυστικές αποστολές, **ερεύνησαν και συνέλαβαν τα περισσότερα μέλη της ομάδας στις 9 Αυγούστου 1943.** Ο Gérard Pichot, ο οποίος δεν βρισκόταν στο αγρόκτημά του εκείνη την ημέρα, **συνελήφθη 10 ημέρες αργότερα (19 Αυγούστου 1943).**

Μετά από μερικές εβδομάδες στη φυλακή (στο Πουατιέ), **απελάθηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Buchenwald στη Γερμανία τον Ιανουάριο του 1944.**

Το στρατόπεδο συγκέντρωσης Μπούχενβαλντ βρισκόταν κοντά σε διάφορες στρατιωτικές εγκαταστάσεις παραγωγής, όπου οι Ναζί **ανάγκαζαν τους εργάτες σε καταναγκαστική εργασία για να παράγουν αεροπλάνα, ρουκέτες και άλλα στρατιωτικά όπλα, κυρίως σε υπόγειους χώρους παραγωγής, όπου ένας από αυτούς ονομαζόταν “Mittelbau Dora”.**

Στις **10 Νοεμβρίου 1944**, ο **Gérard Pichot μεταφέρθηκε** από το στρατόπεδο συγκέντρωσης Buchenwald στο **εργοστάσιο παραγωγής “Dora”**, όπου αρχικά έπρεπε να εργαστεί σε μια μονάδα μεταφοράς υλικών στο υπόγεια εργοτάξιο. Αργότερα μεταφέρθηκε στην αποθήκη, γεγονός που διευκόλυνε λίγο τη ζωή του.

Όταν στις **αρχές Απριλίου 1945**, το **στρατόπεδο συγκέντρωσης απελευθερώθηκε**, ο Gérard Pichot ήταν επιτέλους ελεύθερος, και **μετά από ένα μακρύ και επικίνδυνο ταξίδι, επέστρεψε στο Παρίσι στις 8 Μαΐου 1945** - την ημέρα που η Ναζιστική Γερμανία παραδόθηκε και ο πόλεμος τελείωσε.

Ο Gérard Pichot και άλλοι επιζήσαντες μαχητές της αντίστασης ίδρυσαν το **“Conservatoire de la Résistance et de la Déportation”** (μια οργάνωση για την ανάμνηση της ναζιστικής κατοχής και της γαλλικής αντίστασης εναντίον της) **το 1986**. Οι άοκνες προσπάθειες του Gérard Pichot μετά τον πόλεμο επικεντρώθηκαν στις νέες γενιές: απευθυνόταν στους μαθητές για να τους διδάξει τις αξίες για τις οποίες το αντιστασιακό κίνημα είχε αγωνιστεί και **καλούσε τους νέους να βρίσκονται σε εγρήγορση κάθε φορά που τα ανθρώπινα δικαιώματα κινδύνευαν και να υπερασπίζονται τις αξίες της ανθρωπότητας**.

ROBERT DOISNEAU

(1912 – 1994)

Γεννημένος στο Gentilly (κοντά στο Παρίσι) το 1912, ο Robert Doisneau έγινε επαγγελματίας χαράκτης, και από το 1931 εργάστηκε ως ταλαντούχος φωτογράφος.

Έχοντας **απαλλαχτεί από τη στρατιωτική θητεία** κατά την έναρξη του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, βρήκε δουλειά **ως βιομηχανικός φωτογράφος** στην εταιρεία αυτοκινήτων Renault από το 1934, αλλά **απολύθηκε το 1939** καθώς είχε δεν τήρησε τις προθεσμίες αρκετές φορές.

Τα πολεμικά γεγονότα που οδήγησαν στην κατοχή της Βορείου Γαλλίας, συμπεριλαμβανομένου του Παρισιού, **τον Ιούνιο του 1940**, έκανε τον Robert Doisneau **να φύγει από το Παρίσι και να κρυφτεί με φίλους του κοντά στο Bordeaux** στη δυτική Γαλλία για αρκετούς μήνες. Ωστόσο, καθώς το μεγαλύτερο μέρος της Γαλλίας βρισκόταν υπό γερμανικό έλεγχο και τη λεγόμενη «ελεύθερη Γαλλία» κυβερνούσε η δωσιλογική κυβέρνηση του Βισύ, **ο Doisneau αποφάσισε να επιστρέψει στο Παρίσι - και να γίνει άνθρωπος της αντίστασης.**

Δεν εντάχθηκε σε κάποια από τις μεγαλύτερες ή μικρότερες αντιστασιακές ομάδες, αλλά δούλεψε με έναν περίπου απομονωμένο τρόπο: αξιοποιώντας τις ικανότητες και τα ταλέντα του ως χαράκτης και φωτογράφος, **έφτιαχνε πλαστές ταυτότητες για διωκόμενους ανθρώπους**, διακινδυνεύοντας τη ζωή του για να βοηθήσει άλλους να ξεφύγουν. Σε ένα περιστατικό, όταν ο χρόνος ήταν πολύ λίγος για να φτιάξει μια ψεύτικη ταυτότητα για έναν άνθρωπο ονόματι Serge Dobhowski, ο Robert Doisneau **δεν δίστασε καν να δώσει τη δική του πραγματική ταυτότητα στον Serge** - μια ενέργεια που θα είχε σίγουρα κοστίσει τη δική του ζωή, καθώς και του Serge Dobhowski, αν είχε αποκαλυφθεί.

Έχοντας παραμείνει **στην αντίσταση ανεξιχνίαστος μέχρι την απελευθέρωση της Γαλλίας**, ο Robert Doisneau και ο δημοσιογράφος Pierre Betz **άρχισαν από νωρίς ήδη από τις αρχές του 1945 μια σειρά φωτογραφικών ρεπορτάζ για τους** “imprimeurs

clandestins” (παράνομοι δημοσιογράφοι) για τους άγνωστους ως επί το πλείστον μαχητές της αντίστασης που είχαν διακινδυνεύσει τη ζωή τους δημιουργώντας πλαστά χαρτιά και ταυτότητες.

Μετά τον πόλεμο, ο Robert Doisneau έγινε ένας από τους πιο διάσημους και πιο δημοφιλείς φωτογράφους της Γαλλίας. Μέχρι σήμερα, πολλές από τις ασπρόμαυρες φωτογραφίες του από το Παρίσι πωλούνται σε καταστήματα αναμνηστικών.

GINETTE MARS *alias* CLAUDE VAILLANT**(1925 – 2013)**

Η Ginette Mars γεννήθηκε και μεγάλωσε στο Παρίσι πριν η οικογένειά της μετακομίσει στην πόλη Sainte-Néomaye (στην περιοχή Deux-Sèvres) το 1938.

Τόσο ο πατέρας της, αστυνομικός, όσο και η μητέρα της συμμετείχαν ενεργά στο κίνημα της αντίστασης. Σε νεαρή ηλικία, **μόλις 17,5 ετών, η Ginette επέστρεψε στο Παρίσι για να ενταχθεί σε μια ομάδα αντιστασιακών και ανταρτών με το όνομα “Michel”**. Προκειμένου να αποκρύψει την πραγματική της ταυτότητα, **αποκαλούσε τον εαυτό της Claude Vaillant** από τότε.

Η Ginette/Claude **ήταν μια πολύ θαρραλέα νεαρή γυναίκα**, που ολοκλήρωσε μεγάλο αριθμό πολύ επικίνδυνων αποστολών: **Έγραψε, τύπωσε και διένειμε φυλλάδια αντίστασης και οργάνωσε διαδηλώσεις γυναικών κατά των ελλείψεων εφοδίων**. Αφού οι Γερμανοί εισήγαγαν την καταναγκαστική εργασία για όλους τους Γάλλους άνδρες, **οργάνωσε πλαστές**

ταυτότητες και χαρτιά και βοήθησε στην απόκρυψη πολλών ανδρών. Συνέταξε επίσης πλαστές ταυτότητες για τις οικογένειες ανθρώπων που είχαν εκτελεστεί ή απελαθεί σε στρατόπεδα συγκέντρωσης - μια πολύ επικίνδυνη αποστολή, επειδή οι οικογένειες αυτές παρακολουθούνταν από τους Ναζί. Ως μέλος της οργάνωσης “L'Assistance Française” **παρακολουθούσε τις εκτελέσεις, τις απελάσεις, τα βασανιστήρια και άλλες θηριωδίες που διέπρατταν οι Ναζί και οι συνεργαζόμενοι Γάλλοι**.

Τον **Ιούνιο του 1944**, ενώ ο πατέρας της συνέχισε την αντίσταση στο Παρίσι (κάνοντας χρήση της θέσης του ως αστυνομικός), εκείνη και η μητέρα της **επέστρεψαν στο σπίτι τους στο Sainte-**

Νέοмайе. Μέχρι τον Σεπτέμβριο εργάστηκε με τους “Francs-Tireurs et Partisans” (παράτυπος στρατός και οργάνωση ανταρτών που έγινε μέρος του τακτικού στρατού μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο) **ως αξιωματικός σύνδεσμος και ήταν υπεύθυνη για την καθοδήγηση των συμμαχικών αλεξιπτωτιστών σε κρυψώνες,** ενώ συμμετείχε **σε αποστολές σαμποτάζ** ανατινάζοντας σιδηροδρομικές γραμμές και γερμανικά φορτηγά για να κόψει τις γραμμές ανεφοδιασμού.

Μετά την απελευθέρωση της περιοχής από τους συμμάχους στις αρχές **Σεπτεμβρίου 1944,** η Claude Vaillant / Ginette Mars συνέχισε το πολύτιμο έργο της **στον γαλλικό στρατό ως γραμματέας στο αρχηγείο του γαλλικού στρατού, αλλά επέστρεψε στην πολιτική της ζωή τον Ιούνιο του 1945.**

10

Η ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ο ελληνοϊταλικός πόλεμος και η γερμανική εισβολή

Με την άνοδο του Χίτλερ στην εξουσία (1933), η Γιουγκοσλαβία, η Ελλάδα, η Ρουμανία και η Τουρκία θα ξεπεράσουν τις διαφορές τους και θα συνάψουν, το 1934, το Βαλκανικό Σύμφωνο, μια τετραμερή αμυντική συμφωνία. Ωστόσο, στη συνέχεια η Γιουγκοσλαβία και η Ρουμανία στράφηκαν προς τη Γερμανία και την Ιταλία, ενώ η Ελλάδα ήταν σταθερά προσανατολισμένη προς την Αγγλία. Όταν όμως οι Ιταλοί κατέλαβαν βίαια την Αλβανία (1939), η αγγλογαλλική αντίδραση δεν ήρθε ποτέ.

Το πρωί της 28ης Οκτωβρίου 1940, η Ιταλία γνωστοποίησε στην ελληνική κυβέρνηση την πρόθεσή της να καταλάβει τμήματα της ελληνικής επικράτειας. Η απάντηση του Έλληνα πρωθυπουργού: «Λοιπόν, είμαστε σε πόλεμο», έφερε τους Ιταλούς εισβολείς στο ελληνικό έδαφος. Τα ιταλικά στρατεύματα έπληξαν τις ελληνικές δυνάμεις στα ελληνοαλβανικά σύνορα, αλλά τα ιταλικά σχέδια απέτυχαν. Το φασιστικό καθεστώς του Μουσολίνι είχε ταπεινωθεί στα μάτια του εταίρου του Χίτλερ, ο οποίος ήταν εξαιρετικά αντίθετος σε μια επίθεση κατά της Ελλάδας. Έτσι, οι Ιταλοί περίμεναν τη γερμανική υποστήριξη για να κάμψουν την ελληνική αντίσταση.

Τον Απρίλιο του 1941, οι Γερμανοί εισέβαλαν στην Ελλάδα. Οι σκληρές μάχες και οι γερμανικές απώλειες δεν εμπόδισαν τους Γερμανούς να διασπάσουν την ελληνική γραμμή άμυνας. Ο στρατός συνθηκολόγησε, ενώ η ελληνική κυβέρνηση και ο

βασιλιάς κατέφυγαν στην Αίγυπτο. Οι Γερμανοί κατέλαβαν την Αθήνα στις 27 Απριλίου 1941.

Κατοχή και αντίσταση (1941-44)

Από τον Απρίλιο του 1941 επιβλήθηκε στην Ελλάδα τριπλή κατοχή- οι Βούλγαροι και οι Ιταλοί, με τη βοήθεια των Γερμανών, έγιναν εταίροι τους στην κατοχή της Ελλάδας. Η αντίσταση στον κατακτητή αρχίζει σχεδόν αμέσως.

Πρώτα παραδείγματα αντίστασης ήταν οι ιστορίες του Κωνσταντίνου Κουκίδη και των φοιτητών Γλέζου και Σάντα. Ο Κουκίδης ήταν ένας Έλληνας στρατιώτης που εκτελούσε καθήκοντα σημαιοφύλακα στην Ακρόπολη στις 27 Απριλίου 1941, την ημέρα που οι Γερμανοί εισέβαλαν στην Αθήνα. Μόλις οι πρώτοι Γερμανοί στρατιώτες ανέβηκαν στην Ακρόπολη και απαίτησαν από τον Κουκίδη να κατεβάσει την ελληνική σημαία και να υψώσει αντ' αυτής τη σβάστικα, ο στρατιώτης κατέβασε την ελληνική σημαία, τυλίχτηκε με αυτήν και πήδηξε από τον βράχο της Ακρόπολης αντί να υψώσει τη ναζιστική σημαία. Στη δεύτερη περίπτωση, ήταν τη νύχτα της 30ής Μαΐου 1941, όταν δύο νεαροί φοιτητές, ο Μανώλης Γλέζος και ο Απόστολος Σάντας, ανέβηκαν στον Ιερό Βράχο της Ακρόπολης και χωρίς να γίνουν αντιληπτοί από τους Γερμανούς φρουρούς πλησίασαν τον ιστό και κατέβασαν την σβάστικα.

Ο ελληνικός λαός αγωνίζεται να αντιμετωπίσει τις απάνθρωπες συνθήκες της κατοχής. Οι κατακτητές αρπάζουν τον πλούτο της χώρας. Η πείνα θερίζει το λαό. Δεκάδες χιλιάδες θάνατοι. Αυτά όμως δεν κάμπουν το ηθικό του λαού και έτσι αρχίζει η αντίσταση. Αρχικά ήταν προϊόν αυθόρμητων ενεργειών μεμονωμένων πολιτών ή μικρών ομάδων πολιτών, αλλά σταδιακά πήρε οργανωμένη μορφή με την ίδρυση αντιστασιακών οργανώσεων.

Αστική αντίσταση

Η ελληνική αντίσταση ήταν ενεργή και στις αστικές περιοχές. Οι τυπογράφοι που βρίσκονταν σε υπόγεια και εγκαταλελειμμένες

αποθήκες τύπωναν ακούραστα νυχθημερόν φυλλάδια που προέτρεπαν τον ελληνικό λαό να πάρει θέση και να κάνει υπομονή «γιατί η ελευθερία ήταν κοντά». Σε άλλες περιπτώσεις, δημόσιοι υπάλληλοι παρατείναν σκόπιμα τη γραφειοκρατία και εμπόδιζαν τις διαδικασίες, όπως στο παράδειγμα των σιδηροδρομικών υπαλλήλων που απεργούσαν για να εμποδίσουν τα τρένα γεμάτα εργάτες καταναγκαστικής εργασίας να ξεκινήσουν για τα γερμανικά στρατόπεδα συγκέντρωσης.

Στις 28 Φεβρουαρίου 1943, η κηδεία του ποιητή Κωστή Παλαμά μετατράπηκε σε αυθόρμητη διαδήλωση του λαού της Αθήνας κατά των κατακτητών. Στις 5 Μαρτίου 1943, μια γενική απεργία στην πρωτεύουσα ακύρωσε την επιστράτευση Ελλήνων εργατών που επρόκειτο να σταλούν στη Γερμανία για να εργαστούν στα εκεί εργοστάσια. Στις 22 Ιουλίου του ίδιου έτους, η παναθηναϊκή διαδήλωση που διαμαρτυρόταν για τη σχεδιαζόμενη βουλγαρική είσοδο στη Θεσσαλονίκη πνίγηκε στο αίμα από τα γερμανικά τανκς.

Ένοπλη αντίσταση

Ο σχηματισμός πυρήνων αντίστασης εντός της ελληνικής επικράτειας άρχισε να διαμορφώνεται αμέσως μετά τη γερμανική εισβολή.

Το 1941 και το 1942 δημιουργήθηκαν οι τρεις σημαντικότερες αντιστασιακές οργανώσεις: το Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο (ΕΑΜ), Μεγαλύτερη και μία από τις μαζικότερες στην Ευρώπη, ο Εθνικός Δημοκρατικός Ελληνικός Στρατός (ΕΔΕΣ), η Εθνική και Κοινωνική Απελευθέρωση (ΕΚΚΑ).

Το Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο (ΕΑΜ) ιδρύθηκε το 1941 και συνδέθηκε με αριστερά κόμματα. Σύντομα ανέπτυξε ένα στρατιωτικό σκέλος, τον Ελληνικό Εθνικό Απελευθερωτικό Στρατό (ΕΛΑΣ), ο οποίος εξαπέλυσε έναν ολοκληρωτικό ανταρτοπόλεμο εναντίον των κατοχικών δυνάμεων και των τοπικών συνεργατών τους, ο οποίος διαδραματίστηκε κυρίως στις ορεινές περιοχές της αγροτικής Ελλάδας.

Ήδη από τα μέσα του 1943 οι αντάρτικες ομάδες είχαν επιφέρει σοβαρά πλήγματα στους κατακτητές και είχαν καταφέρει να απελευθερώσουν μέρος της ορεινής ενδοχώρας, η οποία ονομάστηκε Ελεύθερη Ελλάδα. Ο αντιστασιακός κόσμος πολεμούσε τον κατακτητή, αλλά και οραματιζόταν ένα καλύτερο μέλλον για την ελληνική κοινωνία.

Με την πάροδο του χρόνου, οι αντιστασιακές οργανώσεις απέκτησαν πολιτικό χαρακτήρα- οι συγκρούσεις μεταξύ τους θα ήταν αναπόφευκτες. Ωστόσο, δεν έλειπε η συνεργασία- η ανατίναξη της γέφυρας του Γοργοποτάμου (1942) ήταν το αποκορύφωμα της κοινής προσπάθειας κατά του κατακτητή. Η ανατίναξη της γέφυρας καθυστέρησε για αρκετές εβδομάδες τον ανεφοδιασμό των Γερμανών που πολεμούσαν στην Αφρική, ανύψωσε το ηθικό των Ελλήνων και δόξασε τον ένοπλο αγώνα στη συνείδηση των Συμμάχων.

Γερμανικά αντίποινα

Η γερμανική στάση απέναντι στους Έλληνες έγινε αδίστακτη μετά τη συνθηκολόγηση της Ιταλίας (1943). Τα αντίποινα για κάθε Γερμανό που σκοτωνόταν έδειχναν ότι οι ζωές των Ελλήνων εκτιμούνταν λιγότερο από τις ζωές των Γερμανών. Οι κατοχικές δυνάμεις απαντούσαν στις αντιστασιακές ενέργειες με αντίποινα, καίγοντας και καταστρέφοντας πόλεις και χωριά και εκτελώντας τους κατοίκους τους. Το Δίστομο, τα Ανώγεια και τα Καλάβρυτα είναι χαρακτηριστικοί τόποι μαρτυρίου.

Η Σφαγή των Καλαβρύτων ή το Ολοκαύτωμα των Καλαβρύτων αναφέρεται στη σχεδόν εξόντωση του ανδρικού πληθυσμού και την ολοκληρωτική καταστροφή της πόλης των Καλαβρύτων στις 13 Δεκεμβρίου 1943. Στις αρχές Δεκεμβρίου 1943, η 117η Μεραρχία

Jäger του γερμανικού στρατού ξεκίνησε μια αποστολή με την ονομασία Επιχείρηση Καλάβρυτα, με σκοπό να περικυκλώσει τους αντάρτες της Ελληνικής Αντίστασης στην ορεινή περιοχή γύρω από τα Καλάβρυτα. Κατά τη διάρκεια της επιχείρησης, 78 Γερμανοί στρατιώτες, οι οποίοι είχαν αιχμαλωτιστεί από τους αντάρτες τον Οκτώβριο, εκτελέστηκαν από τους απαγωγείς τους. Σε απάντηση, ο διοικητής της γερμανικής μεραρχίας, στρατηγός Karl Von Le Suire διέταξε προσωπικά τα «αυστηρότερα μέτρα»- τη δολοφονία του ανδρικού πληθυσμού των Καλαβρύτων στις 10 Δεκεμβρίου 1943. Συνολικά, 693 άμαχοι σκοτώθηκαν κατά τη διάρκεια των αντιποίνων της Επιχείρησης Καλάβρυτα. 28 κοινότητες -πόλεις, χωριά, μοναστήρια και οικισμοί- καταστράφηκαν.

Ένα άλλο παράδειγμα, η πόλη της Θεσσαλονίκης, άδειασε από ένα ενεργό στοιχείο, το εβραϊκό στοιχείο. Το 96% των Εβραίων της Θεσσαλονίκης, δηλαδή 46.091 άτομα, κατέληξαν στο στρατόπεδο συγκέντρωσης του Άουσβιτς, παρά τα μεγάλα ποσά που είχαν καταβάλει στους Γερμανούς για να διατηρήσουν την ελευθερία τους. Λίγοι από αυτούς, όπως και άλλοι Έλληνες, θα ξαναέβλεπαν την Ελλάδα μετά το Άουσβιτς.

Τέλος της κατοχής

Στις 12 Οκτωβρίου 1944 οι γερμανικές δυνάμεις αποσύρθηκαν από την Αθήνα και η κατοχή έληξε. Στις 18 Οκτωβρίου ο πρωθυπουργός υψώνει την ελληνική σημαία στον ιερό βράχο της Ακρόπολης. Όταν οι Γερμανοί έφυγαν από την Ελλάδα, άφησαν πίσω τους παντού καταστροφές.

Δεν ήταν μόνο οι νεκροί - θύματα των θαλάμων αερίων, της πείνας, των εκτελέσεων (από το 1940 έως το 1944 πάνω από 520.000 Έλληνες έχασαν τη ζωή τους - το 7% του πληθυσμού - ένα από τα υψηλότερα ποσοστά στην Ευρώπη) αλλά και υλικές καταστροφές (δάση, ναυτιλία, δίκτυο μεταφορών).

Ο ελληνικός λαός πλήρωσε υψηλό τίμημα για την ελευθερία.

ΛΕΛΑ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ

(1898 – 8 Σεπτεμβρίου 1944)

Ήρωας της εθνικής αντίστασης που εκτελέστηκε από τους Γερμανούς στις 8 Σεπτεμβρίου 1944.

Η Λέλα Μινοπούλου, όπως ήταν το πατρικό της όνομα, γεννήθηκε το 1898 στη Λίμνη Ευβοίας. Το 1916 παντρεύτηκε τον φαρμακοποιό Νικόλαο Καραγιάννη και μαζί απέκτησαν 7 παιδιά.

Αν και ο σύζυγός της είχε φαρμακείο στο κέντρο της Αθήνας και ένα διώροφο σπίτι όπου διέμενε η οικογένειά τους, η μεσοαστική άνεση της Λέλας δεν σήμαινε ότι δεν την απασχολούσε η δεινή κατάσταση που έπληξε τη χώρα της όταν **οι Ιταλοί και οι Γερμανοί**

κατέλαβαν τελικά την Ελλάδα το 1941.

Αντιθέτως, από την **αρχή της κατοχής της Αθήνας από τις δυνάμεις του Άξονα, οργάνωσε, χρηματοδότησε και ηγήθηκε ενός υπόγειου δικτύου αντίστασης στην πόλη**, το οποίο αρχικά αποτελούνταν από τον σύζυγό της και τα επτά παιδιά της, αλλά τελικά αριθμούσε περισσότερα από 100 ενεργά μέλη της αντίστασης.

Η Λέλα Καραγιάννη **χρησιμοποίησε τις διασυνδέσεις της στη μεσοαστική και μεγαλοαστική τάξη με Έλληνες δημόσιους υπαλλήλους και αξιωματούχους που υπηρετούσαν σε διάφορες υπηρεσίες και υπουργεία της ελληνικής κυβέρνησης που σχετιζόταν με τον Άξονα για να αποσπάσει πολύτιμες πληροφορίες και στοιχεία που θα προωθούσε αργότερα στις**

βρετανικές διασυνδέσεις της στη Βόρεια Αφρική, κυρίως στην Αίγυπτο.

Επιπλέον, χρησιμοποιούσε **το δικό της σπίτι ως ασφαλές καταφύγιο και κρησφύγετο για αντιστασιακούς μαχητές** που διέφευγαν από τους Γερμανούς ή για Βρετανούς αξιωματικούς των μυστικών υπηρεσιών που περνούσαν από την Αθήνα με μυστικότητα στο δρόμο τους προς το αρχηγείο των Συμμάχων στη Βόρεια Αφρική.

Το 1941 συνελήφθη για πρώτη φορά από τους Ιταλούς, αλλά αφέθηκε ελεύθερη λόγω έλλειψης αποδεικτικών στοιχείων. Ο γιος της Γιώργος και οι κόρες της Ιωάννα και Ηλέκτρα συνελήφθησαν επίσης, αλλά συνέχισε τις υπόγειες επιχειρήσεις της. Κατάφερε να τους απελευθερώσει και να τους βοηθήσει να διαφύγουν στην Αίγυπτο.

Ωστόσο, **συνελήφθη και πάλι στις 11 Ιουλίου 1944, αυτή τη φορά από τους Γερμανούς, μαζί με πέντε από τα παιδιά της. Ο σύζυγός της και δύο από τα παιδιά της είχαν καταφέρει να διαφύγουν.** Τους πήγαν όλους στη φυλακή και τους βασάνισαν. **Τη χτύπησαν, την έκαψαν, την άφησαν χωρίς νερό και την απείλησαν ότι τα παιδιά της θα εκτελούνταν αν δεν παρέδιδε τα υπόλοιπα μέλη του αντιστασιακού της δικτύου.** Δεν υπέκυψε ποτέ και μάλιστα δήλωσε ότι "το να την απειλούν με τη ζωή των παιδιών της είναι άσκοπο, αφού οι ζωές τους ανήκουν στην Ελλάδα και το αίμα τους θα έπνιγε τελικά τους Ούννους".

Η Καραγιάννη **εκτελέστηκε τελικά στις 8 Σεπτεμβρίου 1944** από εκτελεστικό απόσπασμα μαζί με άλλους 27 Έλληνες αιχμαλώτους.

Μεταπολεμικά η προσφορά της **αναγνωρίστηκε ως εθνική ηρωίδα**, η χάλκινη προτομή της βρίσκεται στο Εθνικό Ελληνικό Πολεμικό Μουσείο και δίπλα στην κατοικία της στήθηκε άγαλμα, το οποίο βρίσκεται ακόμα στο κέντρο της Αθήνας δίπλα στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο και φέρει πλάκα στη μνήμη της. Επίσης, η Ακαδημία Αθηνών της έχει απονείμει το Βραβείο Αρετής και Αυτοθυσίας.

ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΛΟΥΚΑΣ ΚΑΡΡΕΡ και ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Όταν ξέσπασε ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος, υπήρχαν περίπου 275 Εβραίοι που ζούσαν στη **Ζάκυνθο** στο Ιόνιο Πέλαγος. **Μέχρι το 1943 το νησί βρισκόταν υπό ιταλικό έλεγχο και οι Εβραίοι παρέμειναν αλώβητοι**, ωστόσο, μετά την πώση του Μουσολίνι, οι Γερμανοί κατέλαβαν τα ιταλικά εδάφη και στις 9 Σεπτεμβρίου 1943 μια γερμανική δύναμη αποβίβαστηκε στο νησί.

Ο Γερμανός διοικητής **διέταξε να συγκεντρωθούν όλοι οι Εβραίοι** για να **απελαθούν στην ηπειρωτική χώρα** και από εκεί στα στρατόπεδα της Πολωνίας.

Για να προετοιμάσει την απέλαση, ο Γερμανός αξιωματικός **κάλεσε τον Έλληνα δήμαρχο, Λουκά Καρρέρ, και τον διέταξε να ετοιμάσει έναν κατάλογο όλων των Εβραίων** του νησιού. Ο δήμαρχος απευθύνθηκε στον ηγέτη της τοπικής εκκλησίας, **τον μητροπολίτη Χρυσόστομο** για βοήθεια. Ο Χρυσόστομος προθυμοποιήθηκε **να διαπραγματευτεί με τους Γερμανούς** και είπε στον Καρρέρ να **κάψει τον κατάλογο με τα ονόματα των**

Εβραίων. Στη συνέχεια πλησίασε τον Γερμανό διοικητή και τον παρακάλεσε να μην απελάσει τους Εβραίους. Οι Εβραίοι ήταν Έλληνες πολίτες, είπε. Δεν είχαν κάνει κακό στους γείτονές τους και δεν άξιζαν να τιμωρηθούν με απέλαση. Όταν ο Γερμανός όμως δεν ήθελε να ακούσει επιμένοντας να παραλάβει τον κατάλογο όλων των Εβραίων της περιοχής, τότε ο Χρυσόστομος πήρε ένα χαρτί, **έγραψε το όνομα του δημάρχου και το δικό του και το παρέδωσε.** «Εδώ είναι ο **κατάλογος των Εβραίων που απαιτήσατε**», είπε.

Οι γερμανικές αρχές ήταν αποφασισμένες να συνεχίσουν τα σχέδιά τους. Συνειδητοποιώντας ότι η προσπάθειά τους να σταματήσουν την απέλαση απέτυχε, ο Μητροπολίτης και ο δήμαρχος **προειδοποίησαν τους Εβραίους του νησιού**, τους είπαν να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους και **να κρυφτούν στα βουνά**. Ο Χρυσόστομος υποσχέθηκε ότι οι Έλληνες κάτοικοι του νησιού θα τους παρείχαν τροφή και καταφύγιο. Τα δύο τρίτα των Εβραίων ακολούθησαν τις οδηγίες και παρέμειναν κρυμμένοι μέχρι την απελευθέρωση του νησιού.

Τον Αύγουστο-Σεπτέμβριο του 1944 ήρθαν τρία μικρά γερμανικά πλοία για να απελάσουν τους Εβραίους. Ωστόσο, η μικρή γερμανική δύναμη δεν μπόρεσε να μαζέψει όλους τους Εβραίους και η κοινότητα έμεινε σχετικά αλώβητη.

Στις 14 Μαρτίου 1978, το Yad Vashem αναγνώρισε τον Λουκά Γεώργιο Καρρέρ και τον Μητροπολίτη Δημήτριο Χρυσόστομο ως Δίκαιους μεταξύ των Εθνών. Η θαρραλέα πράξη τους περιλαμβάνεται στα σχολικά προγράμματα στο Ισραήλ και διδάσκεται στους Ισραηλινούς μαθητές.

ΚΑΠΕΤΑΝ ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ (ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ) (1929 - 2000)

Ο Δημήτρης Δημητρίου, γεννημένος το 1921, ήταν Έλληνας στρατιωτικός που υπηρέτησε στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο εναντίον των Ιταλικών Δυνάμεων ως ανθυπολοχαγός της Ελληνικής Δύναμης Ιππικού και αργότερα σε ένα τάγμα βαρέως πυροβολικού κατά τη διάρκεια του αγώνα εναντίον του Γερμανικού Στρατού στη Βόρεια Ελλάδα.

Μετά τη συνθηκολόγηση του ελληνικού στρατού, ήταν ένας από τους πρώτους εκπαιδευμένους στη Στρατιωτική Ακαδημία στρατιώτες που μπήκαν στην ένοπλη ανταρτική αντίσταση ως μέλος του Εθνικού Απελευθερωτικού Στρατού (ΕΛΑΣ), όπου άλλαξε το όνομά του σε καπετάν Νικηφόρος («αυτός που φέρει τη νίκη»).

Ο Νικηφόρος ήταν γνωστός για την ένοπλη αντίστασή του κατά των δυνάμεων του Άξονα στην κατεχόμενη Ελλάδα και για τη συμμετοχή του στην έκρηξη της γέφυρας του Γοργοποτάμου, γνωστή ως *Επιχείρηση Χάρλινγκ*.

Η Επιχείρηση Harling, γνωστή ως Μάχη του Γοργοποτάμου στην Ελλάδα, ήταν μια αποστολή της Βρετανικής Ειδικής Υπηρεσίας Επιχειρήσεων (SOE) στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, σε συνεργασία με τις ελληνικές αντιστασιακές ομάδες ΕΔΕΣ και ΕΛΑΣ, η οποία κατέστρεψε την αυστηρά φυλασσόμενη οδογέφυρα του Γοργοποτάμου στην Κεντρική Ελλάδα στις 25 Νοεμβρίου 1942. Αυτή ήταν μια από τις πρώτες μεγάλες πράξεις δολιοφθοράς στην κατεχόμενη από τον Άξονα Ευρώπη.

Η δύναμη που ήταν διαθέσιμη για την επιχείρηση αριθμούσε 150 άνδρες: η δωδεκαμελής βρετανική ομάδα, η οποία θα αποτελούσε την ομάδα κατεδάφισης, 86 άνδρες του ΕΛΑΣ και 52 άνδρες του ΕΔΕΣ, οι οποίοι θα παρείχαν κάλυψη και θα εξουδετέρωναν τη φρουρά. Ο Νικηφόρος ανήκε στην ομάδα του ΕΛΑΣ που είχε αναλάβει να εξουδετερώσει τη φρουρά του βόρειου φυλακίου.

Σύμφωνα με το σχέδιο, η επίθεση επρόκειτο να πραγματοποιηθεί στις 11:00 μ.μ. της 25ης Νοεμβρίου. Η επίθεση στα φυλάκια της φρουράς στα δύο άκρα της γέφυρας ξεκίνησε σύμφωνα με το πρόγραμμα, αλλά συνεχίστηκε πολύ περισσότερο από τον αρχικά προβλεπόμενο χρόνο. Ήταν με τη θαρραλέα στρατιωτική ηγεσία του Νικηφόρου που τελικά καταστράφηκαν τα φυλάκια και η Επιχείρηση μπόρεσε να προχωρήσει για να γίνει επιτυχής και να αποτελέσει ένα σημαντικό πλήγμα για τον γερμανικό ανεφοδιασμό των δυνάμεων του Άξονα της Βόρειας Αφρικής.

Μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, ο Νικηφόρος φυλακίστηκε ως αποτέλεσμα του ελληνικού εμφυλίου πολέμου που ακολούθησε αμέσως μετά τον Μεγάλο Πόλεμο και αποφυλακίστηκε το 1952.

Στη συνέχεια έγινε ενεργός πολιτικός εκφραστής και παραγωγικός συγγραφέας. Πέθανε το 2000 αναγνωρισμένος από φίλους και εχθρούς για τη συμβολή του στην ελληνική Αντίσταση.

ΜΑΝΩΛΗΣ ΓΛΕΖΟΣ και ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΣΑΝΤΑΣ

(9 Σεπτεμβρίου 1922 – 30 Μαρτίου 2020 και
22 Φεβρουαρίου 1922 – 30 Απριλίου 2011)

Μια από τις πιο ταπεινωτικές στιγμές όχι μόνο για την Ελλάδα, αλλά για ολόκληρη την ανθρωπότητα ήταν όταν στις 27 Απριλίου 1941 υψώθηκε η σβάστικα στο λόφο της Ακρόπολης, στο λίκνο της δημοκρατίας και του δυτικού πολιτισμού. Ήταν η ημέρα που τα γερμανικά στρατεύματα εισήλθαν στην Αθήνα για να πάρουν τον έλεγχο της παραδομένης πόλης. Η στιγμή που η ναζιστική σημαία κυμάτισε στον ουρανό της Αττικής σηματοδότησε την έναρξη τρεισήμισι χρόνων πόνου, πείνας και θανάτου.

Ωστόσο, δύο νέοι άνδρες, μόλις 18 ετών, έκαναν μια ηρωική κίνηση που αργότερα αποδείχθηκε η αρχή της μεγάλης ελληνικής αντίστασης κατά των Ναζί.

Στις 30 Μαΐου 1941 ο Μανώλης Γλέζος και ο Απόστολος Σάντας ανέβηκαν στην Ακρόπολη και κατέβασαν τη σβάστικα, η οποία βρισκόταν εκεί από τις 27 Απριλίου 1941, όταν οι ναζιστικές δυνάμεις εισήλθαν στην Αθήνα. Αυτό ενέπνευσε όχι μόνο τους

Έλληνες, αλλά όλους τους υποταγμένους, να αντισταθούν στην κατοχή και καθιέρωσε και τους δύο ως δύο διεθνείς αντιναζιστικούς ήρωες. Το ναζιστικό καθεστώς αντέδρασε καταδικάζοντας τους δράστες σε θάνατο ερήμην τους, αλλά δεν έμαθαν ποιοι ήταν παρά μόνο πολύ αργότερα.

Ο Μανώλης Γλέζος, γεννημένος στις 9 Σεπτεμβρίου 1922, είναι Έλληνας αριστερός πολιτικός και αντάρτης, γνωστός για τη συμμετοχή του στην αντίσταση του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Γεννημένος στη Νάξο, ο Γλέζος μετακόμισε στην Αθήνα το 1935 μαζί με την οικογένειά του, όπου τελείωσε το γυμνάσιο. Κατά τη

διάρκεια των γυμνασιακών του χρόνων στην Αθήνα εργάστηκε επίσης ως υπάλληλος φαρμακείου. Εισήχθη στην Ανώτατη Σχολή Οικονομικών και Εμπορικών Σπουδών (γνωστή σήμερα ως Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών) το 1940. **Το 1939, μαθητής ακόμη του Γυμνασίου, ο Γλέζος συμμετείχε στη δημιουργία αντιφασιστικής ομάδας νεολαίας κατά της ιταλικής κατοχής.**

Με την έναρξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου ζήτησε να καταταγεί στον ελληνικό στρατό στο αλβανικό μέτωπο κατά της Ιταλίας, αλλά απορρίφθηκε επειδή ήταν ανήλικος. Αντ' αυτού, **εργάστηκε ως εθελοντής για το ελληνικό Υπουργείο Οικονομίας.** Κατά τη διάρκεια της κατοχής της Ελλάδας από τον Άξονα, εργάστηκε για τον **Ελληνικό Ερυθρό Σταυρό** και τον δήμο Αθηναίων.

Ο Γλέζος **συνελήφθη από τις γερμανικές δυνάμεις κατοχής στις 24 Μαρτίου 1942** και υποβλήθηκε σε φυλάκιση και βασανιστήρια. Ως αποτέλεσμα της μεταχείρισής του, προσβλήθηκε από **φυματίωση**. Συνελήφθη στις 21 Απριλίου 1943 από τις ιταλικές δυνάμεις κατοχής και πέρασε τρεις μήνες στη φυλακή.

Μετά τον πόλεμο είχε μια πραγματικά δραστήρια πολιτική καριέρα που διήρκεσε δεκαετίες και η οποία ολοκληρώθηκε με την εκλογή του ως μέλους του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου το 2014, σε ηλικία 92 ετών.

Ο Απόστολος Σάντας (22 Φεβρουαρίου 1922 - 30 Απριλίου 2011), κοινώς γνωστός ως Λάκης, ήταν Έλληνας βετεράνος της Αντίστασης κατά της Κατοχής της Ελλάδας από τον Άξονα κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

Ο Απόστολος Σάντας γεννήθηκε το 1922 στην Πάτρα. Η οικογένειά του **μετακόμισε στην Αθήνα το 1934.** Ολοκλήρωσε τη δευτεροβάθμια εκπαίδευσή του στην Αθήνα και έγινε δεκτός στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών, **ολοκληρώνοντας τις νομικές του σπουδές μετά την απελευθέρωση της χώρας από τη ναζιστική κατοχή το 1944.** Το 1942 εντάχθηκε στο νεοσύστατο **Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο (ΕΑΜ)** και ένα χρόνο αργότερα στο αντάρτικο του ΕΛΑΣ, με το οποίο **συμμετείχε σε αρκετές μάχες** με τα στρατεύματα του Άξονα σε όλη την Κεντρική Ελλάδα.

Μετά την Κατοχή, λόγω των αριστερών του πεποιθήσεων, **στάλθηκε σε εσωτερική εξορία στην Ικαρία το 1946 και στη συνέχεια στη Μακρόνησο το 1948. Κατάφερε να διαφύγει στην Ιταλία, από όπου πήγε στον Καναδά όπου του χορηγήθηκε πολιτικό άσυλο. Έζησε στον Καναδά μέχρι το 1962, οπότε επέστρεψε στην Ελλάδα, όπου πέρασε το υπόλοιπο της ζωής του. Στις 30 Απριλίου 2011 πέθανε στην Αθήνα, σε ηλικία 89 ετών. Ο Σάντας έλαβε πολυάριθμα βραβεία από διάφορους φορείς στην Ελλάδα και σε άλλες συμμαχικές χώρες.**

ΤΟ ΕΥΠΟΛΗΤΟ ΤΑΓΜΑ

Το Ευπόλυτο Τάγμα αναφέρεται σε μια ομάδα περίπου 160 παιδιών που αντιστάθηκαν στη γερμανική κυριαρχία στην πόλη της Θεσσαλονίκης κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και της ναζιστικής κατοχής στην Ελλάδα.

Ο γερμανικός στρατός κατέλαβε την πόλη της Θεσσαλονίκης στη Βόρεια Ελλάδα, τη δεύτερη μεγαλύτερη ελληνική πόλη, στις 8 Απριλίου 1941. Μια από τις πρώτες ενέργειες των κατακτητών ήταν να καταλάβουν όλα τα κυβερνητικά κτίρια για να χρησιμοποιηθούν για τη στέγαση των διοικητικών

τους υπηρεσιών και των χώρων κράτησης. Υπό αυτό το πρίσμα, όλα τα ορφανοτροφεία της περιοχής εκκαθαρίστηκαν από τα παιδιά τους και ξαφνικά εκατοντάδες παιδιά βρέθηκαν άστεγα χωρίς οικογένεια, στέγη, ρούχα ή φαγητό.

Ως εκ τούτου, στην προσπάθειά τους να επιβιώσουν, τα ορφανά οργανώθηκαν σε μια δική τους ομάδα αντίστασης, με κύριο σκοπό να κλέβουν τρόφιμα και προμήθειες από τους Γερμανούς και τους συνεργάτες τους στη μαύρη αγορά και η οποία έγινε γνωστή ως Τάγμα Ευπόλητων λόγω της έλλειψης παπουτσιών και ρουχισμού των μελών της.

Το Ευπόλυτο Τάγμα είχε αυστηρή ιεραρχία και οργάνωση και οι αποστολές σχεδιάζονταν και εκτελούνταν προσεκτικά. Η βασική τους μέθοδος για την κλοπή προμηθειών ήταν μια ομάδα να ακολουθεί φορτηγά και οχήματα που μετέφεραν τρόφιμα και μια άλλη να προκαλεί αντιπερισπασμό ώστε να τα επιβραδύνει. Στη συνέχεια, η πρώτη ομάδα παιδιών ανέβαινε στα κινούμενα

φορηγά και ξεφόρτωνε όσο το δυνατόν περισσότερες προμήθειες πριν το όχημα πάρει ξανά ταχύτητα.

Οι **προμήθειες** δεν μοιράζονταν μόνο μεταξύ των ορφανών της ομάδας, αλλά και **με πολλούς πολίτες της Θεσσαλονίκης** που υποφέρανε από την πείνα και την ανέχεια. Αυτοί οι νεαροί «Ρομπέν των Δασών» **έκλεβαν επίσης όπλα για να τα δώσουν στους αντάρτες της περιοχής** και μερικές φορές **έκρυβαν αντιστασιακούς που έτρεχαν να ξεφύγουν.**

Όταν οι δραστηριότητές τους γίνονταν όλο και πιο επιζήμιες για τις τοπικές δυνάμεις κατοχής, **πολλά ορφανά έχασαν τη ζωή τους** κατά τη διάρκεια των αποστολών τους, καθώς οι Γερμανοί στρατιώτες είχαν λάβει εντολή να πυροβολούν μόλις τα δουν.

Ωστόσο, το Ξυπόλυτο Τάγμα **συνέχισε τις αντιστασιακές του δραστηριότητες μέχρι το τέλος της ναζιστικής κατοχής στην Ελλάδα το 1944.**

ΜΕΡΟΣ 3ο

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

11

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΥ ΣΕ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΚΑΙ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Σχεδόν έναν αιώνα μετά την άνοδο του Χίτλερ στην εξουσία και καθώς οι τελευταίοι λίγοι επιζώντες που θα μπορούσαν να πουν στις νέες γενιές για τη ναζιστική τρομοκρατία πεθαίνουν, η ανάγκη να διατηρηθεί ζωντανή η μνήμη τόσο των θυμάτων όσο και των φρικαλεοτήτων που διέπραξαν οι εθνικοσοσιαλιστές, μετατοπίζεται σε ευθύνη κυρίως των εκπαιδευτικών, καθώς εμείς είμαστε αυτοί που πρέπει να δώσουμε στις νεότερες γενιές μας προσανατολισμό και να φυτέψουμε τους σπόρους στις καρδιές τους για μια ελεύθερη, ειρηνική Ευρώπη που ευδοκιμεί με τη φιλία και τη διαφορετικότητα.

Τα αναλυτικά προγράμματα σπουδών Ιστορίας, φυσικά, περιλαμβάνουν την εθνικοσοσιαλιστική εποχή, συνήθως παρέχοντας γεγονότα και αριθμούς που παραμένουν αφηρημένα μεγέθη και συχνά οδηγούν τους ανθρώπους να ταυτίζουν τον Εθνικοσοσιαλισμό με τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Το γεγονός ότι ο Χίτλερ στόχευε στον πόλεμο από την αρχή, δεν πρέπει, ωστόσο, να συσκοτίζει το γεγονός ότι ο εθνικοσοσιαλισμός ήταν κάτι πολύ περισσότερο από ένα πολιτικό κίνημα. Ο εθνικοσοσιαλισμός ήταν μια ολοκληρωμένη κοσμοθεωρία που περιελάμβανε όλες τις πτυχές της ζωής και ως εκ τούτου απαιτείται να αντιμετωπιστεί σε όλους τους τομείς της εκπαίδευσης.

Ξεκινώντας με εργασίες μνήμης στα σχολικά μαθήματα, εκτός της Ιστορίας, και σε εργασίες ευρωπαϊκών σχεδίων είναι μια πρόκληση, καθώς υπάρχουν αρκετές παγίδες. Η πρώτη και χειρότερη από αυτές τις παγίδες είναι η αντιμετώπιση του ζητήματος της ενοχής. Ειδικά οι Γερμανοί μαθητές συχνά αρνούνται να ασχοληθούν με το Ναζιστική εποχή λέγοντας ότι δεν είναι ένοχοι. Αυτό είναι αλήθεια, αλλά η αντιμετώπιση του εθνικοσοσιαλισμού δεν έχει να κάνει με την ενοχή, τουλάχιστον όχι με τη μεταφορά ενοχής. Έχει να κάνει με το να μάθουμε από το παρελθόν προκειμένου να διαμορφώσουμε την παρουσία μας και να δημιουργήσουμε ένα καλό, ειρηνικό μέλλον. Η επισήμανση αυτού του γεγονότος ξανά και ξανά είναι υψίστης σημασίας όταν ασχολούμαστε με τον εθνικοσοσιαλισμό.

Αυτό το τελευταίο μέρος του αναγνωστικού θεωρείται ότι αποτελεί μια μικρή κατευθυντήρια γραμμή για τους εκπαιδευτικούς και τους συντονιστές των έργων, ώστε να βοηθήσουν στην αντιμετώπιση του θέματος με τους μαθητές.

Το πρώτο κεφάλαιο αναφέρεται στα ιστορικά και βιογραφικά κείμενα που παρουσιάζονται σε αυτό το αναγνωστικό. Μαζί με τις εργασίες με τις οποίες ασχολήθηκαν οι διεθνείς ομάδες των μαθητών κατά τη διάρκεια του προγράμματός μας "Stand up, Europe", υπάρχουν μερικές ακόμη ιδέες σχετικά με για το πώς να εργαστείτε με τα κείμενα.

Το δεύτερο κεφάλαιο ασχολείται με ορισμένες βασικές ιδέες σχετικά με το πώς μπορεί να αντιμετωπιστεί ο εθνικοσοσιαλισμός γενικά.

Το τελευταίο κεφάλαιο παρέχει τον κατάλογο των πηγών που χρησιμοποιήσαμε για να συνθέσουμε τα κείμενα και κάποιο περαιτέρω υλικό για ανάγνωση.

12

ΠΩΣ ΝΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΕΤΕ ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΚΑΙ ΤΙΣ ΒΙΟΓΡΑΦΙΕΣ

Τα ιστορικά κείμενα

Τα κείμενα για την ιστορία του εθνικοσοσιαλισμού παρέχουν στον αναγνώστη μια επισκόπηση των σημαντικότερων στοιχείων της πορείας των γεγονότων και στις τέσσερις χώρες που εμπλέκονται στο πρόγραμμα, προκειμένου να βοηθήσει τους μαθητές να δουν μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα παρά μόνο την πορεία των γεγονότων στη δική τους χώρα κατά τη διάρκεια του ναζιστικού καθεστώτος.

Κατά τη διάρκεια των ανταλλαγών των μαθητών η εργασία πάνω στα κείμενα κάθε επιμέρους χώρα ήταν μία από τις δύο κύριες πτυχές της εργασίας μνήμης.

Οι εργασίες είχαν οι εξής.

Δημιουργία Χρονολογίδας

1-2 μαθητές από κάθε χώρα σχηματίζουν μια ομάδα. Οι ομάδες πρέπει να περιλαμβάνουν 6 μαθητές το πολύ για καλή συνεργασία.

Οι μαθητές συγκεντρώνονται στις διεθνείς ομάδες τους και παίρνουν ένα από τα ιστορικά κείμενα. Π.χ. αν ξεκινήσετε με τη Γερμανία, κάθε μια από τις ομάδες παίρνει μόνο ένα από τα κείμενα για τη Γερμανία κατά τη διάρκεια του εθνικοσοσιαλισμού.

Οι μαθητές σε κάθε ομάδα αποφασίζουν οι ίδιοι αν θα χωρίσουν το κείμενο και ο κάθε μαθητής θα ασχοληθεί μόνο με μία ή δύο παραγράφους ή αν όλοι οι μαθητές θα μελετήσουν ολόκληρο το κείμενο. Προβλέπονται 30-45 λεπτά για τη μελέτη. Οι καθηγητές θα πρέπει να είναι κοντά τους για να τους βοηθήσουν με τη γλώσσα ή άλλα προβλήματα κατανόησης.

Στη συνέχεια, κάθε ομάδα μιλάει για το συγκεκριμένο κείμενό της, ενημερώνοντας η μία την άλλη σχετικά με το τι ανακάλυψε για τα γεγονότα. Καταγράφουν τα δεδομένα και τα γεγονότα σε αυτοκόλλητα. Αφήστε περιθώριο για άλλα 15-20 λεπτά.

Όλες οι ομάδες συγκεντρώνονται για να παρουσιάσουν τα ευρήματά τους σε ολομέλεια, εξηγώντας τα ευρήματά τους και στερεώνοντας τα αυτοκόλλητα στο χρονολόγιο (το οποίο έχει προετοιμαστεί από τους εκπαιδευτικούς και έχει αναρτηθεί σε έναν τοίχο).

Για να δώσουν στο χρονολόγιο μια πιο ελκυστική εμφάνιση, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να προετοιμάσουν ένα σύνολο εικόνων (που θα βρουν στο διαδίκτυο) που ταιριάζουν με τις γεγονότα.

Η χρονολωρίδα υποτίθεται ότι όχι μόνο πρέπει να παραμένει ορατή καθ' όλη τη διάρκεια της εβδομάδα ανταλλαγής για συνεχή αναφορά, αλλά και να συμπληρώνεται με τις δεδομένα των άλλων ανταλλαγών. Στο τέλος, μετά από 3-4 ανταλλαγές η χρονολωρίδα θα είναι εξαιρετικά γεμάτη, επιτρέποντας έτσι μια καλή επισκόπηση της πορείας της ιστορίας σε όλη την Ευρώπη. Για την καλύτερη διαφοροποίηση μεταξύ των διαφόρων χωρών, τα αυτοκόλλητα θα πρέπει να έχουν διαφορετικά χρώματα για κάθε χώρα.

Εάν υπάρχει αρκετός χρόνος, ορισμένες από τις ιστορικές πτυχές μπορούν να οπτικοποιηθούν με ντοκιμαντέρ (υπάρχουν πολλά που μπορείτε να βρείτε στο διαδίκτυο).

Επικέντρωση σε μεμονωμένα ιστορικά γεγονότα

Τα ιστορικά κείμενα για την Ελλάδα περιλαμβάνουν τη σφαγή των Καλαβρύτων ως ένα σύνολο κειμένων από μόνα τους. Καθώς αυτή η σφαγή είναι μια πολύ σύνθετη ιστορία, αξίζει να

αντιμετωπιστεί σε ξεχωριστό εργαστήριο (η διάταξη των ομάδων μαθητών είναι η ίδια με την παραπάνω). Παρόμοια γεγονότα που πρέπει να αντιμετωπιστούν μπορούν εύκολα να βρεθούν σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες.

Όταν εστιάζουμε σε μια από τις πολυάριθμες σφαγές και μαζικές δολοφονίες που διέπραξαν οι Ναζί σε όλες τις χώρες που είχαν καταλάβει, οι λεπτομέρειες αυτών των γεγονότων μπορούν καλύτερα να συγκεντρωθούν σε μια αφίσα ή σε μια σειρά αφισών.

Οι μαθητές στις διεθνείς ομάδες τους παίρνουν και πάλι ένα κείμενο, κρατούν σημειώσεις για τις κρίσιμες πτυχές και τις παρουσιάζουν σε μια συνεδρίαση ολομέλειας. Υλικό με τη μορφή ντοκιμαντέρ για ορισμένες περιπτώσεις είναι διαθέσιμο στο διαδίκτυο.

Οι βιογραφίες

Ως γενική προετοιμασία για την εργασία με βιογραφίες μεμονωμένων αγωνιστών της αντίστασης ή άλλων ανθρώπων που διώχθηκαν, φυλακίστηκαν, βασανίστηκαν και/ή δολοφονήθηκαν από τους Ναζί, οι μαθητές θα πρέπει να διαβάσουν μια σύντομη εισαγωγή - όπως δίνεται στο μέρος 2 παραπάνω - στις διεθνείς ομάδες τους. Αφού συζητήσουν τις σχετικές πτυχές και κρατήσουν σημειώσεις, οι ομάδες παρουσιάζουν τα αποτελέσματά τους σε ολομέλεια. Μπορούν επίσης να φτιάξουν μια αφίσα και να την εξηγήσουν στους άλλους.

Η εργασία με βιογραφίες αποδείχθηκε εξαιρετικά σημαντική κατά την εκτέλεση εργασιών μνήμης, επειδή είναι οι ατομικές ζωές των πραγματικών ανθρώπων που τραβάει πραγματικά την προσοχή και τη συμπόνια των μαθητών.

Τα ιστορικά δεδομένα, ακόμη και αν είναι συγκεντρωμένα σε ένα πολύπλοκο χρονοδιάγραμμα ή σε αφίσες, έχουν έναν αφηρημένο χαρακτήρα που συνήθως δεν αιχμαλωτίζουν τις βαθύτερες σκέψεις και τις καρδιές των μαθητών. Αλλά αυτό ακριβώς είναι που κάνει η εργασία με τις βιογραφίες: τραβάει την προσοχή των ανθρώπων, εμπλέκει συναισθήματα, μυαλά και καρδιές. Και είναι η ζωή και η μοίρα ενός ατόμου που στο τέλος κάνει τους μαθητές

να συνειδητοποιήσουν ποια καταστροφικά αποτελέσματα έχει κάθε αντιδημοκρατικό, ριζοσπαστικό, ρατσιστικό καθεστώς τόσο στα άτομα όσο και στην κοινωνία.

Ωστόσο, κατά την εισαγωγή των βιογραφιών είναι σημαντικό να παρατηρούμε προσεκτικά τις αντιδράσεις των μαθητών, ιδίως των πιο ευαίσθητων νέων. Ως εκ τούτου, οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να βρίσκονται πάντα κοντά, παρατηρώντας με προσοχή και να είναι εκεί όταν κάποιος μαθητής χρειάζεται στήριξη λόγω της ενίοτε πολύ σκληρής μοίρας που αντιμετώπισαν τα θύματα των Ναζί.

Πώς να εργάζεστε με βιογραφίες

Οι μαθητές σχηματίζουν ομάδες, αυτή τη φορά δεν πρέπει να είναι περισσότεροι από 4 μαθητές σε μια ομάδα.

Κάθε ομάδα διαβάζει τη βιογραφία που της έχει ανατεθεί. Μαζί, σκέφτονται μια φανταστική ιστορία βασισμένη στη βιογραφία. Μπορεί να είναι μια αφήγηση στο 1ο πρόσωπο (οι μαθητές μπαίνουν στη ζωή του ατόμου), ένας διάλογος, μια ημερολογιακή καταχώρηση, μια συνέντευξη ή ακόμη και ένα σύντομο θεατρικό που θα παρουσιάσει η ομάδα. Στη συνέχεια, η ομάδα προετοιμάζεται για να παρουσιάσει την ιστορία της στο κοινό.

Τα αποτελέσματα αυτού του τρόπου εργασίας με τις βιογραφίες μπορεί να είναι εκπληκτικά όσον αφορά τόσο την εφευρετικότητα των μαθητών όσο και το βάθος των συναισθημάτων που εκφράζονται. Οι ιστορίες δεν χρειάζεται να είναι μεγάλες και περίτεχνες και μπορούν -ή ακόμη και πρέπει- να βασίζονται στις πληροφορίες που παρέχονται στο βιογραφικές σημειώσεις που παρέχονται.

Οι παρακάτω ιστορίες δίνουν μια μικρή εικόνα για το τι δημιούργησαν οι ομάδες των μαθητών στο πρόγραμμα "Stand up, Europe".

Ιστορία βασισμένη στην βιογραφία της MARIE PĚTROŠOVÁ (CZ): Ένα γράμμα στην κόρη μου

Dear Milena,

I am writing this letter to your future self because I can't be with you to see you grow up.

How are you doing? Do your grandparents take good care of you? I would love to know how your life will develop while I can't be there. Along with my letter I send some pictures for you and some very nice fairy-tales. Hope you enjoy them as much as I do.

I am currently living far away from home. Bad people arrested me for doing good things and now I need to suffer for doing what I did. But it will be alright, I promise.

The story of my life is pretty adventurous. I helped other people escape from our country to Poland. It was a very good feeling - because I was doing something good. They arrested me for this "crime" three times.

If you get into trouble, don't forget that you can always play a little silly woman, it can help you a lot. They have done horrible things to me, just to prove me guilty of that little "crime" of mine.

Right now I am a bit sick from this place, mentally and physically, too, but I keep thinking of you – this helps a lot.

I wish the best of luck to you. May your life be filled with love and joy. Always remember to be truthful and kind. Especially to yourself. And don't forget other people who are in need.

With love

Marie, your mother

Σύντομο θεατρικό σκετς για την Ευπόλυτη Μεραρχία Bare-foot Battalion (GR): Ξεγελώντας τους Γερμανούς για να πάρουμε φαγητό - το θεατρικό παρουσιάστηκε εξαιρετικά

A German truck has stopped in front of a large warehouse full of food supplies for the Nazi soldiers, very early in the morning. Only a few people are on the street, walking by without taking notice of the truck. Only two German soldiers, fully armed, stay outside to secure the truck while a few others go inside to get the food in big boxes.

A group of children, all in rags and without shoes, approach the scene. They speak Greek and point at the Germans, laughing and shouting words at them that they don't understand.

The Germans get nervous because they know that children try to steal food. As the children come closer to the truck, the two soldiers shout at them: "Halt! Stop! Leave or we will fire at you!" They are preparing their guns to defend the truck ...

Meanwhile three other German soldiers bring boxes with bread and fruit to the truck. They are observed by a second group of children who hide behind a corner. One of the Germans asks the others something but they only shout back "Everything okay! See that you get the stuff as quickly as possible!" So the three lift the boxes into the truck and return to the warehouse.

While the other children in front of the truck distract the guarding soldiers, two of the other group quickly run to and jump up into the truck. The others form a line, knowing that they have to be quick and able to run as fast as they can if someone sees them or the other soldiers come back.

The two in the truck grab whatever they can get and throw it out of the truck. The children in line fetch the food and pass it on to the others ...

Suddenly there are gun shots ... fortunately the soldiers first fire into the air. The children in front of the truck run away and one of the soldiers chases them to the next corner.

Alarmed by the shooting, two other soldiers come out of the warehouse, only to see that one little boy runs away with an orange in his hand. All the others already disappeared ... leaving the food boxes half empty.

Ιστορία βασισμένη στη βιογραφία του Edmond Proust (FR): Επιστολή στην οικογένειά του

June 5, 1944

Dear family,

For the past few days we have been busy making preparations for D-Day which is supposed to start tomorrow. I am pretty agitated and I hope everything will work properly and as we have planned it. But I am also afraid of the consequences in case the allied forces will fail.

We started by saving and hiding materials for the allied forces, mainly weapons. We have stored food and water for the soldiers who are going to land tomorrow. Last night we got the last delivery and were almost caught by the Nazis. It was pretty close and we almost had to leave behind the supplies, but we managed to save everything while running strai-

ght into the woods to our camp. Thank God we escaped! I don't even want to imagine what could have gone wrong if they had caught us.

I haven't slept a wink, I was anxious about today's resistance action. We were supposed to plant explosives on three bridges just south of our base camp, but there were guards on one of the bridges, so we only succeeded in preparing two bombs. I hope the explosions will slow down the Nazis anyway. The explosion is supposed to take place the moment the invasion starts. At the same time, we'll tear down the telephone poles that lead to the German headquarters. If everything goes according to plan, this will gain the Allies a lot of time.

I also hope that the Information we gathered during the past few weeks will prove helpful as well. It was pretty hard to get any information at all because we had to hide in the forest and unfortunately the Nazis had a camp nearby. So we had to be extremely careful. We were spying them with binoculars and a friend of mine was writing down what I was telling him of the things that I could hear and understand. It was pretty scary to be that close the enemy but I think it was worth it. The information we had gathered went immediately to the headquarters in England, thanks to a courier pigeon. I hope they got the news, there's so much depending on this little pigeon ...

Wish us luck for the hours and days to come!

*I hope to see you soon,
au revoir et bisous
Edmond*

13

ΟΔΗΓΙΕΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΘΝΙΚΟΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟ

Αν και οι περισσότερες από τις πτυχές του έργου διατήρησης της μνήμης είναι επιλογές που μπορείτε να κάνετε όταν ασχολείστε με τον εθνικοσοσιαλισμό, ανάλογα με το ποιο σχολικό μάθημα διδάσκετε ή αν προετοιμάζετε μια εργασία ή ένα διεθνές συνεργατικό project, η πρώτη πτυχή που αναφέρεται θα πρέπει να είναι υποχρεωτική για να βάλετε τον εαυτό σας και τους μαθητές σας στη σωστή πορεία.

Όταν ασχολείστε με το ναζιστικό καθεστώς είναι σημαντικό να γνωρίζετε τις αντιδράσεις των μαθητών και να προσπαθείτε να εξισορροπήσετε την ευαισθησία ή την επιθετικότητα. Γενικά, η παρατήρηση, η ακρόαση, η απάντηση και η συζήτηση όλων των θεμάτων πρέπει να συνοδεύουν την ανάγνωση και την εργασία σε ομάδες μαθητών.

1 Εργασίες μνήμης - γιατί, για ποιο λόγο, πώς;

Γενικός προσανατολισμός για να ξεκινήσετε

Η διατήρηση της μνήμης σημαίνει μάθηση σχετικά με τα γεγονότα και τις (παγκόσμιες) διασυνδέσεις στην πολιτική, τις κοινωνίες και τις οικονομίες και την αντιμετώπιση της αδικίας, την τρομοκρατία, την παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τις διακρίσεις.

Η διατήρηση της μνήμης δεν σημαίνει καταδίκη ή εξύμνηση του παρελθόντος ούτε έχει να κάνει με τη μεταφορά ενοχής. Πρόκειται για την κατανόηση ότι το παρελθόν συνοδεύεται με ευθύνη όλων μας για τη διαμόρφωση των ζώων μας.

Αυτό μπορεί να γίνει καλύτερα όχι μόνο με την παρουσίαση γεγονότων, αριθμών και δεδομένων αλλά μαθαίνοντας για (και αν είναι ακόμα δυνατόν από) πραγματικά πρόσωπα. Καθώς οι ευκαιρίες να ακούσει κανείς και να συζητήσει με επιζώντες της ναζιστικής τρομοκρατίας τείνουν προς το μηδέν, προσπαθήστε να βρείτε μάρτυρες της δεύτερης γενιάς ή χρησιμοποιήστε βιογραφίες σε έντυπη μορφή.

Εκτός από το μάθημα της ιστορίας, υπάρχουν πολλά άλλα μαθήματα για την πραγματοποίηση εργασιών μνήμης: οι γλώσσες, η ηθική ή η θρησκευτική διδασκαλία ή οι τέχνες.

Οι μαθητές σας θα πρέπει να είναι στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ηλικίας 10+), αλλά αν γίνει με προσοχή και αφήνοντας στην άκρη τις πιο αποτρόπαιες πτυχές, μπορεί να είναι δυνατή και μια μικρότερη ηλικία.

Η διατήρηση της μνήμης είναι ένα πολύ καλό θέμα όταν πρόκειται για διεθνή/ ευρωπαϊκά έργα. Οι διεθνείς εργασίες σχεδίων δράσης (project) απαιτούν μεγαλύτερη εστίαση στις πτυχές του τι είναι η διατήρηση της μνήμης. Από τη στιγμή που οι μαθητές έχουν συνειδητοποιήσει ότι το έργο αφορά την κοινή ευθύνη, και όχι για την ενοχή, η εστίαση μετατοπίζεται στη δική τους συνεργασία και φιλία.

Κατά την εκτέλεση έργων σε διεθνή βάση φροντίστε οι μαθητές να εργάζονται πάντα σε διεθνείς ομάδες.

2 Η ναζιστική κοσμοθεωρία

Συνειδητοποιώντας ότι ο εθνικοσοσιαλισμός και ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος δεν είναι ταυτόσημοι, αλλά ότι ο εθνικοσοσιαλισμός ήταν μια ολοκληρωμένη κοσμοθεωρία σημαίνει ότι πρέπει να εξεταστούν μια σειρά από θέματα πέρα από τα ιστορικά και πολιτικά γεγονότα.

Ένα από αυτά τα θέματα είναι η ναζιστική φυλετική ιδεολογία των Αρίων, της φυλετικής καθαρότητας, του *Herrenmensch* κ.λπ. ή τι σήμαινε το γεγονός ότι οι Ναζί πέτυχαν γρήγορα την ιδέα της συγχώνευσης (*Gleichschaltung*) στη Γερμανία και το τι σήμαινε για την κοινωνία στο σύνολό της.

Ένα άλλο εξαιρετικά σημαντικό ζήτημα που απορρέει από τις φυλετικές - και φασιστικές - απόψεις είναι οι συστηματικές διώξεις, η κράτηση, η εξαναγκαστική εργασία και η εξόντωση ομάδων ανθρώπων που δεν ταίριαζαν στο ναζιστικό ιδεολογία.

Φυσικά, η πιο γνωστή ομάδα ανθρώπων που καταδιώχθηκε και δολοφονήθηκε είναι οι Ευρωπαίοι Εβραίοι. Το ολοκαύτωμα εκατομμυρίων Εβραίων αξίζει να αντιμετωπιστεί αυτοτελώς σε περισσότερα από μερικά μόνο μαθήματα ή ως ένα ξεχωριστό θέμα μεταξύ άλλων κατά τη διάρκεια ενός προγράμματος (project).

Υπήρχαν όμως και πολλές άλλες ομάδες που οι Ναζί καταδίωξαν, φυλάκισαν, βασάνισαν και σε πολλές περιπτώσεις δολοφόνησαν. Ειδικά στη Γερμανία -που σε μεγάλο βαθμό αγνοήθηκε- αυτές ήταν οι ομοφυλόφιλοι, οι άνθρωποι με κάποιου είδους σωματικές ή ψυχικές διαταραχές (πολλά παιδιά ανάμεσά τους), οι λεγόμενοι αντικοινωνικοί άνθρωποι, άνεργοι, πόρνες, μάρτυρες του Ιεχωβά, Σίντι και Ρομά, και τέλος όλοι όσοι είχαν διαφορετικές πολιτικές απόψεις.

Οι πληθυσμοί άλλων ευρωπαϊκών χωρών δεν διώκονταν μόνο για τις αντίθετες πολιτικές τους απόψεις (στις οποίες περιλαμβάνονταν και οι μη αντάρτες ή οι αντιστασιακοί). Αν η ναζιστική κοσμοθεωρία κατηγοριοποιούσε τους λαούς ως μη Άριους αλλά ως λεγόμενους «υπανθρώπους», τότε είτε δολοφονούνταν είτε πρώτα τους έβαζαν να κάνουν καταναγκαστική εργασία για να συνεχίσει ο Χίτλερ να παράγει όπλα κ.λπ. για τον πόλεμο.

Ένα άλλο ξεχωριστό θέμα είναι οι συστηματικές διώξεις, η κράτηση και η εκμετάλλευση των ανθρώπων γενικότερα. Εδώ, το σύστημα των στρατοπέδων συγκέντρωσης, που ήταν εξαπλωμένο σε όλη την Ευρώπη, πρόκειται να εξεταστεί σε βάθος. Τα πρώτα λεγόμενα αυτοσχέδια στρατόπεδα συγκέντρωσης δημιουργήθηκαν ήδη από τα μέσα του 1933 σε όλη τη Γερμανία, προκειμένου να κάμψουν τις αντίθετες πολιτικές απόψεις π.χ. των κομμουνιστών ή

των σοσιαλδημοκρατών. Οι ίδιοι οι Ναζί αποκαλούσαν τα στρατόπεδα αυτά στρατόπεδα εργασίας και έκαναν τον πληθυσμό να πιστέψει ότι είχαν ως μοναδικό σκοπό να κάνουν τα «αντικοινωνικά στοιχεία» να εργαστούν και να τους πείσουν για τις θετικές πτυχές της ναζιστικής «κοινότητας των ανθρώπων (*Volksgemeinschaft*)». Το γεγονός, φυσικά, ότι τα βασανιστήρια ήταν καθημερινή ρουτίνα το αρνούνται.

Το στρατόπεδο συγκέντρωσης στο Νταχάου της Γερμανίας, που ανεγέρθηκε το 1935, έγινε το πρότυπο για όλα τα άλλα στρατόπεδα συγκέντρωσης που χτίστηκαν σε όλη την Ευρώπη. Ορισμένα από τα στρατόπεδα συγκέντρωσης, π.χ. στο Άουσβιτς, ωστόσο, ήταν κάτι πολύ περισσότερο από στρατόπεδα συγκέντρωσης. Ο σκοπός τους ήταν να πραγματοποιήσουν τις συστηματικές, εξαιρετικά καλά οργανωμένες μαζικές δολοφονίες.

Όλα αυτά τα θέματα χρήζουν διεξοδικών συζητήσεων, οι οποίες μπορούν να εξεταστούν σε σχέδια δράσης (projects). Παρόλο που είναι δύσκολο να διαχωρίσετε τις πτυχές που αναφέρθηκαν, προσπαθήστε να μειώσετε τον αριθμό των θεμάτων καθώς και τον αριθμό των κειμένων ανάγνωσης με τα οποία πρέπει να εργαστείτε. Η σε βάθος αντιμετώπιση των θεμάτων απαιτεί μαθητές μεγαλύτερων ηλικιών (15+). Αλλά και οι νεότεροι μαθητές θα μπορέσουν να επεξεργαστούν πολλά από τα θέματα που αναφέρονται σε πιο γενική κλίμακα.

3 Η ναζιστική επεκτατική πολιτική και η κυριαρχία στη Γερμανία

Η πορεία των γεγονότων κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου είναι προφανώς το θέμα με το οποίο ασχολούνται οι περισσότεροι. Αλλά δυστυχώς γίνεται λόγος μόνο για μερικές σημαντικές πτυχές: η εισβολή στην Πολωνία ως αφετηρία, ο πόλεμος *Blitzkrieg* στη Γαλλία και ο πόλεμος κατά της Ρωσίας.

Ωστόσο, αξίζει να ριξουμε μια πιο προσεκτική ματιά σε μια σειρά άλλων γεγονότων κατά τη διάρκεια του πολέμου και - ίσως ακόμη περισσότερο - πριν από αυτόν, όπως η βοήθεια του Χίτλερ προς τον Φράνκο στον ισπανικό εμφύλιο πόλεμο, οι προσαρτήσεις της

Αυστρίας και της Τσεχοσλοβακίας, η εμπλοκή και η πολιτική της Ιταλίας ως μία από τις ναζιστικές συμμαχίες της Γερμανίας, η συνθήκη του Χίτλερ και του Στάλιν για την Πολωνία, η οποία ήταν η προϋπόθεση για μια επιτυχή εισβολή των στρατευμάτων του Χίτλερ.

Παρόλο που οι ευρωπαϊκές πτυχές της ναζιστικής πολιτικής είναι εξαιρετικά σημαντικές, η κυριαρχία του Χίτλερ στη Γερμανία δεν πρέπει να ξεχαστεί ή να παραμεριστεί. Ένα μεγάλο μέρος όσων επέβαλε ο Χίτλερ στη Γερμανία από το 1933 και μετά ήταν η προετοιμασία για τον πόλεμο, η συσπείρωση του γερμανικού πληθυσμού πίσω του ή μάλλον η υποταγή του στη θέλησή του, η εξασφάλιση της υποστήριξης του λαού και η προετοιμασία του για τη μάχη.

4 Η ναζιστική προπαγάνδα και οι κοινωνικοοικονομικές κρίσεις

Όλα αυτά έγιναν από έναν εξαιρετικά καλά οργανωμένο προπαγανδιστικό μηχανισμό - ένα θέμα που αναδύεται τόσο όταν μιλάμε για οποιοδήποτε άλλο από τα προαναφερθέντα όσο και όταν μπορούμε να το εξετάσουμε ξεχωριστά. Το γεγονός ότι οι Γερμανοί μπήκαν τόσο εύκολα στον πειρασμό και πείστηκαν για την ανάγκη μιας ισχυρής ηγετικής φυσιογνωμίας στη δεκαετία του 1920, πέφτοντας έτσι θύματα της πονηρής προπαγάνδας του Χίτλερ, ωστόσο, αποκαλύπτει μια σειρά από κοινωνικοοικονομικές κρίσεις που η Γερμανία, μεταξύ όλων των άλλων ευρωπαϊκών χωρών και πέραν αυτών, είχε να αντιμετωπίσει μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.

Η αντιμετώπιση αυτών των κοινωνικοοικονομικών πτυχών ενός κόσμου σε κρίση επιτρέπει συγκρίσεις μεταξύ διαφορετικών χωρών προκειμένου να αποδειχθεί ότι οι πολιτικές κρίσεις επηρεάζουν πάντα τις οικονομίες, τις κοινωνίες καθώς και τα άτομα (ένα καλό παράδειγμα είναι το χρηματιστηριακό κραχ του 1928).

Αυτό, φυσικά, δεν πρόκειται να οδηγήσει σε οποιαδήποτε μορφή δικαιολογίας για την άνοδο του Χίτλερ, την οποία οι Γερμανοί

υποστήριξαν σε μεγάλο βαθμό στα τέλη της δεκαετίας του 1920 και στις αρχές της δεκαετίας του 1930, αλλά να κάνει τους μαθητές να συνειδητοποιήσουν τη συνολική εικόνα των παγκόσμιων διασυνδέσεων.

5 Άλλες ευρωπαϊκές χώρες υπό το ναζιστικό καθεστώς

Είναι προφανές ότι όταν γίνονται εργασίες σχεδίων δράσης (projects) σε διεθνή/ευρωπαϊκή βάση, οι χώρες καταγωγής των εταίρων του project πρέπει απαραίτητως να λαμβάνονται υπόψη. Καθώς αυτό το βιβλίο παρουσιάζει τρεις άλλες χώρες εκτός από τη Γερμανία, δεν υπάρχουν πολλά να ειπωθούν.

Αξίζει, ωστόσο, να αναφερθεί ότι υπάρχουν πολλές πτυχές που μπορούν να επιλεγούν, όπως δείχνουν τα παραδείγματα που παρατίθενται παραπάνω. Το πιο σημαντικό είναι ότι το θέμα ή τα θέματα που θα επιλεγούν δεν πρέπει να επιβαρύνουν το έργο. Αντί να προσπαθείτε να παρέχετε στους μαθητές μια γενική και, ως εκ τούτου, μάλλον επιφανειακή επισκόπηση, είναι σοφότερο να επιλέξετε μόνο μια πτυχή, ώστε να μπορέσετε να προσεγγίσετε σε βάθος.

6 Γεφύρωση παρελθόντος και παρόντος

Πιθανώς το πιο σημαντικό ζήτημα όταν ασχολούμαστε με τον εθνικοσοσιαλισμό, ανεξάρτητα από το αν πρόκειται για μαθήματα ή για ένα έργο, είναι να παρέχετε πάντα μια γέφυρα από το παρελθόν στο παρόν.

Από τη μία πλευρά, η κατασκευή μιας γέφυρας επιτρέπει την απάντηση στο ερώτημα ενοχής με τον κατάλληλο τρόπο: Η ενοχή ανήκει στις προηγούμενες γενιές που υποστήριξαν, επέτρεψαν και βοήθησαν τη ναζιστική τρομοκρατία να εξαπλωθεί σε όλη την Ευρώπη. Παρόλο που οι σημερινές και οι μελλοντικές γενιές δεν είναι να κατηγορηθούν ως ένοχες για ό,τι έκαναν οι προπαππούδες και οι προγιαγιάδες τους, είναι ακριβώς αυτή η πτυχή που αναγκαστικά συνεπάγεται το δεύτερο προγεφύρωμα: Οι σύγχρονες αλλά και οι μελλοντικές γενιές πρέπει να γνωρίζουν και να αναλάβουν την κοινωνική και ατομική τους ευθύνη. Είναι η

διαρκής ευθύνη να κάνουμε ό,τι είναι δυνατόν για να αποτρέψουμε οποιοδήποτε τέτοιο καθεστώς τρομοκρατίας να έρθει ξανά στην εξουσία.

Γι' αυτό το λόγο, το αντιστάθμισμα στα (ευρωπαϊκά) έργα πρέπει πάντα να αντανakλά τις ευρωπαϊκές αξίες, την Ευρωπαϊκή Ένωση, τις διεθνείς φιλίες και τα σχετικά με αυτά, με τον κατάλληλο τρόπο και αφιερώνοντας ένα σημαντικό μερίδιο του χρόνου σε συζητήσεις, καθώς και σε παιχνίδια και σε ελεύθερο χρόνο για τους μαθητές.

Μια άλλη γέφυρα μεταξύ του παρελθόντος και του παρόντος/μέλλοντος αφορά τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζουμε σήμερα το εθνικοσοσιαλιστικό καθεστώς.

Από τη μία πλευρά, αυτό ολοκληρώνει τον κύκλο του έργου της μνήμης απαντώντας στο ερώτημα γιατί να επικεντρωθεί κανείς στη διατήρηση της μνήμης: Η μνήμη του παρελθόντος είναι σημαντική για να μπορέσουμε να διδαχθούμε από αυτό, να αποτρέψουμε κάθε είδους δικτατορία και καθεστώς τρομοκρατίας και να οικοδομήσουμε θετικά πάνω σε ένα ειρηνικό μέλλον για όλους.

Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν αρκετές ελλείψεις της πολιτικής, αλλά και των κοινωνιών και των ατόμων που πρέπει να αντιμετωπιστούν. Αυτή η πτυχή σίγουρα αφορούσε τους Γερμανούς πολύ περισσότερο από οποιονδήποτε άλλο λαό στην Ευρώπη, καθώς υπάρχουν πολλά ζητήματα που έχουν αφεθεί στη λήθη - συχνά σκόπιμα.

Γνωρίζοντας, ή μάλλον μαθαίνοντας, για το τι έκαναν οι εθνικοσοσιαλιστές σε όλους όσους δεν συμμορφώνονταν και δεν υποστήριζαν τις απόψεις τους είναι ένα αποφασιστικό βήμα.

Κάνοντας ένα βήμα παραπέρα, χτίζοντας έτσι γέφυρες, περιλαμβάνει να συζητήσουμε για τις σημερινές σχέσεις μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών και να αποκαλύψουμε το τι πρέπει επειγόντως να διευθετηθεί καλύτερα, όχι μόνο όσον αφορά απλώς τις απαιτήσεις για αποζημιώσεις (π.χ. για την Ελλάδα), αλλά και όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο οι μικρότερες ευρωπαϊκές χώρες (όπως η Τσεχική Δημοκρατία) και οι μεγαλύτερες και δυναμικότερες χώρες (όπως η Γερμανία και η Γαλλία) αλληλεπιδρούν σε πολιτική βάση.

Τελικά, υπάρχει ένα πλήθος θεμάτων που πρέπει να αντιμετωπιστούν όταν ξεκινάει κανείς με το έργο της διατήρησης της μνήμης σε ευρωπαϊκή βάση, τα παραπάνω παραδείγματα του τι μπορεί να αντιμετωπιστεί δίνουν μόνο μια επιφανειακή εικόνα.

Ωστόσο, ανεξάρτητα από το πόσο μικρό θεωρείτε ότι είναι το έργο σας, αξίζει κάθε προσπάθεια (και απαιτούνται πολλές προσπάθειες και κοινές δυνάμεις για την προετοιμασία και την υλοποίηση ενός τέτοιου έργου). Το πιο ικανοποιητικό αποτέλεσμα ενός τέτοιου έργου είναι ότι οι νέοι Ευρωπαίοι που αναλαμβάνουν την πρόκληση να ασχοληθούν με οποιαδήποτε πτυχή του ναζιστικού καθεστώτος συναντιούνται για πρώτη φορά ως ξένοι και αποχαιρετιούνται ως φίλοι.

14

ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ

1 Πηγές που χρησιμοποιήθηκαν για τη σύνταξη των ιστορικών κειμένων

Καθώς τα κείμενα για την πορεία των γεγονότων κατά τη διάρκεια του εθνικοσοσιαλιστικού καθεστώτος συντάχθηκαν από τους συντονιστές καθηγητές του προγράμματος, οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν ως επί το πλείστον γράφτηκαν στις αντίστοιχες μητρικές μας γλώσσες - τσεχική, γαλλική, γερμανική και ελληνική - και στη συνέχεια είτε μεταφράστηκαν ή απευθείας γράφτηκαν στα αγγλικά.

Όλα τα κείμενα που παρουσιάζονται σε αυτό το αναγνωστικό δεν είχαν ποτέ σχεδιαστεί ως κείμενα με επιστημονικό χαρακτήρα, αλλά γράφτηκαν με γνώμονα τους μαθητές μας. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο δεν υπάρχουν παραθέματα και παραπομπές στα κείμενα, καθώς αυτά θα αποσπούσαν την προσοχή ή και θα προβλημάτιζαν τους μαθητές, μειώνοντας την εστίασή τους στην πορεία των γεγονότων που ήταν και ο στόχος του προγράμματος.

Επομένως, οι πηγές που παρατίθενται παρακάτω δεν αποτελούν παρά μια πολύ μικρή επιλογή από ό,τι είναι διαθέσιμο στο διαδίκτυο και, φυσικά, πολύ περισσότερο από έναν ανεκτίμητο αριθμό βιβλίων.

Γερμανία

Ιστορία

Geschichte und Geschehen bilingual. 20th Century. Klett, Stuttgart 2008
National Socialism. 1933-1945. Verlag Cornelsen, Berlin 2011

Exploring History. The Third Reich. Westermann, Braunschweig 2014

<https://www.dhm.de/lemo>

<https://www.bpb.de>

<https://www.bundesarchiv.de/DE/Navigation/Finden/Epochen/Deutsches-Reich-Nationalsozialismus/deutsches-reich-nationalsozialismus.html>

<https://www.britannica.com/event/Nazism>

https://www.bundestag.de/parlament/geschichte/parlamentarismus/drittes_reich

Resistance:

<https://www.gdw-berlin.de/en/home/> (English version)

https://de.wikipedia.org/wiki/Widerstand_gegen_den_Nationalsozialismus

<https://www.pirmasens.de/leben-in-ps/kultur/gedenkprojekt/dezentrale-gedenkorte/hauptstrasse-58/>

Τσεχία

Ιστορία

<https://www.dw.com/de/hitlers-krieg-in-der-tschechoslowakei/a-17492609>

<https://deutsch.radio.cz/der-griff-nach-prag-hitlers-einmarsch-1939-8112006>

<https://www.dhm.de/lemo/kapitel/ns-regime/aussenpolitik/besetzung-des-sudetengebietes-1938.html>

https://military-history.fandom.com/wiki/Protectorate_of_Bohemia_and_Moravia

https://en.wikipedia.org/wiki/Protectorate_of_Bohemia_and_Moravia

<https://www.rafmuseum.org.uk/research/online-exhibitions/czechoslovak-squadrons-in-raf/>

<https://dvojka.rozhlas.cz/ani-ne-20letou-prevadecku-nechali-porodit-doma-a-pak-ji-poslali-do-ravensbrucku-7449665>

<https://www.mistapametinaroda.cz/?id=25&lc=en>

<https://www.holocaust.cz/de/geschichte/>

Resistance:

https://de.wikipedia.org/wiki/Tschechoslowakischer_Widerstand_1939–1945

https://en.wikipedia.org/wiki/Resistance_in_the_Protectorate_of_Bohemia_and_Moravia

<https://english.radio.cz/70th-anniversary-special-czech-resistance-during-world-war-ii-8260872>

<https://www.myjsmetonevzdali.cz/temata/konec-ceskoslovenska-a-druha-svetova-valka/zahranicni-odboj/>

https://military-history.fandom.com/wiki/Czech_resistance_to_Nazi_occupation

https://military-history.fandom.com/wiki/1st_Czechoslovak_Partisan_Brigade_of_Jan_Žižka

Γαλλία

Ιστορία

https://de.wikipedia.org/wiki/Deutsche_Besetzung_Frankreichs_im_Zweiten_Weltkrieg

<https://www.bpb.de/themen/europa/frankreich/152983/erinnerungen-an-eine-dunkle-zeit-kollaboration-und-widerstand-in-frankreich/>

<https://www.dhm.de/lemo/kapitel/der-zweite-weltkrieg/kriegsverlauf/besatzungsregime-in-frankreich.html>

Resistance:

<https://de.wikipedia.org/wiki/Résistance>

<http://www.deuframat.de/konflikte/krieg-und-aussoehnung/frankreich-und-deutschland-im-zweitem-weltkrieg/widerstand.html>

https://fr.wikipedia.org/wiki/Résistance_intérieure_française

<https://www.crrl.fr>

Ελλάδα

Ιστορία

<https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/article/greece>

https://en.wikipedia.org/wiki/Axis_occupation_of_Greece

https://en.wikipedia.org/wiki/German_invasion_of_Greece

https://de.wikipedia.org/wiki/Holocaust_in_Griechenland

<https://www.wsws.org/de/articles/2021/04/06/grie-a06.html>
Κατοχή της Ελλάδας 1941-1944 - Βικιπαίδεια
Εθνική αντίσταση στην Ελλάδα- Βικιπαίδεια
[https://el.wikipedia.org/wiki/Βαλκανικό_Σύμφωνο_\(1934\)](https://el.wikipedia.org/wiki/Βαλκανικό_Σύμφωνο_(1934))

Resistance:

https://en.wikipedia.org/wiki/Greek_resistance
<https://greekreporter.com/2021/10/28/the-statistics-of-pride-greek-resistance-to-axis-forces-longest-in-europe/>
<https://www.geni.com/projects/Greek-Resistance-Movements-during-WWII/25432>
<https://neoskosmos.com/en/2020/10/26/life/books/new-research-on-the-greek-resistance-in-the-second-world-war/>

2 Πηγές που χρησιμοποιήθηκαν για τις βιογραφίες (including pictures)

Εκτός από τις ιστορικές πτυχές της Ευρώπης υπό το καθεστώς τρόμου του εθνικοσοσιαλισμού, δεν υπάρχει σχεδόν καθόλου βιβλιογραφία σε άλλες γλώσσες εκτός από τις αντίστοιχες μητρικές, όταν πρόκειται να μάθουμε για μεμονωμένα πρόσωπα.

Οι βιογραφίες του παρόντος βιβλίου φαίνονται επομένως σε μεγάλο βαθμό να αποτελούν την πρώτη, μάλλον μικρή, προσπάθεια παρουσίασης βιογραφικών σημειώσεων για την προσωπική μοίρα ατόμων σε ένα κοινό που δεν είχε μέχρι σήμερα επίγνωση των προσώπων αυτών.

Γερμανία

Oskar Brill:

<https://stolpersteine-kl.de/stolpersteine-in-kaiserslautern/biografie-oskar-brill/>
<http://haeftlingsdatenbank.gedenkstaette-neustadt.de/oskar-brill/>

Ludwig Gehm:

https://www.gdw-berlin.de/en/recess/biographies/index_of_persons/biographie/view-bio/ludwig-geh/?no_cache=1

<https://www.philosophisch-politische-akademie.de/laden/publikationen/zur-ppa-und-ihren-mitgliedern/der-treue-partisan-ein-deutscher-lebenslauf-ludwig-gehm/>

Philipp Mees:

<https://stolpersteine-kl.de/stolpersteine-in-kaiserslautern/biografie-philipp-mees/> (including picture)

https://de.wikipedia.org/wiki/Philipp_Mees

Jonathan Volk:

<https://stolpersteine-kl.de/stolpersteine-in-kaiserslautern/biografie-jonathan-volk/> (including picture)

Oswald Damian:

https://de.wikipedia.org/wiki/Oswald_Damian (including picture)

<http://haeftlingsdatenbank.gedenkstaette-neustadt.de/oswald-damian/>

https://de.frwiki.wiki/wiki/Oswald_Damian

<https://www.deutsche-digitale-bibliothek.de/item/TAFHJHO-CIOM6PRRR5OSOT34DVW7A7JLC>

Elisabeth Groß:

https://de.wikipedia.org/wiki/Elisabeth_Groß (including picture)

http://www.mainz1933-1945.de/fileadmin/Rheinessenportal/Teilnehmer/mainz1933-1945/Textbeitraege/Arenz_Morch_Elisabeth_Gross.pdf

Τεχνία

Jan Kubiš:

<https://www.mistapametinaroda.cz/?id=25&lc=en>

https://de.wikipedia.org/wiki/Jan_Kubiš (including picture)

<https://www.mistapametinaroda.cz/?lc=cs&id=25>

Jan Smudek:

https://de.wikipedia.org/wiki/Jan_Smudek (including picture)

https://www.denik.cz/z_domova/jan-smudek-nepolapitelny-jan.html

<https://english.radio.cz/jan-smudek-real-laszlo-casablanca-8103761>

Josef Fahrner:

<https://memorial-archives.international/de/entities/show/546f664c759c02ca678bc7ab> (including picture)

Marie Pětrošová:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Marie_Pětrošová (including picture)
<https://www.mujrozhlas.cz/osudove-zeny/ani-ne-20letou-prevadecku-nechali-porodit-doma-pak-ji-poslali-do-ravensbrucku-osudove>

Josef Bryks:

https://en.wikipedia.org/wiki/Josef_Bryks (including)
<https://temata.rozhlas.cz/nezdolny-utekar-josef-bryks-se-stal-pred-lohou-nekolika-filmu-8154230>

František Pecháček:

[https://cs.wikipedia.org/wiki/František_Pecháček_\(gymnasta\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/František_Pecháček_(gymnasta)) (including picture)

Γαλλία

Robert Doisneau:

<https://www.crrl.fr/module-Contenus-viewpub-tid-2-pid-132.html> (including picture)

Daniel Bouchet:

<https://www.crrl.fr/module-Contenus-viewpub-tid-2-pid-205.html> (including picture)

Ginette Mars:

<https://www.crrl.fr/module-Contenus-viewpub-tid-2-pid-241.html> (including picture)

Edmond Proust:

<https://www.crrl.fr/module-Contenus-viewpub-tid-2-pid-39.html> (including picture)

Gérard Pichot:

<https://www.crrl.fr/module-Contenus-viewpub-tid-2-pid-133.html> (including picture)

Delphin Debenest:

<https://www.crrl.fr/module-Contenus-viewpub-tid-2-pid-230.html>
(including picture)

Ελλάδα**Lela Karagianni:**

<https://www.sansimera.gr/biographies/1463> (including picture)
https://www.alfavita.gr/koinonia/297830_san-simera-h-iroida-tis-ethnikis-antistasis-leka-karagianni-ekteleitai-apo-toys
https://el.wikipedia.org/wiki/Λελα_Καραγιαννη

Loukas Carrer and Metropolitan Chrysostomos:

<https://www.yadvashem.org/righteous/stories/chrysostomos-karre-ri.html> (including picture)
<https://www.mixanitouxronou.gr/ean-apofasise-na-apelasete-tous-evreous-tha-parete-ki-emena-i-iroiki-apantisi-tou-mitropolitou-zakintou-stous-germanous-pou-esose-272-simpolites-tou-apo-veveo-tha-nato/>

Captain Nikiforos:

<https://ethniki-antistasi-dse.gr/kapetan-nikiforos.html> (including picture)
<https://el.wikipedia.org/wiki/>

Manolis Glezos and Apostolos Santas:

https://en.wikipedia.org/wiki/Manolis_Glezos (including picture)
https://en.wikipedia.org/wiki/Apostolos_Santas
<https://greece.greekreporter.com/2019/05/30/the-day-two-teenage-greeks-took-down-the-nazi-flag-from-the-acropolis/>

The Barefoot Bataillon:

<https://www.mixanitouxronou.gr/to-ksypolito-tagma-ta-orfana-pou-petaksan-sto-dromo-oi-germano-i-kai-kataferan-na-epiviosoun-i-tainia-gia-ti-zoi-tous-stin-opoia-protagonistisan-metapolemika/> (including picture)
<https://www.newsbeast.gr/weekend/arthro/4098151/i-iroiki-istoria-toy-thrylikoy-xypolytoy-tagmatos>

3 Σύνδεσμοι για περαιτέρω μελέτη και εργασία

<https://www.bpb.de/kurz-knapp/lexika/handwoerterbuch-politisches-system/202075/nationalsozialismus/>

https://de.wikipedia.org/wiki/Zeit_des_Nationalsozialismus

<https://www.dhm.de/lemo/kapitel/ns-regime>

<https://www.ordredelaliberation.fr/fr/la-resistance-interieure>

https://www.larousse.fr/encyclopedie/divers/la_Résistance/138691

https://www.larousse.fr/encyclopedie/divers/Seconde_Guerre_mondiale/184615

www.occupation-memories.org/de (interviews with eyewitnesses)

<https://www.bpb.de/lernen/digitale-bildung/werkstatt/250164/die-online-lernumgebung-im-test>; <https://www.bpb.de/lernen/digitale-bildung/werkstatt/250164/die-online-lernumgebung-lernen-mit-interviews-zwangsarbeit-1939-1945>

<http://creteoralthistory.org> (Greek); <https://www.facebook.com/CreteOralHistory/>

<http://www.bpb.de/geschichte/zeitgeschichte/griechenland/177895/deutsche-besatzungszeit>

<https://www.gedenkorte-europa.eu/de>

<http://jugenderinnert.jetzt/>

http://umap.openstreetmap.fr/de/map/jugenderinnert_151980#6/45.283/15.403

<https://www.facebook.com/FlowersFadeEarly> (film documentation)

<https://www.dmko.gr/> (Municipal Museum of Kalavrytan Holocaust)

15

ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΔΡΑΣΗΣ

Το ευρωπαϊκό χρηματοδοτούμενο Erasmus+ project “The courage to stand up for diversity in Europe – then and now” (*Το θάρρος να υπερασπιστείς τη διαφορετικότητα στην Ευρώπη – τότε και σήμερα*), εν συντομία “Stand up, Europe”, αρχικά σχεδιάστηκε από 8 καθηγητές/τριες και έναν εξωτερικό συνεργάτη από 4 ευρωπαϊκές χώρες: Berufsbildende Schule 1 Technik Kaiserslautern, Γερμανία (σχολείο συντονισμού), 1^ο Επαγγελματικό Λύκειο Δεχαιών, Ελλάδα, Gymnasium Stribro, Τσεχία, ASS Enseignement catholique de Bressuire, Γαλλία.

Λόγω της πανδημίας που σάρωσε όλη την Ευρώπη λίγο μετά την πρώτη εβδομάδα ανταλλαγής στην Ελλάδα, οι Γάλλοι εταίροι μας δυστυχώς αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τη συμμετοχή τους. Τα τρία εναπομείναντα σχολεία, οι συντονιστές καθηγητές καθώς και όλοι οι συμμετέχοντες μαθητές, ήταν αποφασισμένοι και τελικά κατάφεραν να συνεχίσουν μαζί. Οι δυσκολίες που έπρεπε να διαχειριστούμε αφορούσαν πολλές αλλαγές στον προγραμματισμό των ανταλλαγών μας και περιλάμβαναν δύο εβδομάδες των λεγόμενων εικονικών κινητοποιήσεων, που σήμαινε ότι οι ομάδες έργου μπορούσαν να συναντηθούν και να εργαστούν μόνο μέσω διαδικτύου. Ευτυχώς, η τελική ανταλλαγή στη Γερμανία μπορούσε να γίνει αυτοπροσώπως - κατά τη διάρκεια της τελευταίας εβδομάδας των καλοκαιρινών διακοπών.

Το γεγονός ότι οι μαθητές ήταν πρόθυμοι και μάλιστα ενθουσιασμένοι να εργαστούν μαζί πάνω σε αυτό το δύσκολο και απαιτητικό θέμα με όλα τα εμπόδια που επέφερε η πανδημία, καθώς και να αφιερώσουν μια εβδομάδα από τις διακοπές τους,

είναι μια θαυμάσια απόδειξη του ζωντανού ευρωπαϊκού πνεύματος.

Παρ' όλες τις δυσκολίες που είχαμε να αντιμετωπίσουμε και όλα τα εμπόδια που συναντήσαμε μαζί, το "Stand up, Europe!" ήταν ένα σπουδαίο έργο!

Ευχαριστούμε τις David Bača, Kateřina Šteflová, Ella Vilímová, Jan Plzák, Filip Hubálek, Vít Kapic, Žaneta Křištofovičová, Hana Pěchoučková, Minh Khoi Pham, Andrea Pospíšilová, Josef Ryska, Zuzana Zouharová, Martin Rejda, Martin Svoboda - from Czech Republic; Franciszek Wozniak, Ruwen Porcher, Jan Rys, Eric Goletz, Paul Krämer, Marie Winter, Celine Müller, Marie Ikkert - from Germany; Alexanter Metsai, Teo Mitropoulos, Qemal Avdiu, Spyros Vlastos, Panagiotis Karounias, Marinela Agolli, Georgios Theofilopoulos, Anastasia Bebari, Georgios Tsanakaliotis, Marios Rusnaciuk - from Greece.

Ωστόσο χωρίς τους εκπαιδευτικούς αυτό το σχέδιο δράσης (project) δεν θα ήταν εφικτό. Η αδιάλειπτη υποστήριξη, η προθυμία να διατηρηθεί το έργο και η αντιμετώπιση των προκλήσεων της εξαιρετικά δύσκολης κατάστασης κατά τη διάρκεια της πανδημίας σφουρηλάτησε υπέροχες φιλίες.

Οι συντονιστές του project και συγγραφείς των κειμένων

Eva Junková, Marie Mašková,
Georgios Delibeys, Georgia Tsoulou,
Johann Fischer, Birgit Ininger, Doris Lax

Ευρώπη, Μάρτιος 2022